

בבלי ירושלמי תוספתא

חוברת שבועית ללימוד בי"ת
ביחד עם **תכשיטי הבית**
פרק נ"ך ליום

בעידודו של מו"ר הרה"צ שליט"א

פרשת
קרח
כ"ב – כ"ח סיון תשפ"ו

יוצא לאור ע"י חסידי ברסלב
יבנאל עיר ברסלב, עיר שומרי הלשון, עיר השמחה

ניתן להשיג בתיבה בכניסה ל'היכל מוהרא"ש'

או שלח צרף למייל: breslevsheli1@gmail.com

נדפס לזכות נשמתו הטהורה
של כ״ק אדמו״ר עט״ר
מוהרא״ש
ר׳ אליעזר שלמה בן
ר׳ מנחם זאב זי״ע

לזכות מורנו ורבנו הרה״צ
ר׳ יצחק שמואל אהרן לעזער
שליט״א

יהי רצון שימשיך להנהיג את הקהילה הקדושה מתוך
בריאות איתנה ונחת מכל יצ״ח ותלמידיו

לזכות נשמתם הקדושה והטהורה של
רבי חייא ובניו חזקיה ויהודה
ולזכות
רב המנונא סבא ורב הונא ריש גלותא

טוֹב לוֹמַר לִפְנֵי הַלִּמּוּד:
לִמּוּד הַבַּבְלִי, יְרוּשַׁלְמִי, תּוֹסֶפְתָּא וּנְבִיאִים כְּתוּבִים יְהִיֶה לְעִלּוּי
הַשְׁכִינָה הַקְּדוֹשָׁה וּלְהָקֵל צַעֲרָהּ, לְעִלּוּי כָּל נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל
שֶׁנִּפְטְרוּ מִן הָעוֹלָם, גְּאֻלָּה, יְשׁוּעָה, רְפוּאָה וְהַצָּלָחָה לְכֻלָּל
נִשְׁמוֹת יִשְׂרָאֵל בְּרוּחָנִיוּת וּבְגַשְׁמִיוּת, גִּלּוּי מְשִׁיחַ־צִדְקֵנוּ בְּרַחֲמִים
וּבְנִין בֵּית־מִקְדָּשֵׁנוּ וְתִפְאַרְתֵּנוּ בִּמְהֵרָה בְיָמֵינוּ, אָמֵן כֵּן יְהִי רָצוֹן.

גּוֹעָה, וְהַטְּיָלָה רֵיעִי, וְכִשְׁכְּשָׁה בְּאָזְנָהּ - הֲרֵי זֶה פִּירְכּוּם. אֲמַר לְהוּ: אִצְטְרִיכָא לֵיהּ לְאַבָּא לְאָזוּזֵי אוּנֵי? שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: כָּל שֶׁאֵינוֹ דְּבָרִים שֶׁהַמִּיתָה עוֹשָׂה. מַאי נִינְהוּ דְּבָרִים שֶׁהַמִּיתָה עוֹשָׂה? אֲמַר רַב עָנָן, לְדִידִי מִפְּרָשָׁא לִי מֵינֵיהּ דְּמָר שְׁמוּאֵל: הָיְתָה יָדָהּ כְּפוּפָה וּפְשָׁטָתָהּ - דָּבָר שֶׁהַמִּיתָה עוֹשָׂה, פְּשׁוּטָה וְכָפְפָה - דְּבָרִים שֶׁאֵין הַמִּיתָה עוֹשָׂה. מַאי קָא מַשְׁמַע לָן? תָּנֵינָא: בְּהֶמָה דַּקָּה שֶׁפְּשָׁטָה יָדָהּ וְלֹא הֶחֱזִירָה - פְּסוּלָה, שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא הוֹצָאַת נֶפֶשׁ; הָא הֶחֱזִירָה - כְּשֵׁרָה! - אִי מִמַּתְנִיתִין, הָוֶה אָמִינָא: דַּוְקָא דְּכָיְפָה וּפְשָׁטָה וַהֲדַר כָּיְפָה לָהּ, אֲבָל פְּשׁוּטָה וּכְפוּפָה - לָא, קָא מַשְׁמַע לָן. מֵיתִיבִי: רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: גּוֹעָה בְּשַׁעַת שְׁחִיטָה - אֵין זֶה פִּירְכּוּם. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר מִשְּׁמוֹ: אֲפִילּוּ הִטִּילָה רֵיעִי וְכִשְׁכְּשָׁה בְּזָנָבָהּ - אֵין זֶה פִּירְכּוּם; קַשְׁיָא גּוֹעָה אַגּוֹעָה, קַשְׁיָא רֵיעִי אֲרֵיעִי!

- גּוֹעָה אַגּוֹעָה לָא קַשְׁיָא: הָא דְּעָבֵי קָלָּה, הָא דְּעָמֵי קָלָּה; רֵיעִי אֲרֵיעִי נַמִּי לָא קַשְׁיָא: כָּאן בְּשׁוֹתֶתֶת, כָּאן בְּמַתְרֶזֶת. אֲמַר רַב חִסְדָּא: פִּירְכּוּם שֶׁאָמְרוּ - בְּסוֹף שְׁחִיטָה; מַאי בְּסוֹף שְׁחִיטָה - בְּאֶמְצַע שְׁחִיטָה, לְאַפּוּקֵי תְּחִלַּת שְׁחִיטָה דְּלָא. אֲמַר רַב חִסְדָּא: מְנָא אָמִינָא לָהּ? דְּתַנְיָן: בְּהֶמָה דַּקָּה שֶׁפְּשָׁטָה יָדָהּ וְלֹא הֶחֱזִירָה - פְּסוּלָה; אֵימָת? אִילֵימָא בְּסוֹף שְׁחִיטָה - כָּל הֵיכִי תֵּיחֵי וְתֵיזִיל? אֶלָּא לָאו בְּאֶמְצַע שְׁחִיטָה. אֲמַר לֵיהּ רָבָא: לְעוֹלָם בְּסוֹף שְׁחִיטָה, שֶׁאֲנִי אוֹמֵר: כָּל שֶׁאֵינָהּ עוֹשָׂה כֵּן בְּסוֹף שְׁחִיטָה - בִּידוּעַ שֶׁנִּשְׁמָטָה נְטוּלָה הֵימֶנָּה קוֹדֶם לָכֵן. רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק אָמַר: פִּירְכּוּם שֶׁאָמְרוּ - בִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה. אָמַר רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק: מְנָא אָמִינָא לָהּ? דְּתַנְיָן, אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: הַשּׁוֹחֵט בַּלַּיְלָה, וּלְמָחָר מָצָא כְּתָלִים מְלֵאִים דָּם - כְּשֵׁרָה, שֶׁזִּינְקָה, וּכְמַדַּת רַבִּי אֶלְיעֶזֶר; וַאֲמַר שְׁמוּאֵל: כּוֹתְלֵי בֵּית שְׁחִיטָה שָׁנִינוּ; אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא בִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה - שֹׁפִיר, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ בְּסוֹף שְׁחִיטָה - לֵיחוּשׁ דִּלְמָא בִּתְחִלַּת שְׁחִיטָה זִינְקָה! - וְדִלְמָא שָׁאנֵי זִינּוּק דַּעֲדִיף. - וּמִי עֲדִיף? וְהָתְנַן, רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר: דַּיָּהּ אִם זִינְקָה! - קַל מִדְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל, וַעֲדִיף מִדְּרַבָּנָן.

אֲמַר רָבִינָא: אֲמַר לִי סַמָּא בַּר חִילְקַאי, אַקְשֵׁי בָּהּ אֲבוּהּ דְּבַר אֲבוּבְרָם, וְאָמְרִי לָהּ אֲחוּהּ דְּבַר אֲבוּבְרָם: וּמִדְּרַבָּנָן מִי עֲדִיף? וְהָא תְּנַן, וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: עַד שֶׁתְּפַרְכֵּם אוֹ בְּיָד אוֹ בְּרֶגֶל; רַבָּנָן אַהֲנֵיא קָיְימוּ? אִילֵימָא אַדְּרַבָּן גַּמְלִיאֵל - "בֵּינָן שֶׁפִּירְכְּסָה" מִיבָּעֵי לֵיהּ! אֶלָּא פְּשִׁיטָא אַדְּרַבִּי אֶלִיעֶזֶר, וְאִי עֲדִיף - מַאי "עַד"? רָבָא אָמַר: פִּירְכּוּם שֶׁאָמְרוּ - בְּסוֹף שְׁחִיטָה. אֲמַר רָבָא: מְנָא אָמִינָא לָהּ? דְּתַנְיָא: "שׁוֹר

גּוֹעָה או הטילה ריעי וכשכשה באזנה הרי זה פירכוס — אפילו לרבן גמליאל דמחמיר ובעי פירכוס יד ורגל, חשיב האי פירכוס. ולהכי פריך שפיר מברייתא דקתני בסמוך: גועה והטילה ריעי — אין זה פירכוס. ושמואל דאמר: איצטריך ליה לאבא אזוזי אוני, סבר כרבנן דאמרי: או יד או רגל. ולהכי פריך עליה דרב ענן דמפרש מילתיה דשמואל: תנינא! דפשיטא דאליבא דרבנן, פשוטה וכפפה הרי זה פירכוס, כפופה ופשוטה לא הוי פירכוס.

אצטריך ליה לאבא — פירש בקונטרס, דשמואל הוה קרי הכי לרב בלשון כבוד. ובערוך פירש שכך שמו, ו"רב" היו קורין אותו על שם חשיבותו, כמו דבכל דוכתי הוו קרו ליה "רבי" לרבי יהודה הנשיא, ושמואל שהיה חבירו היה קורהו בשמו. וכן לקמן (מה,ב): "אי הכי אמר אבא לא ידע בטרפות כלום", וב"ערבי פסחים" (פסחים קיט,ב) גבי "גוזלייא וארזילייא לאבא", ובפרק "כל גגות" (עירובין צד,א): "אי קפיד אבא קטרו ביה המיינא". ובפירוש משמע סוף פרק "ראשית הגז" (חולין קלז,ב) דאמר רבי יוחנן לאיסי: מאן ריש סדרא בבבל? אמר ליה: אבא אריכא, וכעס עליו רבי יוחנן על שקראו כן — משמע בהדיא ד"אבא" לאו לשון חשיבות. ומיהו, ממה שהיה קורהו בשמו לחודיה לא היה כועס, אי לאו משום דאמר "אריכא", שזהו לשון גנאי, דרבי יוחנן גופיה היה קורהו "אבא" בפרק "בסוי הדם" (חולין פד,א): "אבא ממשפחת בריאים הוה", אף על פי שרב היה חשוב הרבה מרבי יוחנן. מיהו, על רב המנונא דאמר בפרק "יום הכפורים" (יומא פז,א): "קא אזיל אבא למיקטל גברא" — קשה, שהיה תלמידו וקורהו בשמו, ואמר ב"חלק" (סנהדרין ק,א): מפני מה היה נענש גחזי — מפני שקורהו לרבו בשמו. ולפירוש הקונטרס ד"אבא" לשון חשיבות — ניחא.

אילימא בסוף שחיטה כל היכי תיחי ותיזיל — ומפרש רבינו תם, דמדקתני "שאינה אלא הוצאת נפש" דייק, דאטו מי לא חיתה הרבה אם לא הוציאה נפשה עד סוף שחיטה?

רבא אמר פירכוס שאמרו בסוף שחיטה — והא דלא חיישינן דלמא בתחלת שחיטה זינק — משום דלא שביחא שיהיה זינוק אלא בסוף. **כי** יולד פרט ליוצא דופן — לאו מלשון לידה דריש, אלא גמר לידה מבכור, כדאמרינן בריש פרק "יוצא דופן" (נדה מ,א). והא דדרשינן התם "אשה כי תזריע וילדה" — עד שתלד ממקום שמזרעת, דמשמע דצריך מיעוט למעט יוצא דופן, ולא ממעטינן ליה מלידה לידה מבכור — משום דאי לאו "כי תזריע" הוה דרשינן "תלד" — לרבות יוצא דופן, כרבי שמעון.

או

תחלת שחיטה זינקה או לאחר שחיטה. ולהכי קאמר: אי אמרת בשלמא כל כמה דפירכס, אפילו בתחלת שחיטה, הוי פירכוס. **שפיר** — דהא חזינן למחר על ידי זינוק דפרכיס באורתא. **אלא אי אמרת** — באמצע שחיטה בעינן, מאן לימא לן למחר דזינוק דלאורתא באמצע שחיטה הוה? דלמא בתחלת שחיטה זניק! **ודלמא** — לעולם שאר פירכוסין לא הוו פירכוס אלא באמצע או בגמר שחיטה. ושאני זינוק, דעדיף חיותיה ופירכוס גדול הוא, הלכך אפילו בתחלת שחיטה זינקה שפיר דמי! **דייה אם זינקה** — ומדקתני "דייה" — מכלל דקיל. קיל **מדרבן גמליאל** — דבעי ביד וברגל, בשניהם. **ועדיף מדרבנן** — דאמרי: ביד או ברגל. **אבוהּ** — שם האיש. **אבוה בר אבוברם** — זהו אבוברם עצמו, ומכירין היו את הבן ולא את האב, והיו קורין אותו על שם בנו, שעשו את בנו סימן לו. **עד** — משמע דחמיר האי פירכוס דרבנן מהנך דלעיל. ואי דרבי אליעזר עדיף, מאי "עד"? דרבנן משמע דעדיף — "ביון" מיבעי להו למימר! אלא שמע מינה: זינוק קיל, ואפילו הכי סגיא ליה כי הוי בתחלת שחיטה. **בסוף שחיטה** — סוף ממש, שתפרכס בגמר שחיטה, דתהוי בה חיות אחר שחיטה.

או כשב פרט לכלאים — תימה: דהכא "או" למעט. ובפרק קמא (חולין כג,א) קאמר: "או" לרבות פלגס, וגבי אותו ואת בנו נמי דרשינן (חולין עח,ב): "או שה" לרבות כלאים! ויש לומר: דגבי פלגס ממילא אימעיט, ולא צריך קרא אלא לרבות. וכן לגבי אותו ואת בנו — ממילא אימעיט כלאים, דשור ושה אי אתה יכול להוציא כלאים מביניהם. אבל הכא, כשב ועז כתיב — שאתה יכול להוציא כלאים מביניהם, וממילא איתרבו, להכי כתיב "או" למעט. ובבי האי גונא משני ב"מרובה" (בבא קמא עז,ב) גבי "וטבחו או מכרו". ואם תאמר: אם כן מ"או עז" היה למעט כלאים, שאתה יכול להוציא כלאים מביניהם, ומ"או כשב" — נדמה! ויש לומר: דנדמה אינו ראוי כל כך למעוטי כמו כלאים. ולהכי מעוטא קמא מוקמינן בדדמי טפי — בכלאים, והדר ממעטינן נדמה, דנדמה לא ממעטינן אלא משום דדמי לכלאים.

אלא דמתה והדר ילידתיה — והא דאמר בפרק "יוצא דופן" (נדה מד,א) ובפרק "מי שמת" (בבא בתרא קמב,ב) דעובר מיית ברישא — היינו היכא דמתה מעצמה, כדאמר בפרק קמא דערכין (ז,א) דוולד איידי דוטר חיותיה עיילא טיפתא דמלאך המות ומחתכא לסימניו, אבל נהרג לא.

אלא זה פירש למיתה וזה פירש לחיים — אין להוכיח מכאן דאפילו בידי שמים אפשר לצמצם. דקרא איכא למימר דאיצטריך אם יבא אליהו ויאמר שבצמצום נעשה, ושבקינן לקרא דאיהו דחיק ומוקי אנפשיה.

מחצר כבד שלה — לאו דוקא נקט יותרת הכבד, משום דעולה לגבוה והויא כחלב ודם. אלא אפילו כזית של שאר בשר נמי, כדאמרינן בגמרא: יהיב זוזא לטבחא ישראל מאי? ואורחא דמלתא הוא דנקט. **פסולה** שסתם מחשבת נכרי לעבודה זרה — ואם תאמר: לקמן (לט,ב) גבי השוחט לשם הרים, דקתני: פסולה, ודייק עלה: פסולה — אין, זבחי מתים — לא, פירוש: ולא מיתסרי בהנאה. והכא קתני, רבי אליעזר אומר: פסולה, ואף על גב דאסור אף בהנאה, כדקתני: שסתם מחשבת נכרי לעבודה זרה! ויש לומר: דלקמן דייק מדלא קתני "הרי אלו זבחי מתים", אבל הכא, איידי דאמרי רבנן כשרה — אמר רבי אליעזר פסולה.

הני תנאי אית להו דרבי אליעזר ברבי יוסי — פירוש: רבנן ורבי אליעזר דמתניתין. אבל רבי יוסי לא סבר ליה כוותיה, דהא אמר דאין הכל הולך אלא אחר העובד.

ריש

אוֹ כֶּשֶׂב" - פְּרָט לְכִלְאַיִם, "אוֹ עֵז" - פְּרָט לִנְדֶמֶה, "כִּי יִוָּלֵד" - פְּרָט לְיוֹצֵא דּוֹפֶן, "שִׁבְעַת יָמִים" - פְּרָט לְמִחוּסַּר זְמַן, "תַּחַת אִמּוֹ" - פְּרָט לְיָתוֹם; הַאי יָתוֹם הֵיכִי דָּמֵי? אִילֵימָא דְּיָלְדַתְּיהּ אִמֵּיהּ וַהֲדַר מֵתָה - לְעוֹלָם תֵּיחֵי וְתֵיזִיל? אֶלָּא דְּמֵתָה וַהֲדַר יְלִידַתְּיהּ - מִ"כִּי יִוָּלֵד" נָפְקָא! אֶלָּא פְּשִׁיטָא, זֶה פֵּירֵשׁ לְמִיתָה וְזֶה פֵּירֵשׁ לְחַיִּים; אִי אָמְרַתְּ בִּשְׁלָמָא בָּעֵינַן חִיּוּתָא בְּסוֹף לֵידָה - הַיְינוּ דְּאִיצְטְרִיךְ קְרָא לְמַעוּטֵי, אֶלָּא אִי אָמְרַתְּ לָא בָּעֵינַן חִיּוּתָא בְּסוֹף לֵידָה, לָמָּה לֵיהּ? מִ"כִּי יִוָּלֵד" נָפְקָא! אָמַר רָבָא, הִלְכְתָא כִּי הָא מַתְנִיתָא: בְּהֵמָה דַּקָּה שֶׁפִּשְׁטָה יָדָהּ וְלֹא הֶחֱזִירָה - פְּסוּלָה; בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים - בַּיָּד, אֲבָל בָּרֶגֶל, בֵּין פָּשְׁטָה וְלֹא כָּפְפָה בֵּין כָּפְפָה וְלֹא פָשְׁטָה - כְּשֵׁרָה; בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים - בְּדַקָּה, אֲבָל בִּגְסָּה, בֵּין בַּיָּד בֵּין בָּרֶגֶל, בֵּין פָּשְׁטָה וְלֹא כָּפְפָה בֵּין כָּפְפָה וְלֹא פָשְׁטָה - כְּשֵׁרָה; וְעוֹף, אֲפִילּוּ לֹא רִפְרֵף אֶלָּא נָפַח וְלֹא כִּשְׁכֵּשׁ אֶלָּא וָנָבוֹ - הֲרֵי זֶה פִּירְכּוּס. מַאי קָא מַשְׁמַע לָן? כּוּלְּהוּ תְּנַנְהוּ: בְּהֵמָה דַּקָּה שֶׁפִּשְׁטָה יָדָהּ וְלֹא הֶחֱזִירָה - פְּסוּלָה, שֶׁאֵינָהּ אֶלָּא הוֹצָאַת נֶפֶשׁ; יָד - אִין, רֶגֶל - לָא; דַּקָּה - אִין, גַּסָּה - לָא! עוֹף אִיצְטְרִיכָא לֵיהּ, דְּלָא תֵּימָא: **מִשְׁנָה הַשּׁוֹחֵט לְנָכְרִי - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה; וְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר פּוֹסֵל. אָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אֲפִילּוּ שְׁחָטָהּ לְאֲכוֹל לְנָכְרִי מְחֻצַּר כְּבֵד שֶׁלָּהּ - פְּסוּלָה, שֶׁסְּתָם מַחֲשֶׁבֶת נָכְרִי לַעֲבוֹדָה זָרָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: קַל וָחוֹמֶר הַדְּבָרִים, וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁהַמַּחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת, בְּמוּקְדָּשִׁין - אֵין הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר הָעוֹבֵד, מָקוֹם שֶׁאֵין מַחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת, בְּחוּלִּין - אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יְהֵא הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר הַשּׁוֹחֵט? **גמ'** הָנֵי תַּנָּאֵי אִית לְהוּ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר בְּרַבִּי יוֹסֵי: שָׁמַעְתִּי שֶׁהַבְּעָלִים מְפַגְּלִין; מִיהוּ, תַּנָּא קַמָּא סָבַר: אִי שַׁמְעִינְיהּ דַּחֲשִׁיב - אִין, אִי לָא - לָא, סְתָם מַחֲשֶׁבֶת נָכְרִי לַעֲבוֹדָה זָרָה לָא אָמְרִינַן; רַבִּי אֱלִיעֶזֶר סָבַר: אַף עַל גַּב דְּלָא שַׁמְעִינְיהּ דַּחֲשִׁיב - סְתָם מַחֲשֶׁבֶת נָכְרִי לַעֲבוֹדָה זָרָה אָמְרִינַן; וְאָתָא רַבִּי יוֹסֵי לְמֵימַר: אַף עַל גַּב דִּשְׁמַעְינְיהּ דַּחֲשִׁיב - זֶה מְחַשֵּׁב וְזֶה עוֹבֵד לָא אָמְרִינַן. אֵיכָא דְּאָמְרִי: בְּרִשְׁמַעְינְיהּ דַּחֲשִׁיב פְּלִיגִי; תַּנָּא קַמָּא סָבַר: כִּי אָמְרִינַן זֶה מְחַשֵּׁב וְזֶה עוֹבֵד - הָנֵי מִילֵּי בִּפְנִים, אֲבָל בַּחוּץ - לָא, חוּץ מִפְּנִים לא**

פרט לכלאים — בן רחל ותייש, שפסול לקרבן. ומרבויא ד"או" דריש ליה. **נדמה** — עז שילדה מתייש כמותה, ובנה דומה לרחל. **פרט ליוצא דופן** — שקרעוה והוציאוה, פעמים שמתה ופעמים שחיה. **שבעה ימים פרט למחוסר זמן** — שלא הגיע לשבעה ימים, ואפילו אמו קיימת. **תחת אמו** — היה שעה אחת, פרט ליתום. והיכי דמי האי יתום? אילימא דילידתיה אמיה ולאחר שעה מתה, לעולם תיחי? בתמיה, וכי לעולם צריכה לחיות? והא "תחת אמו" קרינן ביה! והא ליכא למימר דאשמועינן קרא שתחיה אמו כל שבעה. דתניא בתורת כהנים, רבי יוסי הגלילי אומר: מה תלמוד לומר "תחת אמו"? לפי שנאמר "שבעה ימים יהיה עם אמו" [שמות כב], יכול כל שבעה? תלמוד לומר "תחת אמו", אי "תחת אמו" יכול אפילו יצא ממנה כשהיא מתה? תלמוד לומר "עם אמו" — משמע ששניהם בעולם אחד, שתהא קרויה אמו, הא כיצד? אפילו נתקיימה לו אמו שעה אחת. והאי "תחת אמו" משמע ליה לרבי יוסי הגלילי חלפי אמו, שמתה אמו והוא נשאר במקומה. **אלא דמתה והדר ילידתיה** — היינו יוצא דופן, דכל שקרעוה והוציאו את ולדה, בין מתה ובין חיה — הוי יוצא דופן. **זה פירש למיתה** — אמו, כלומר, בשעת מיתתה ילדה דרך הרחם. ואשמועינן קרא דבעינן חיות עד גמר לידה ולאחר לידה מעט, ואי לא — הוה ליה יתום. דעל כרחיה, האי "תחת אמו" — למעוטי חיה באמצע לידה ומתה בגמר לידה אתי. **אי אמרת בשלמא** — אחר סוף לידה אשמועינן דבעינן חיותא, שיצא כולו מחיים, ולמעוטי מתה בגמר לידה. **היינו** — דלא אימעיט ליה מתה בסוף לידה מ"כי יולד" פרט ליוצא דופן, דהאי נמי לאו יוצא דופן הוא כי מתה בגמר לידה. **אלא אי אמרת לא בעינן חיותא בסוף לידה** — וקרא למעוטי מתה באמצע לידה אתא. **למה לי קרא מכי יולד נפקא** — דאכתי הוה ליה יוצא דופן! אלא שמע מינה: כל מלתא דבעו בה רבנן חיותא, בעינן שיהא חיות בגמר לידה. **פסולה** — אם מסוכנת היא, דדרכה לעשות כן בהוצאת נפש. **גסה** — לאו אורחה בהכי, וחיותא הוא. **ריפרוף** — בציר מכשכוש. **כולהו תננהו** — לשון קושיא הוא. כלומר, למה ליה לרבה לאשמועינן דהלכתא הכי? הא סתם מתניתין היא! **משנה** **ורבי אליעזר פוסל** — דכיון דבהמה דגוי היא, אף על גב דישראל קשחיט — מהניא ביה מחשבת גוי, דסתם מחשבתו לעבודה זרה. **חצר כבד** — טרפשא דכבדא, *איברר"ש בלעז. **אמר רבי יוסי קל וחומר** — דלא מהניא בה מחשבת בעלים, הואיל וישראל שחיט לה. **ומה במקום שמחשבה פוסלת** — דהיינו במוקדשין, כדכתיב (ויקרא ז) "לא יֵחָשֵׁב" — קרי ביה: לא יַחֲשֹׁב לאוכלה ביום השלישי, כי פגול יהיה. והכי מפרש בזבחים (כט,ב). **אין הכל הולך אלא אחר העובד** — דכתיב: "המקריב לא יחשב", אבל בעלים לא פסלי במחשבתן כי מקריב לה כהן. **מקום שאין המחשבה פוסלת** — כגון בחולין. כלומר, חולין שאין המחשבה פוסלת בהם. ובגמרא מפרש מאי קאמר, דהא מחשבת עבודה זרה פסלה בהו, דהא "זבחי מתים" איקרו, מה מת אסור בהנאה — אף תקרובת עבודה זרה אסורה בהנאה. **גמ' והני תנאי** — תנא קמא ורבי אליעזר, אית להו דרבי רבי אליעזר ברבי יוסי. כלומר, דטעמיה דתנא קמא דמכשר — לאו משום דאין מחשבה הולכת אלא אחר העובד, דאם כן היינו רבי יוסי. אלא ברבי אליעזר ברבי יוסי סבירא להו, טעמיה מפרש ואזיל. **שמעתי** — מרבותי. **שהבעלים מפגלין** — וטעמא מפרש בזבחים בפרק "בית שמאי" (מז,א) בסופו, דכתיב: "והקריב המקריב" וגו' [במדבר טו], אלמא בעלים קרי מקריב, הלכך איתנהו בכלל "המקריב לא יחשב", אם חשבו על שחיטת כהן או על זריקתו על מנת לאכול חוץ לזמנו — הוי פיגול. **מיהו תנא קמא** — דמכשר. **סבר אי הוה שמעיניה** — לגוי דחשיב על שחיטת ישראל, ואמר: שחיטת בהמה זו לעבודה זרה תהא — אסורה, דמהניא מחשבת בעלים בעלים כרבי אליעזר ברבי יוסי. ואי לא שמעיניה דחשיב — סתם מחשבת נכרי לעבודה זרה לא אמרינן. **זה עובד** — משום שחיטת פנים נקט לה, דאפילו בקרבן סבירא ליה לרבי יוסי דאין הבעלים מפגלין. ורבי יוסי פליג אתנא קמא וארבי אליעזר. **איכא דאמרי אפילו כדשמעיניה** — לגוי דחשיב, פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר. ואית להו לתרוייהו בעלים מפגלין בקרבן, כרבי אליעזר ברבי יוסי, וגבי חולין פליגי. **חוץ מפנים** — מחשבת עבודה זרה בחולין, ממחשבת פיגול בקרבן.

רש"י

לא ילפינן — למימר: בעלים אוסרין, אלא כדכתיב קרא (תהלים קו) "זבחי מתים" — שנזבח לעבודה זרה. דבפנים הוא דכתיב (במדבר טו) "והקריב המקריב" דבעלים קרי מקריב, אבל בחוץ לא אמרינן הכי. **ורבי אליעזר סבר ילפינן** — ב"מה מצינו" דבעלים פוסלים במחשבת עבודה זרה בחולין, ואפילו אחר שוחט. וגבי גוי — אפילו בסתמא, דסתם מחשבת נכרי לעבודה זרה. **זה מחשב וזה עובד לא אמרינן** — ד"המקריב לא יחשב" — מקריב ממש קאמר. לזרוק דמה לעבודה זרה — ודאשחטה לשם עבודה זרה, שהיה בדעתו לעובדה בשחיטה זו — דברי הכל אסורה, דהא זבחי מתים הוא. אלא בשלא היה מתכוין להיות שחיטה זו עבודה לעבודה זרה, אלא שחטה לעצמו על מנת שיעבוד העבודה זרה בזריקת דמה או בהקטר חלבה. **פסולה** — אסורה בהנאה. **מחשבין מעבודה לעבודה** — כשחישב בשעת עבודה זו על עבודה אחרת, כגון שחישב בשחיטה על הזריקה — הויא מחשבה לגבי עבודה זרה. **דגמרינן חוץ** — איסור עבודה זרה. **מפנים** — ממחשבת פיגול של פנים, שהשוחט על מנת לזרוק דם למחר או להקטיר אימורין למחר — זהו עיקר פיגול. **שחטה לשמה** — בחטאת מיירי, דכל שאר זבחים כשרין שלא לשמן, אבל חטאת שנשחטה שלא לשמה פסולה, וכן פסח שנשחט שלא לשמו. ואם שחט החטאת לשמה לזרוק דמה שלא לשמה. **רבי יוחנן אמר פסולה** — דגמרינן מחשבת פסול שלא לשמה ממחשבת פיגול, דעיקרו מעבודה לעבודה. **וצריכא** — לאשמועינן בתרווייהו מחלוקת דרבי יוחנן ורבי שמעון. **דאי איתמר בהא** — מילתא קמייתא דהשוחט את הבהמה. **בהא קאמר ריש לקיש** — דאין מחשבין. **פנים מפנים** — פסול דחטאת שלא לשמה מפיגול. **אלא זביחה דעבודה זרה דמיתסרא** — בהנאה, כדאמרינן במסכת עבודה זרה (כט,ב): תקרובת עבודה זרה מיקרי "זבחי מתים", כדכתיב: "ויאכלו זבחי מתים" (תהלים קו), מה מת אסור בהנאה — אף תקרובת עבודה זרה אסורה בהנאה. ומת גופיה מנלן דאסור בהנאה? אתיא "שם" "שם", נאמר כאן: "ותמת שם מרים" (במדבר כ) ונאמר להלן גבי עגלה ערופה: "וערפו שם את העגלה" (דברים כא), מה עגלה ערופה אסורה בהנאה, כדאמר: שם תהא קבורתה — אף מת אסור בהנאה. ומה מת אסור בהנאה ומטמא באהל — אף תקרובת עבודה זרה נמי. **אלא פשיטא** — האי "אין מחשבה פוסלת בחולין" — מעבודה לעבודה קאמר. **שמחשבה פוסלת במוקדשין** — כדפרישית, דעיקר פיגול — מעבודה לעבודה הוא. **אלא באותה עבודה בלבד** — אם אמר, שחיטה עצמה לעבודה זרה. **פנים קשיא לריש לקיש** — דקתני: "מחשבה פוסלת במוקדשין", ולא קתני "מפגלת" — שמע מינה: בשאר פסולי פנים נמי, כגון זריקת דם וחטאת שלא לשמה, קתני דמחשבין. **חוץ קשיא לרבי יוחנן** — דקתני הכא: בחולין אין מחשבה פוסלת מעבודה לעבודה. **בשלמא פנים לריש לקיש לא קשיא** — דאיכא למימר: מקמי דשמעה להך מתניתין [להלן עמוד ב] מרבי יוחנן רביה הוה פליג אסברא דרביה, ואמר: מסתברא דלא ילפינן, ולבתר דשמעה להך מתניתין מרבי יוחנן רביה, וידע דלאו סברא דרבי יוחנן רביה, אלא מתניתא הוא דגמרינן פסול מפיגול, איכא למימר דהדר ביה. להכי נקט רבי יוחנן — משום דרביה הוה ואגמריה משנה ורבייתא. לישנא אחרינא: לבתר דשמעה לרבי יוחנן רביה דפליג עליה ואמר: מחשבין, איכא למימר דהדר ביה. **בארבע עבודות** — הא דקתני: אין מחשבה פוסלת בחולין — לאו מעבודה לעבודה קאמר, אלא בארבע עבודות קאמר. **והכי קאמר ומה** — מוקדשין שנפסלין במחשבה בארבע עבודות, שחיטה וקבלה זריקה והולכה, באיזו מאלו שחישב על מנת לאכול מן הזבח חוץ לזמנו פיגול הוא — אין מחשבה הולכת אלא אחר העובד.

חולין

תוספות

ריש לקיש אמר מותרת — מודה ריש לקיש דחייב מיתה, כדאמרינן בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין סא,א), מידי דהוה אמשתחוה להר, דהר מותר, ועובדו בסייף. ואין לתמוה: היאך נהרג? הא דלמא מימלך ולא זריק דם לעבודה זרה, כדאמרינן בפרק "ארבע מיתות" (שם עמוד ב) דמסית שאמר אלך ואעבוד — פטור, דמימלך ולא עביד! הכא ודאי לא מימלך, כיון דעביד מעשה, ששחט על מנת לזרוק, ועוד, דהכא אפילו ידוע ודאי שלא יזרוק — חייב, דחשיב עובד עבודה זרה בשחיטה זו, מה ששוחט על מנת לזרוק.

אלא זביחה דעבודה זרה דמיתסרא היכי משכחת לה — תימה: אי חשיב פיגול אף במחשבה בלא דיבור, אם כן משכחת זביחת עבודה זרה דמתסרא — בדיבור, שפירש בפירוש ששוחט לעבודה זרה! **פנים** קשיא לרבי שמעון בן לקיש — פירש בקונטרס דלא מצי למימר: קל וחומר שלו מפגול, דלא הויא ליה לומר "פוסלת" אלא "מפגלת". ואף על גב דמצינו דקרי ליה לפיגול "פסול", דתניא בפרק שני דזבחים (כח,א): חוץ למקומו — פסול ואין חייבין עליו כרת, הכא דאיכא למטעי — הוה ליה למיתני "מפגלת", כדאמרינן בפרק שני דזבחים (שם) גבי הא דתנן: שהזבח נפסל בארבעה דברים כו', ודייק בגמרא: דיקא נמי, דקתני "שהזבח נפסל" ולא קתני "שהזבח מתפגל". אבל קשה: אמאי לא מוקי לה בשינוי בעלים? דמודה ריש לקיש דמחשבינן מעבודה לעבודה, אם אמר "הריני שוחט על מנת לזרוק דמו לשם פלוני" דפסול, כדאמרינן בפרק שני דזבחים (שם)! לכן נראה, דליכא לאוקמי קל וחומר לא במחשבת פיגול ולא בשינוי בעלים, דמה לתרווייהו שכן אינן באותה עבודה, שאם אמר "הריני שוחט לשם חוץ לזמנו או חוץ למקומו" או "לשם פלוני" — כשר, כדאמרינן בפרק קמא דזבחים (י,א). ורבינו חננאל גריס: פנים לריש לקיש לא קשיא, דמוקי לה במחשבת פיגול.

חוץ קשיא לרבי יוחנן — ואם תאמר: ולימא דקאי רבי יוחנן כרבנן, דכי היכי דילפי רבנן חוץ מפנים לענין דזה מחשב וזה עובד, הכי נמי ילפינן לענין דמחשבין מעבודה לעבודה! וללישנא בתרא, לימא דקאי כרבי אליעזר! ויש לומר: דלגבי זה מחשב וזה עובד שייך למילף חוץ מפנים, דגלי רחמנא בפנים דבעלים קרוי "מקריב", והוא הדין בחוץ דכתיב (תהלים קו) "זבחי מתים", דאם בעלים מחשבין — חשיב זבחי מתים, כיון דבעלים קרוי "מקריב" בפנים, ואין זה אלא גילוי מילתא בעלמא. אבל לענין דמחשבין מעבודה לעבודה — לא אשכחינן דילפינן כלל, והא דמחשבין בפנים — גזירת הכתוב בעלמא הוא.

הא מקמי דשמעיה מרבי יוחנן — תימה: מאי תירוץ הוא זה שמתרץ, שאמר ריש לקיש קודם שלמד המשנה!

מקום

לָא יָלְפִינַן, וְאָתָא רַבִּי אֱלִיעֶזֶר לְמֵימַר: יָלְפִינַן חוּץ מִפָּנִים, וְאָתָא רַבִּי יוֹסֵי לְמֵימַר: אֲפִילּוּ בִּפְנִים נַמִּי, זֶה מְחַשֵּׁב וְזֶה עוֹבֵד לָא אָמְרִינַן. אִתְּמַר: הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּהֵמָה לִזְרוֹק דָּמָהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה וּלְהַקְטִיר חֶלְבָּהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה - רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר פְּסוּלָה, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: פִּסּוּלָהּ מוּחֶרֶת. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר פְּסוּלָה - מְחַשְּׁבִין מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה, וְיָלְפִינַן חוּץ מִפָּנִים; רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר מוּחֶרֶת - אֵין מְחַשְּׁבִין מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה, וְלָא גְּמִרִינַן חוּץ מִפָּנִים. וְאָזְדוּ לְטַעֲמַיְיהוּ, דְּאִתְּמַר: שְׁחָטָהּ לִשְׁמָהּ לִזְרוֹק דָּמָהּ שֶׁלֹּא לִשְׁמָהּ - רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: פְּסוּלָה, רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר: כְּשֵׁרָה. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר פְּסוּלָה - מְחַשְּׁבִין מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה, וְגָמְרִינַן מִמַּחֲשֶׁבֶת פִּיגּוּל; רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר כְּשֵׁרָה - אֵין מְחַשְּׁבִין מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה, וְלָא גָּמְרִינַן מִמַּחֲשֶׁבֶת פִּיגּוּל. וְצָרִיכָא, דְּאִי אִיתְּמַר בְּהָא - בְּהָא קָאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, מִשּׁוּם דְּחוּץ מִפָּנִים לָא יָלְפִינַן, אֲבָל פָּנִים מִפָּנִים - אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַבִּי יוֹחָנָן; וְאִי אִתְּמַר בְּהַהִיא קָאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אֲבָל בְּהָא - אֵימָא מוֹדֵי לֵיהּ לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, צְרִיכָא. מְתִיב רַב שֵׁשֶׁת: אָמַר רַבִּי יוֹסֵי, קַל וָחוֹמֶר הַדְּבָרִים: וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁמַּחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת, בְּמוּקְדָּשִׁין - אֵין הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר הָעוֹבֵד, מָקוֹם שֶׁאֵין מַחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת, בְּחוּלִּין - אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יְהֵא הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר הַשּׁוֹחֵט? מַאי "אֵין מַחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּחוּלִּין"? אִילֵימָא דְּלָא פָּסְלָה כְּלָל, אֶלָּא זְבִיחָה דַּעֲבוֹדָה זָרָה דְּמִיתַּסְרָא הֵיכִי מַשְׁכַּחְתְּ לָהּ? אֶלָּא פְּשִׁיטָא - מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה, וְהָכִי קָאָמַר: וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁמַּחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּמוּקְדָּשִׁין, מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה - אֵין הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר הָעוֹבֵד, מָקוֹם שֶׁאֵין מַחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּחוּלִּין, מֵעֲבוֹדָה לַעֲבוֹדָה, אֶלָּא בְּאוֹתָהּ עֲבוֹדָה - אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יְהֵא הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר הַשּׁוֹחֵט? פְּנִים קַשְׁיָא לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ, חוּץ קַשְׁיָא לְרַבִּי יוֹחָנָן! בְּשִׁלְמָא פְּנִים, לְרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ לָא קַשְׁיָא, הָא - מִקַּמֵּי דִּשְׁמָעֵהּ מֵרַבִּי יוֹחָנָן, הָא - לְבָתַר דִּשְׁמָעֵהּ מֵרַבִּי יוֹחָנָן, אֶלָּא חוּץ קַשְׁיָא לְרַבִּי יוֹחָנָן! הוּא מוֹתִיב לָהּ, וְהוּא מְפָרֵק לָהּ: בְּאַרְבַּע עֲבוֹדוֹת, וְהָכִי קָאָמַר: וּמָה בְּמָקוֹם שֶׁמַּחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּמוּקְדָּשִׁין, בְּאַרְבַּע עֲבוֹדוֹת - אֵין הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר הָעוֹבֵד,

מקום

מקום שאין מחשבה פוסלת בחולין אלא בשתי עבודות — פירש בקונטרס: בשחיטה ובזריקה דכתיב. ונקשה לרבינו יצחק בן אשר: דבזריקת דם לעבודה זרה לא מיתסר בשר, כדמוכח לקמן גבי הנהו טייעי דיהבי דיכרי לטבחי ישראל ואמרי להו: דמא ותרבא לדידן ובישרא לדידכו, ומסיק דכשרה, דהלכה כרבי יוסי דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן, ובמה שזרקו דם לעבודה זרה אחרי כן לא חיישינן! עוד תניא בהדיא בתוספתא: אם משחטה זרק דם לעבודה זרה והקטיר חלבה לעבודה זרה — זה היה מעשה בקיסרי ולא אמרו בה לא איסור ולא היתר. והיינו משום שהוכיח סופו על תחלתו כדבסמוך, אבל בזריקה מיהא לא מיתסרא! וצריך לומר: נהי דבהמה לא מיתסרא, דם מיהא איתסר.

עד כאן לא קא שרו רבנן אלא דלא שמעינן דחשיב — וללישנא בתרא דלעיל, על כרחך לא שרו רבנן אלא בזה מחשב וזה עובד. אבל הבא, אותו עצמו ששחט זרק אחרי כן דם לעבודה זרה. **אם** היה רבו שני כהן אוכל בתרומה — בפרק "המביא אשם תלוי" (בריתות כד,ב) מפרש דקסברי רבנן: המפקיר עבדו יצא לחירות וצריך גט שחרור, ומעובד גט שחרור אוכל בתרומה. **כי** לא אתי לידיה אמאי אצווח — הא דבעי בפרק קמא דבבא מציעא (ו,א): תקפה אחד בפנינו מהו? ומוקי בשתק ולבסוף צווח — שפיר בעי בין לרבי שמעון בין לרבנן, דהאי טעמא "כי לא אתי לידיה אמאי אצווח" לא שייך התם. ואיבא טעמא אחרינא התם, דקסבר: אמאי אצווח? הא קא חזו ליה רבנן. **רישך** והר — אפילו למאן דאמר מעות בגוי קונות — הכא לא סמכא דעתיה, כיון דמצי מדחי ליה. ואי אלמא הוא — אסור מדרבנן, ואפילו למאן דאמר בפרק שני דבכורות (יג,א) דמשיכה בגוי קונה ולא מעות.

הא

מָקוֹם שֶׁאֵין מַחֲשָׁבָה פּוֹסֶלֶת בְּחוּלִּין, אֶלָּא בִּשְׁתֵּי עֲבוֹדוֹת - אֵינוֹ דִּין שֶׁלֹּא יְהֵא הַכֹּל הוֹלֵךְ אֶלָּא אַחַר הַשּׁוֹחֵט? תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרַבִּי יוֹחָנָן: הַשּׁוֹחֵט אֶת הַבְּהֵמָה לִזְרוֹק דָּמָהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה, וּלְהַקְטִיר חֶלְבָּהּ לַעֲבוֹדָה זָרָה - הֲרֵי אֵלּוּ זִבְחֵי מֵתִים; שְׁחָטָהּ וְאַחַר כָּךְ חִישֵּׁב עָלֶיהָ - זֶה הָיָה מַעֲשֶׂה בְּקֵיסָרִי, וְלֹא אָמְרוּ בָהּ לֹא אִיסּוּר וְלֹא הֶיתֵּר. אָמַר רַב חִסְדָּא: לֹא אָמְרוּ בָהּ אִיסּוּר - מִשּׁוּם כְּבוֹדָן דְּרַבָּנָן, לֹא הֶיתֵּר - מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרַבִּי אֱלִיעֶזֶר. - מִמַּאי? דִּלְמָא עַד כָּאן לָא קָאָמְרִי רַבָּנָן הָתָם אֶלָּא דִּלְא שְׁמַעְנָא דַּחֲשִׁיב, אֲבָל הָכָא דִּשְׁמַעְנָא דַּחֲשִׁיב - הוֹכִיחַ סוֹפוֹ עַל תְּחִלָּתוֹ! אִי נַמִי, עַד כָּאן לָא קָאָמַר רַבִּי אֱלִיעֶזֶר הָתָם אֶלָּא גַּבֵּי נָבְרִי, דְּסָתָם מַחֲשֶׁבֶת נָבְרִי לַעֲבוֹדָה זָרָה, אֲבָל יִשְׂרָאֵל - הוֹכִיחַ סוֹפוֹ עַל תְּחִלָּתוֹ לָא אָמְרִינַן! אֶלָּא אָמַר רַב שֵׁיזְבִי: לֹא אָמְרוּ בָהּ הֶיתֵּר - מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. הֵי רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל? אִילֵימָא רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְּיַבְנֶה, דִּתְנַן: הַבָּרִיא שֶׁאָמַר "כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי" - רָצָה לְשַׂחֵק בָּהּ, וּמַעֲשֶׂה בְּבָרִיא שֶׁאָמַר "כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי" וְעָלָה לַגַּג וְנָפַל וָמֵת, אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: אִם מֵעַצְמוֹ נָפַל - חֲרֵי זֶה גֵּט, וְאִם הָרוּחַ דְּחָתָהוּ - אֵינוֹ גֵּט; וְהָוֵינַן בָּהּ, מַעֲשֶׂה לְסָתּוֹר?! - חַפּוּרֵי מִיחַפְּרָא, וְהָכִי קָתָנֵי: אִם הוֹכִיחַ סוֹפוֹ עַל תְּחִלָּתוֹ - הֲרֵי זֶה גֵּט; וּמַעֲשֶׂה נָמֵי בְּבָרִיא שֶׁאָמַר "כִּתְבוּ גֵּט לְאִשְׁתִּי", וְעָלָה לַגַּג וְנָפַל וָמֵת, אָמַר רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: אִם מֵעַצְמוֹ נָפַל - חֲרֵי זֶה גֵּט, וְאִם הָרוּחַ דְּחָתָהוּ - אֵינוֹ גֵּט. וְדִלְמָא שָׁאנֵי הָתָם, דְּקָאָמַר "כִּתְבוּ"! אֶלָּא אֲמַר רַבִּינָא: מִשּׁוּם כְּבוֹדוֹ דְּרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל דְּהָכָא, דְּתַנְיָא: הַסּוֹתֵב נְכָסָיו לַאֲחֵרִים וְהָיוּ בָהֶן עֲבָדִים, וְאָמַר הַלָּה "אִי אֶפְשִׁי בָּהֶן", אִם הָיָה רַבּוֹ שֵׁנִי כֹּהֵן - הֲרֵי אֵלּוּ אוֹכְלִין בִּתְרוּמָה. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כֵּיוָן שֶׁאָמַר הַלָּה "אִי אֶפְשִׁי בָּהֶן" - כְּבָר זָכוּ בָהֶן יוֹרְשִׁין. וְהָוֵינַן בָּהּ: לְתַנָּא קַמָּא אֲפִילּוּ עוֹמֵד וְצוֹוֵחַ? אָמַר רַבָּה, וְאִיתֵּימָא רַבִּי יוֹחָנָן: בְּצוֹוֵחַ מֵעִיקָּרָא - דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דִּלְא קָנָה. בְּשׁוֹתֵק וּבְסוֹף צוֹוֵחַ - דְּכוּלֵּי עָלְמָא לָא פְּלִיגִי דְּקָנָה. כִּי פְּלִיגִי - שָׁזְיְפָה לוֹ עַל יְדֵי אַחֵר וְשָׁתַק, וּלְבַסּוֹף צָוַוח; תַּנָּא קַמָּא סָבַר: מִדְּשָׁתִיק - קְנָנָהוּ, וְהַאי דְּקָא צָוַוח - מֵיהָדַר קָא הָדַר בֵּיהּ. וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: הוֹכִיחַ סוֹפוֹ עַל תְּחִלָּתוֹ, וְהָא דְּלָא צָוַוח מֵעִיקָּרָא, סָבַר: כִּי לָא אָתֵי לִידֵיהּ אַמַּאי אֶצָּוַוח. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. וְרַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל סָבַר: מִדְּשָׁתִיק - קְנָנָהוּ, וְהָא דְּלָא צָוַוח מֵעִיקָּרָא, אֲמַאי אֶצָּוַוח. אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. הָנְהוּ טַיָּיעֵי דַּאֲתוּ לְצִיקוֹנְיָא, יְהִיב דִּיכְרֵי לְטַבָּחֵי יִשְׂרָאֵל, אֲמַרוּ לְהוּ: דָּמָא וְתַרְבָּא לְדִידָן, מַשְׁכָּא וּבִישְׂרָא לְדִידְכוּ. שְׁלַחָהּ רַב טוּבִי בַּר רַב מַתָּנָה לְקַמֵּיהּ דְּרַב יוֹסֵף: כִּי הַאי גַּוְונָא מַאי? שְׁלַח לֵיהּ, הָכִי אָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי. אָמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב אָוְיָא לְרַב אַשִׁי: לְרַבִּי אֱלִיעֶזֶר, יְהִיב לֵיהּ זוּזָא לְטַבָּח יִשְׂרָאֵל, מַאי? אָמַר לֵיהּ: חָזֵינַן, אִי אִינִישׁ אַלְמָא הוּא דִּלְא מָצֵי מַזְבְּחֵי לֵיהּ - אָסוּר, וְאִי לָא - אָמַר לֵיהּ: רֵישֵׁיךְ וְהַר. **משנה** הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם הָרִים, לְשֵׁם גְּבָעוֹת, לְשֵׁם יַמִּים, לְשֵׁם נְהָרוֹת, לְשֵׁם מִדְבָּרוֹת - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה.

שנים

חולין — לענין עבודה זרה שאין מחשבה פוסלת בהן בארבע עבודות אלא בשנים, בשחיטה ובזריקה. דהני הוא דכתיבן: (שמות כב) "זובח לאלהים יחרם", "בל אסיך נסכיהם מדם" (תהלים טז), אבל קבלה והולכה לא כתיב בהו. והקטרה, אף על גב דשייכא בעבודה זרה, מיהו לאו עבודה היא לאפסודי בהמה משום הקטר חלבה לעבודה זרה, היכא דלא נשחטה ולא נזרק דמה לעבודה זרה, דהא אפילו בפנים לא מפסיל קרבן אם חישב על אכילת בשר בשעת הקטר חלבים. **ואחר כך חישב עליה** — לזרוק דמה או להקטיר חלבה. **משום כבודן דרבנן** — דאמרי: לא אמרינן סתם מחשבת נכרי לעבודה זרה. והאי נמי, אף על גב דאיגלאי מילתא דמשומד הוא, לא אמרינן: מסתמא כי שחטה ברישא — להכי שחטה, דסתם מחשבתו לעבודה זרה לא אמרינן. **אלא דלא שמעינא דחשיב** — לא בתחלה ולא בסוף. **אלא גבי נכרי** — דבשעת שחיטה בחזקת גוי הוה. **אבל ישראל** — כיון דהוי בחזקתו בשעת שחיטה. **הוכיח סופו לא אמרינן** — דדלמא אחר השחיטה נכנס בו יצר הרע ונשתמד. **דרבן שמעון בן גמליאל** — דאמר: הוכיח סופו על תחלתו. **הבריא שאמר כתבו גט לאשתי** — ולא אמר "כתבו ותנו", והלך לו. **רצה לשחק בה** — שלא תפציר בו לתת לה גט לפוטרה מיבם אם ימות, והפליגה בדברים. ואין אלו נעשין שלוחו לגרש, דהא לא אמר "תנו". להכי נקט בריא, דאילו מסוכן — קיימא לן הלכה כרבי שמעון שזורי, דאמר: כותבין ונותנין, דתנן (גיטין סה,ב): בראשונה היו אומרים, היוצא בקולר ואמר "כתבו גט לאשתי", אף על פי שלא אמר "תנו" — הרי אלו כותבים ונותנים, שמפני שהיה בהול על מיתתו לא הספיק לגמור דבריו. וחזרו לומר: אף המפרש והיוצא בשיירא. רבי שמעון שזורי אומר: אף המסוכן. ואמר רב חנאל: הלכה כרבי שמעון שזורי. **ונפל ומת** — וכבר כתבו ונתנו העדים גט לאשתו. **אם מעצמו נפל** — ודאי מתחלה היה דעתו לעלות וליפול, והוה ליה בהול כמסוכן. **מעשה לסתור** — הא אמרת רישא: רצה לשחק בה, ולא נתת חילוק בדבר! **ודילמא שאני התם** — דקאמר ברישא "כתבו", ואיכא קצת הוכחה בתחלה, ונפילתו גלויי מילתא בעלמא הוא, דהאי דאמר ברישא "כתבו" — על מנת ליתן קאמר. ואמר הלה — זה שניתנו לו. **אי אפשי** — אין רצוני. **אם היה רבו שני כהן** — זה האומר "אי אפשי בהן" — על כרחו שלו הן, ויאכלו בתרומה. ולקמיה פריך: ואפילו עומד וצווח?! **כבר זכו בהן יורשי ראשון** — שהוא ישראל. **אפילו עומד וצווח** — בתמיה, והיכן מצינו מקבל מתנה בעל כרחו? **בשותק** — וקבל השטר. **שזיבה לו על ידי אחר** — שמסר שטר המתנה לאחר בפניו, ואמר לו: זכה בשטר זה לשם פלוני. **כרבי יוסי** — דאין הכל הולך אלא אחר השוחטו, ואפילו שמעיניה דחשיב — לא פסול. **טייעי** — ישמעאלים, ואינן אוכלין אלא בשר שחוטה. ואפילו היא מתה מאליה שוחט אותה לאוכלה, וכן דרכן. **דיכרי** = אילים. **דמא ותרבא לדידן** — לעבודה זרה, דמתוך שהיו טרודים בעסקיהן היו נותנין לטבחי ישראל לשחוט ולהפשיט. **כרבי יוסי** — ומותרין. **לרבי אליעזר** — דאמר מחשבת נכרי לעבודה זרה, פוסלת שחיטת ישראל אפילו אין לו בה אלא דבר מועט. **יהיב ליה** — גוי זוזא לטבח ישראל בשביל בשר, ואמר לו: בשתשחוט בהמתך תן לי בדינר זה בשר, מי מיתסר (כו') בהמה בהכי? מי אמרינן: כי אמר רבי אליעזר — היכא דהואי בהמה בשותפות מכי זבנוה מעיקרא, או שהיתה כולה של גוי ונתנה לישראל חוץ מחצר כבד שלה, אבל כי האי גוונא לא, או דלמא לא שנא? **אי איניש אלמא** — האי גוי, ולא מצי האי ישראל לדחוייה אם היה רוצה להחזיר לו דינר שלו — אישתכח דקנייה גמורה היא. **ואי לא מצי אמר ליה רישך והר** — הרי ראשך והרי הר, הכה זה על זה או קבל דינר שלך. וכיון דמצי לדחויי, ואשתכח דכי שחיט ישראל לאו אדעתא דגוי קשחיט, ואינו נעשה שלוחו על כרחו, דמימר אמר האי ישראל: אי בעינא מהדרנא ליה זוזיה — הילכך שריא, ואי בעי יהיב ליה. ואף על גב דקיימא לן (בכורות יג,א): מעות הגוי קונות ויש לו חלק בה, מיהו ישראל כי שחיט מסלק ליה לגוי ואינו נעשה שלוחו, דאמר ליה: לא לעוותי שיתפתיך. אבל באיניש אלמא, על כרחו שחיטה אף בשבילו היא, וגוי מחשב עליה. **משנה** **לשם ימים** — שעשה הים עבודה זרה.

שנים

שנים אוחזין — זה בראשו וזה בקתו. **לשום דבר כשר** — שחיטה סתם. **גמרא** **זבחי מתים** — ליאסר בהנאה, כדין תקרובת עבודה זרה שאסורה כמת, ומת אסור בהנאה, דנפקא לן במסכת עבודה זרה (כט,ב) מ"ותמת שם מרים" [במדבר כ], וגמר "שם" "שם" מעגלה ערופה [דברים כא]. **מיכאל ושילשול קטן** — כלומר, לשום גדול שבכל הבריות או לשום קטן שבכולן. **שילשול** = תולעת. **דאמר לשום הר** — הר אינו נעשה עבודה זרה, דכתיב "אלהיהם על ההרים" — ולא ההרים אלהיהם, במסכת עבודה זרה (מה,ב), הלכך לשמן לא מיקריא זבחי מתים. ומיהו פסולה מלאכול, משום דדמיא לשחיטת עבודה זרה מיחלפא בה, וכדתנן לקמן (חולין מא,ב): השוחט לשום נידר ונידב — שחיטתו פסולה, משום דדמי לשוחט קדשים בחוץ. **לגדא דהר** — למלאך הממונה על ההרים. **דומיא דמיכאל** — דלא מחובר הוא. ובעלי חיים, אף על גב דלא מיתסרי משום עבודה זרה, כדקיימא לן בתמורה (כט,א), מדאסר רחמנא נעבד לגבוה — מכלל דלהדיוט שרי, מיהו אלהות מקרו, כדכתיב (שמות ח): "הן נזבח את תועבת מצרים", וכתיב (דברים ד): "וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים וכל צבא השמים". **היתה בהמת חבירו** — לא מיבעיא שלו, דמיתסרא משום תקרובת עבודה זרה בשחיטת סימן אחד. דאף על גב דבעלי חיים אין נאסרים להדיוט, לא משום נעבד שעשאו עבודה זרה, ולא משום מוקצה שהקצו לתקרובת עבודה זרה, כדקיימא לן בתמורה (כט,א): מדאצטריך קרא למיסרינהו לגבוה, כדתניא (בבא קמא מ,ב): "מן הבקר" — להוציא את הנעבד, "ומן הצאן" — להוציא את המוקצה, מכלל דלהדיוט שרי. מיהו, כי עביד מעשה בגופייהו מיתסרי, כדאמרינן בפרק "רבי ישמעאל" (עבודה זרה נד,ב): אף על פי שאמרו המשתחוה לקרקע עולם לא אסרה, חפר בה בורות ושיחין ומערות והשתחוה להן — אסרן. והכא נמי, אף על גב דאכתי בעלי חיים נינהו — מיתסרי. והאי סימן אחד לאו דוקא, דהוא הדין לחצי סימן. ובהמת חבירו נמי, אף על גב דפשיטא לן דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו, אשמועינן רב הונא דאסר לה במעשה כל דהו. **רבוצה** — לא מיבעיא עומדת, דכשהגביהה והרביצה — קנאה בהגבהה ונעשית שלו, אלא אף על גב דרבוצה ולא קנאה אסר לה במעשה. **המשתחוה לבהמת חבירו לא אסרה** — אפילו למזבח, משום נעבד. **עשה בה מעשה אסרה** — אף להדיוט. וטעמא יליף במסכת עבודה זרה (נב,ב) מ"כל הכלים אשר הזניח המלך אחז במלכותו במעלו הכנו" [דברי הימים ב כט], ואמר מר: מאי "הכנו" — שגנזום, דאסירי בהנאה, ואף על גב דלאו דידיה הוו, שהיו כלי שרת. **השוחט חטאת** — לקמיה מפרש מאי שנא חטאת דנקט. **שלש חטאות** — בשוגג: משום שבת, ומשום שוחט קדשים בחוץ, ומשום עבודה זרה, ששלשתן בכרת. ומשום מקלקל לא מיפטר בשבת, שהרי מתקנה הוא אצל בני נח, שאבר מן החי אסור להם. וחטאת כי שחטי להם בעלים — דבר שאינו שלו הוי, דשל גבוה הוי.

מחתך

שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסַכִּין וְשׁוֹחֲטִין, אֶחָד לְשֵׁם אֶחָד מִכָּל אֵלּוּ וְאֶחָד לְשֵׁם דָּבָר כָּשֵׁר - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. **גמרא** פְּסוּלָה - אִין, זִבְחֵי מֵתִים - לָא. וּרְמִינְהִי: הַשּׁוֹחֵט לְשׁוּם הָרִים, לְשׁוּם גְּבָעוֹת, לְשׁוּם נְהָרוֹת, לְשׁוּם מִדְבָּרוֹת, לְשׁוּם חַמָּה וּלְבָנָה, לְשׁוּם כּוֹכָבִים וּמַזָּלוֹת, לְשׁוּם מִיכָאֵל הַשַּׂר הַגָּדוֹל, לְשׁוּם שִׁילְשׁוֹל קָטָן - הֲרֵי אֵלּוּ זִבְחֵי מֵתִים! אָמַר אַבַּיֵי, לָא קַשְׁיָא: הָא דְּאָמַר לְהָר, הָא דְּאָמַר לְגַדָּא דְּהַר. דַּיְקָא נָמֵי, דְּקָתָנֵי דּוֹמְיָא דְּמִיכָאֵל שַׂר הַגָּדוֹל, שְׁמַע מִינַּהּ. אָמַר רַב הוּנָא: הָיְתָה בְּהֶמַת חֲבֵירוֹ רְבוּצָה לִפְנֵי עֲבוֹדָה זָרָה, כֵּיוָן שֶׁשָּׁחַט בָּהּ סִימָן אֶחָד - אֲסָרָהּ. סָבַר לָהּ כִּי הָא דְּאָמַר עוּלָּא אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: אַף עַל פִּי שֶׁאָמְרוּ הַמִּשְׁתַּחֲוֶה לִבְהֶמַת חֲבֵירוֹ לֹא אֲסָרָהּ, עָשָׂה בָּהּ מַעֲשֶׂה - אֲסָרָהּ. אֵיתִיבֵיהּ רַב נַחְמָן לְרַב הוּנָא: הַשּׁוֹחֵט חַטָּאת בְּשַׁבָּת בַּחוּץ לַעֲבוֹדָה זָרָה - חַיָּיב שְׁלֹשׁ חַטָּאוֹת; וְאִי אָמְרַתְּ כֵּיוָן שֶׁשָּׁחַט בָּהּ סִימָן אֶחָד אֲסָרָהּ - אַשְׁחוּטֵי חוּץ לָא לֵיחַיֵּיב,

מחתך

הא דאמר להר — שאינו נעשה עבודה זרה, כדפירש בקונטרס. ואף על גב דלא חשיב אלוה לאסור התקרובת, מכל מקום עובדו בסייף, כדתניא בפרק "כל הצלמים" (עבודה זרה מו,א): הגוים העובדים את ההרים — הם מותרים, ועובדיהם בסייף. ואמרינן נמי בפרק "ארבע מיתות" (סנהדרין סא,א): מידי דהוה אמשתחוה להר, דהר מותר ועובדו בסייף. ואין לתמוה: דכיון דלא מיקרי אלוה, אמאי עובדו בסייף? דדוקא לענין איבוד קאמר קרא דלא מיקרי אלוה, דכתיב (דברים יב) ברישיה דקרא "אבד תאבדון". ואם כן הכי פירושו: אלהיהם שעל ההרים תאבדון, ולא ההרים שהם אלהיהם, ועובדים אותם תאבדון. ומה שתקרובת הר מותר — היינו משום דגמרינן מכלים, דכתיב "אבד תאבדון" וגו', ואמרינן בפרק "רבי ישמעאל" (עבודה זרה נא,ב): בכלים שנשתמשו בהן לעבודה זרה הכתוב מדבר, ואמר רחמנא דדוקא אלהיהם על ההרים, ולא ההרים עצמן אלהיהם. אי נמי, משום הכי העובדן בסייף, אף על גב דלא מיקרי אלוה, שהרי מחובר הוא — משום דגלי רחמנא בעובד מזלות דמתחייב, כדכתיב (דברים ד) "וראית את השמש" וגו', ואף על פי שמחוברין בגלגל הרקיע. והא דקתני הכא: לשם חמה ולבנה, דהוי זבחי מתים — היינו לגדייהו שהם תלושים המלאכים המנהיגים אותם, כדאמרינן במדרש: שנים עשר מלאכים מנהיגים את החמה. ומיהו, בקונטרס לא פירש כן, דמוקי האי קרא ד"וראית את השמש" וגו' בתלושים, ומייתי ראיה מיניה דאף על גב דבעלי חיים לא מיתסרי משום עבודה זרה, מכל מקום מיקרי אלוה, ואסירי תקרובת דידהו. ואם תאמר: ומאי שנא תקרובת הר מצפוי הר, דפליגי בה תנאי בפרק "כל הצלמים" (עבודה זרה מה,א) דתנן: ומה שעליהן אסור, דכתיב "לא תחמוד כסף וזהב עליהם", רבי יוסי אומר: על ההרים אלהיהם ולא ההרים אלהיהם. ואמר בגמרא דפליגי בצפוי הר כהר! ויש לומר: דהתם מיירי כשעובדים את הצפוי, ואפילו הכי שרי ליה לרבי יוסי הגלילי, משום דאין עובדין אותו אלא אגב הר, ובטיל לגביה, דלא יהא טפל חמור מן העיקר. ורבנן נמי, אי לאו קרא הוו שרו מהאי טעמא. אי נמי, רבנן אסרי משום שעובדים אותו, וקרא אסמכתא בעלמא. ואם תאמר: דמשמע בריש פרק "כל האסורין" (תמורה כה,ב) דצפוי בעלי חיים מותרים להדיוט, ומוקי "לא תחמוד כסף וזהב עליהם" בדבר שאין בו רוח חיים, אבל בדבר שיש בו רוח חיים, הואיל והוא מותר — צפויו נמי מותר. ואפילו לגבוה משמע התם דהוה שרי, אי לאו דכתיב בו "מן הבקר". ואפילו מיירי כשאין עובדין אותו, מאי שנא מתקרובת בעלי חיים דאסור? ויש לומר: דצפוי שרי טפי, דבטיל אגבייהו, דהוה כנעבד עצמו דשרי, לפי שהוא בעל חיים. ומיהו נראה, דצפוי בעל חיים אסור אפילו להדיוט. מדפריך התם: טעמא דרבינהו קרא, הא לא רבינהו קרא — צפוי מותר? והא דכתיב (דברים יב) "ואבדתם את שמם מן המקום ההוא" — כל העשוי לשמם. והשתא, למה לי למידק טעמא דרבינהו קרא? השתא נמי דרבינהו קרא תקשה ליה: היאך מותר להדיוט? דקרא ד"מן הבקר" לגבוה כתיב! אלא ודאי אף להדיוט אסור. והיינו טעמא, כיון דאשמועינן דאסורים לגבוה, ומיקרי נעבד לכל הפחות לגבי גבוה, בא הכתוב ד"לא תחמוד" לאסור צפוי, אפילו לא יחשב נעבד אלא לגבוה. אף על גב דהר נמי חשוב נעבד לענין גבוה, כדמוכח בפרק "כל הצלמים" (עבודה זרה מו,ב) דהמשתחוה להר אבניו אסורין למזבח, מכל מקום צפויו מותר, דילפינן מכלים דלא מיתסרי, כי היכי דילפינן תקרובת מכלים בדפרישית. ואין להאריך כאן יותר.

רבוצה לפני עבודה זרה — פירש בקונטרס: לא מיבעיא עומדת, דכשהגביהה והרביצה — קנאה בהגבהה ונעשית שלו. ואין נראה, דכי הגבהה נמי לא קנה לה לענין שתחשב שלו, אם אין אדם אוסר דבר שאין שלו, דהא גזל ולא נתיאשו הבעלים שניהן אינן יכולין להקדישו, זה לפי שאינו שלו, וזה לפי שאינו ברשותו כו'. ולקמן (מא,א) נמי דאמר רב נחמן: אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, פריך ליה מהמנסך. ומאי פריך מהמנסך? והא מנסך מכי אגבהיה קנייה, כדאמר ב"הניזקין" (גיטין דף נב,ב)! אלא ודאי בהכי לא חשיב שלו, ואינו קנוי לו אלא להתחייב באונסין. אלא נראה דנקט רבוצה לרבותא, דאף על גב דלא הרביצה ולא עשה בה מעשה גדול כל כך — אסרה.

לפני עבודה זרה — אין לפרש: דוקא לפני עבודה זרה, וכרבי יהודה בן בבא דאמר לקמן (חולין מא,א): אין מנסכין יין אלא לפני עבודה זרה, והוא הדין שאר עבודות. דנראה דדוקא לענין ניסוך קאמר, דבכל דוכתא דאיירי בשוחט לא נקט "לפני עבודה זרה". ועוד, דאמאי פריך בסמוך אשחוטי חוץ: לא ליחייב, דמחתך בעפר הוא? התם בשלא שחט לפני עבודה זרה, ולא מתסרא, ומכל מקום חייב העובד, מידי דהוה אעובד להר! אלא ודאי, אף על פי שלא בפני עבודה זרה נמי מתסרא, והא דנקט הכא "לפני עבודה זרה" — אורחא דמלתא נקט. אי נמי, כיון דלפני עבודה זרה הוא, מסתמא לשם עבודה זרה מתכוין אף על פי שלא פירש, וכגון שהוא ישראל משומד. והשתא מצי למימר דנקט רבוצה, דלא מבעיא הרביצה לפני עבודה זרה — דודאי לשם עבודה זרה נתכוון, אלא אפילו רבוצה כבר, כיון דישראל משומד הוא, ושוחט לפני עבודה זרה — מתכוין לעבודה זרה. **כי** הא דאמר עולא — לא מייתי סייעתא מעולא אלא מהא דמיתסרא בהמת חבירו על ידי מעשה. אבל דמיתסרא במעשה זוטא אין יכול לדקדק, דדלמא עולא מעשה רבה קאמר, כדאמר בסמוך. והא דקאמר בסמוך: ועולא מעשה כל דהו קאמר — היינו משום דלרב הונא לא מצי לפרושי מעשה רבה, ואם כן על ברחך מעשה כל דהו קאמר, דאי סימן אחד בעי, אם כן הוה ליה לפרושי. **חייב** שלש חטאות — לא נחת למניינא, דאם כן ליתני ארבעה, וכגון שהוא יום הכפורים. אלא בהני אשמועינן חידוש, דלענין שבת חייב אף על פי שלא תיקן אלא להוציא מידי אבר מן החי, כדאמר בפסחים בפרק "אלו דברים" (עג,א). ובחוץ לעבודה זרה הוי חידוש, כדמוכח בשמעתא. ואם תאמר: ואמאי חייב משום שחוטי חוץ? והא אינו מתקבל בפנים, דחטאת העוף ליתא אלא ביחיד, ואין קרבן יחיד קרב בשבת! ויש לומר: דכיון דאם זרק הוורצה, כדאשכחן בפרק שני דזיבחה (כ,ב) גבי כבשי עצרת ששחטן שלא לשמן או שלא לזמנן — יש לו להתחייב משום שחוטי חוץ. דבפרק "השוחט והמעלה" (זבחים קט,א) מרבינן מקראי לחייב בחוץ, על כל הפסולין שאם עלו לא ירדו. ואף על גב דאותו ואת בנו בחוץ פטור משום מחוסר זמן, שבת לא חשיב מחוסר זמן, דאין זה אלא משום דאין עשה דקרבן יחיד דוחה לא תעשה דשבת.

אי הכי מאי איריא חטאת לישמעינן זבח – לפירוש שני שבקונטרס, דלרב הונא פריך, [דאי] אין אדם אוסר דבר שאינו שלו – אתי שפיר דנקט חטאת, לאפוקי שלמים שהם שלו, צריך לומר דסבר השתא דאתיא כרבי יוסי הגלילי דאמר קדשים קלים ממון בעלים הן. דלרבנן לא חשיב שום זבח שלו, כדמוכח בזבחים בפרק בתרא (קיד,א) דפריך: בשלמא רובע – שהקדישו ולבסוף רבעו, אלא מוקצה ונעבד היכי משכחת לה? הא אין אדם אוסר דבר שאינו שלו! ומשני: בקדשים קלים ואליבא דרבי יוסי הגלילי, משמע דלרבנן אין אדם יכול לאסור. ומיהו קשה לפירוש זה, דבסמוך פריך מההיא ברייתא לרב נחמן דאמר אין אדם אוסר דבר שאינו שלו, ודייק מדאוקמינן בחטאת העוף, טעמא דחטאת העוף, אבל זבח אחר לא. ומאי קושיא? הא מתוקמא שפיר בחטאת בהמה, ונקט חטאת לאפוקי שלמים! ושמא מתחלה ניחא ליה בחטאת בהמה, כל כמה דלא אסיק אדעתיה שינויא דחטאת העוף ובחצי קנה פגום. אבל לסוף מסתבר ליה שינויא דחטאת העוף, דאי בחטאת בהמה, ונקט חטאת לאפוקי שלמים – הוה ליה למנקט עולה, כדפירש בקונטרס. **לא** הויא חטאת תיובתיה דמאי מעשה מעשה רבה – תימה: פירוש ראשון שבקונטרס, שלא להקשות על רב הונא מדקדק: לאשמועינן זבח, אם כן היכי מצי למימר מעשה רבה? הא על כרחך, מדנקט חטאת דייקינן מיניה סייעתא לרב הונא, דמעשה כל דהו! ושמא יש לומר, דהא דנקט חטאת לאשמועינן דאף על גב דקניא ליה לכפרה, אפילו הכי לא חשיב כדידיה לאוסרה במעשה כל דהו. **רב** נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו – ובמסכת עבודה זרה פרק "רבי ישמעאל" (נד,א) אמילתיה דעולא דלעיל, דאמר להו רב נחמן: אמרו ליה לעולא, כבר תרגמא רב הונא לשמעתיך בבבל – לאו משום דסבר כרב הונא. אלא כלומר, לא הודעתנו שום חידוש, שכבר השמיענו זה רב הונא. ואם תאמר: בעובדא (עבודה זרה נז,ב) דעל גוי לחנותא והוה חמרא בדוולא, שדא ביה גוי ידא ושיכשך ביה, ואתא מריה דחמרא ושקליה ברישתיה ושדייה לדנא, וגרסינן התם: איקלע רב נחמן למחוזא ואסריה בהנאה, אמאי אסריה? והא אין אדם אוסר דבר שאין שלו! ולמסקנא דקאמר: אפילו למאן דאמר אוסר אדם דבר שאינו שלו – הני מילי גוי, ורב נחמן מצי סבר כתנא קמא, ניחא. אבל למאי דסלקא דעתך דאתי רב נחמן כרבי יהודה ולא כתנא קמא, קשה.

כיון

מְחַתֵּךְ בְּעָפָר הוּא! אֲמַר רַב פַּפָּא: הָכָא בְּחַטַּאת הָעוֹף עָסְקִינַן, דְּכוּלְּהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתֵי. - מִכְּדֵי רַב הוּנָא כְּמַאן אֲמַרָהּ לִשְׁמַעֲתֵיהּ - בְּעוֹלָא, וְעוֹלָא מַעֲשֶׂה כָּל דְּהוּ קָאָמַר! - אֶלָּא בְּאוֹמֵר בִּגְמַר זְבִיחָה הוּא עוֹבְדָהּ. - אִי הָכִי, מַאי אִירְיָא חַטַּאת? לִישְׁמַעִינַן זֶבַח! אֶלָּא אֲמַר מַר זוּטְרָא מִשְׁמֵיהּ דְּרַב פַּפָּא: הָכִי בְּמַאי עָסְקִינַן - כְּגוֹן שֶׁהָיָה חֲצִי קָנֶה פָּגוּם וְהוֹסִיף עָלָיו כָּל שֶׁהוּא וּגְמָרוֹ, דְּכוּלְּהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתְיָין. אֲמַר רַב פַּפָּא: אִי לָאו דַּאֲמַר רַב הוּנָא סִימָן אֶחָד, לָא הָוְיָא חַטַּאת תִּיוּבְתֵּיהּ, מַאי מַעֲשֶׂה? מַעֲשֶׂה רַבָּה. וַאֲמַר רַב פַּפָּא: אִי לָאו דַּאֲמַר רַב הוּנָא בֶּהֱמַת חֲבֵרוֹ, לָא הָוְיָא חַטַּאת תִּיוּבְתֵּיהּ, מַאי מַעֲשֶׂה? דִּידֵיהּ מָצֵי אָסַר, דְּחַבְרֵיהּ לָא מָצֵי אָסַר. - פְּשִׁיטָא! - מַהוּ דְּתֵימָא: כֵּיוָן דְּקָנֵי לֵיהּ לְכַפָּרָה - כְּדִידֵיהּ דָּמְיָא, קָא מַשְׁמַע לָן. (נעץ סימן) רַב נַחְמָן וְרַב עַמְרָם וְרַב יִצְחָק אָמְרִי: אֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵין שֶׁלּוֹ. מֵיתִיבִי: הַשּׁוֹחֵט חַטַּאת בְּשַׁבָּת בַּחוּץ לַעֲבוֹדָה זָרָה - חַיָּיב שָׁלֹשׁ חַטָּאוֹת, וְאוֹקְמִינַן בְּחַטַּאת הָעוֹף וּבַחֲצִי קָנֶה פָּגוּם; טַעְמָא דְּחַטַּאת הָעוֹף הוּא, דְּכוּלְּהוּ בַּהֲדֵי הֲדָדֵי קָאָתְיָין,

אבל

מחתך בעפר הוא – דכיון דנאסר משום עבודה זרה – פקע שם קדשים מינה ונעשית של עבודה זרה, ועפרא בעלמא היא, ותו לא מחייב עליה משום שחוטי חוץ. ואף על גב דאמרינן בפירקין (חולין כט,ב): שחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים חייב, שהרי עשה בה מעשה חטאת העוף בחוץ – ליכא למימר דבגמר הסימן חייל בהדי הדדי איסור עבודה זרה ושחיטת חוץ. דכי אמרינן סימן אחד מחייב – הני מילי היכא דגמר לשחיטה בעודה קדשים, כדקתני: "וסימן אחד בפנים", דאיגלאי מילתא דבסימן קמא שחיטת חוץ הוה, וטעמא דהתם – משום דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף. אבל הכא, דסימן שני לא אשתחיט כלל, דחיתוך עפרא בעלמא הוא – קמא נמי לאו שם שחיטה עליה. ולענין שבת, דחיוביה אנטילת נשמה הוא דמחייב, אף על גב דלאו שחיטה היא, וכן משום עבודה זרה – דשחיטת עבודה זרה היא, אבל לענין שחוטי חוץ – לאו שחיטת קדשים היא. **הכא בחטאת העוף עסקינן** – דמליקתה בסימן אחד, בפרק קמא (חולין כא,א), וחיוב שחיטתה דידיה נמי בחוץ בסימן אחד. דהשוחט עוף קדשים בחוץ חייב, והמולקו בחוץ פטור, כדתנן בזבחים בפרק "השוחט והמעלה" (קיא,א), ויליף מ"או אשר ישחט" [ויקרא יז] – לרבות את העוף. **דכולהו בהדי הדדי** – דכיון דשם עבודה זרה לא חייל עד גמר סימן, אישתכח דכולה שחיטה בקדשים הואי. **ועולא מעשה כל דהו קאמר** – דכיון דאמר רב הונא סימן אחד, ואסמכא למילתיה אדעולא, אשמועינן רב הונא דעולא מעשה כל דהו קאמר, דהא סימן אחד בשחיטת עבודה זרה לאו גמר מעשה הוא, הלכך על כרחך סימן אחד דרב הונא לאו דוקא, דהוא הדין לחצי סימן. ואפילו מוקמת לה בחטאת העוף הוי תיובתיה: מכי שחיט בה פורתא – פקע שם קדשים מינה, וחיוב שחיטת חוץ ליתיה עד גמר סימן, וחיתוך עפר הוא! **אלא** – אפילו בחטאת בהמה מתוקמא, ובאומר: איני רוצה לעבוד עבודה זרה בשחיטה זו עד שתגמר. דהשתא לא פקע שם זבחים עד גמר זביחה, ומתחייב בכולהו. **אי הכי** – דטעמא דשחיטת חוץ לאו משום סימן אחד דחטאת העוף הוא, אלא באומר בגמר זביחה הוא עובדה. **מאי אירייא חטאת** – דנקט? ליתני: "השוחט את הזבח", דמשמע כל זבחים! ומדנקט חטאת, דאיתיה נמי בעוף – שמע מינה בחטאת העוף קאי. ועולה לא מצי למינקט, משום דעולת העוף בעי שני סימנין. ולאו באומר בגמר זביחה הוא עובדה, דאי אינו עובדה אלא בגמר זביחה, אמאי איכפל לאשמועינן עוף? בבהמה נמי חייל! והאי פירכא לאו לאותובי לרב הונא נקט לה, דכי מדלית רב הונא מהכא, ותימא דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא בגמר מעשה – איבא למיפרך נמי: מאי שנא חטאת דנקט? אלא הכי קפריך: אי איתא דטעמא משום גמר זביחה הוא, מאי שנא עוף? אלא על כרחך טעמא אחרינא הוא. **אלא אמר מר זוטרא** – הא מתניתא מסייע ליה לרב הונא. ומשום הכי נקט חטאת העוף דהכשרו בסימן אחד, דאי תנא זבח – ליכא לחיוביה בשחיטת חוץ, משום דמיתסר בתחילת שחיטה, ופקע שם קדשים מיניה כרב הונא. אבל בעוף משכחת שלש חטאות, וכגון שהיה חצי קנה פגום והוסיף עליו כל שהוא, דמתכשר בפנים, ומחייב עליה משום שחיטת חוץ. וחיוב חוץ, ומעשה כל דהו דעבודה זרה, ונטילת נשמה דשבת – בהדי הדדי אתו. **אי לאו דאמר רב הונא (כו') סימן אחד** – ואסהיד אדעולא דמעשה כל דהו אמר. לא הויא חטאת תיובתיה – דעולא, מרישא כי הוה סלקא דעתין דבבהמה קאי, דאיכא למימר: מעשה רבה קאמר עולא, דהיינו גמר מעשה. **אי לאו דאמר רב הונא בהמת חבירו** – ואפילו הוה אמר: מעשה כל דהו אסר בבהמתו. **לא הויא חטאת תיובתיה** – אפילו כדהוה סלקא דעתין ברישא, דבבהמה קאי. **דחבריה לא מצי אסר** – והאי חטאת דכהנים הוא. דקני ליה **לכפרה** – שהבעלים מתכפרין בה. לישנא אחרינא: אי הכי, דבגמר זביחה הוא עובדה, מאי אירייא חטאת, דמשמע דאיכפל תנא לאשמועינן מידי דלית ליה חלק בו, שהבעלים שוחטין אותה והיא כולה לכהנים? ליתני זבח, דלישתמע: אפילו שלמים שהן שלו מחייב שלש חטאות, דהא לא פקע שם קדשים מיניה עד גמר זביחה! ומדנקט חטאת, שמע מינה: בעובד עבודה זרה בתחלת שחיטה קאמר, ומשום טעמא דחטאת אינו שלו, ולא מצי אסר במעשה זוטא, דאילו שלמים הוה – אסר במעשה זוטא. ומכל מקום לרב הונא קשיא, דהא מדנקט חטאת שמע מינה: טעמא דתנא – משום דדבר שאינו שלו לא אסר! אלא אמר מר זוטרא: לעולם בעובד בתחלת זביחה. ולא תיקשי לרב הונא, דהכא בחטאת העוף קאי, ובחצי קנה פגום, דבההוא מעשה כל דהו דאיתסרא ביה איחייב משום שחיטת חוץ. והיינו דנקט חטאת – משום דאיתא בעוף. ועולה לא מצי למינקט, משום דאפילו בעוף בעיא שני סימנין. **לא הויא חטאת תיובתיה** – דמאי "מעשה" דעולא – מעשה רבה. ולא הוה מיצטריך ליה לאוקמי בחטאת העוף, דהאי דנקט חטאת ולא תנא זבח, משום דאילו שלמים, כיון דדידיה נינהו הוו – מיתסרי במעשה כל דהו, וליכא חיוב שחיטת חוץ. אבל חטאת לא מיתסר עד גמר שחיטה, דאיכא מעשה רבה. ולשון זה נראה בעיני, דהכי מסתבר לישנא דתלמודא, דלרב הונא לחודיה קמותיב. **דחבריה לא מצי אסר** – במעשה כל דהו. ולהכי תנא חטאת, דכהנים היא, דאילו שלמים – דידיה נינהו, ומיתסרי במעשה כל דהו. **כדידיה דמיא** – ואפילו הכי קתני דלא מיתסר. **אין אדם אוסר דבר שאינו שלו** – אפילו בגמר מעשה. ואית דמפרשי: במעשה כל דהו. ולא היא, דאם כן לא הוי מנסך תיובתייהו, דהא מעשה גמור הוא, ולקמן מותיב להו ממנסך. **ואוקימנא** – על כורחין בחטאת העוף, מדלא תנא זבח. ואף על פי דלהנך רבנן לא מצי למיתני זבח, דכיון דשלמים דידיה נינהו – הוו מיתסרי בתחלת חתיכה, ותו ליכא חיוב שחיטת חוץ. וכי תנא חטאת הוי דבר שאינו שלו, ולא מיתסר, ולא פקע שם קדשים מיניה – אפילו הכי, מדלא נקט עולה דשכיח ולא הוי נמי דידיה, ונקט חטאת, דמידי דאיתיה בעוף בסימן אחד – ודאי טעמא משום סימן אחד דעוף הוא, ובחצי קנה פגום, כדאמרן.

אבל

אבל זבח — דבר הזבוח בסכין, דהיינו בהמה, דעוף — מלוק הוא. **ואי אין אדם אוסר דבר שאינו שלו מאי אירייא** — דתני עוף? אפילו בהמה נמי, דהא לא פקע שם קדשים מיניה! ומיהו, איהו מיחייב משום עובד עבודה זרה, דמכל מקום, אף על גב דלא מיתסרא מיפלח פלחא. **כיון דקניא** ליה **לכפרה** — שהרי הבעלים מתכפרים בה.

כדידיה דמיא — הלכך לא מצי למיתני שום זבח, דאילו עולה מכפרת אעשה, וחטאת ואשם על חטאים, ושלמים ושאר קדשים קלים דידיה נינהו. להכי נקט עוף ובחצי קנה פגום, דמיחייב בשחיטת חוץ בההוא פורתא דמיתסר ביה. **אחד לשום אחד מכל אלו** — אפילו בהמה דלאו דידיה, אלא דאידך ששחט לשום דבר כשר. **המטמא** — טהרות של חבירו. **והמדמע** — תרומה בחולין של חבירו, דמוזיל להו, דמיבעי ליה לזבונינהו לכהנים בדמי תרומה, דהיינו בזול, דלא חזו אלא לכהנים. **והמנסך** — יין של חבירו לעבודה זרה. **בשוגג** — שלא ידע שהיא תרומה, ולא ידע שהוא נאסר בניסוך זה, או כסבור יין שלו הוא. **פטור מלשלם** — ואף על גב דמזיק בשוגג חייב, כדקיימא לן (בבא קמא כו,א): אדם מועד לעולם, בין ער ובין ישן בין שוגג ובין מזיד, הכא היזק שאינו ניכר הוא, ולא שמיה היזק. ובמזיד חייב לשלם, דקנסוה רבנן. ומשום דקם ליה בדרבה מיניה לא מיפטר, ואף על גב דחייב מיתה משום עבודה זרה. ואפילו לא התרו בו, דלא מיקטיל, קיימא לן (כתובות לד,ב): חייבי מיתות שוגגין פטורין מלשלם — הכא חייב אפילו אתרו ביה, כדאוקימנא טעמא במסכת גיטין (נב,ב): משעה דאגבהיה על מנת לאוסרו מיחייב לשלומי, ומתחייב בנפשו לא הוי עד שעת ניסוך. **שניסך** — שכשך ידו לתוכו לעבודה זרה. **שלא בפני עבודה זרה** — רבותא אשמועינן. **אפרו** — אף בהנאה, דאדם אוסר דבר שאינו שלו. **ועוד שיכול לומר לו** — אפילו ניסכו לעבודה זרה. **לא כל הימנך כו'** — דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. **לאונסי** — על כרחו, שתאסר. **ורב נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי לך** — הא דרב הונא תוקים כתנאי, דהא רבי יהודה בן בבא פליג. אבל מילתא דידן לא תוקים כתנאי, דאנן אמרינן שפיר אפילו לתנא קמא, דאפילו לדידיה דאדם אוסר — הני מילי גוי, אבל ישראל — לצעורי לחבריה עביד, ואין דעתו לעבודה זרה. בישראל משומד — והוא הדין דמצי לאוקמא בדאית ליה שותפות בגוה, כדאוקמוה אינהו לעיל. השתא מיהא, כיון דאתינן להכי דגוי אוסר, מוקמינן לה בגוה ואליבא דתנא קמא. **התרו בו** — בישראל, שלא ישחט לעבודה זרה, ושחט לאחר שקבל התראה, וקודם לכן לא היה בחזקת משומד. **מאי** — מי אסר או לא, קבלת התראה שמתרין בו: הוי יודע שאתה מוזהר על כך, והתורה אמרה שאתה חייב מיתה, והוא אומר: יודע אני, ועל מנת כן אני עושה שאמות. והכי אמרינן בסנהדרין (מא,א): "מות יומת" — עד שיתיר עצמו למיתה. **משנה לתוך ימים** — דלא לימרו: לְשָׁרָא דימא קא שחיט. **ולא לתוך הכלים** — שלא יאמרו: מקבל דם לעבודה זרה הוא. **לתוך עוגה של מים** — גומא, כמו "עוגיות לגפנים" דמועד קטן (ב,א), לשון מורי. לישנא אחרינא: לתוך העוגל, והיא היא. **ובספינה** — יכול לשחוט על גב הכלים, והדם שותת לתוך הים שלא ללכלך את הספינה, ולא מיחזי בשוחט לתוך ימים. **אבל עושה גומא** — משמע: שוחט לתוכה. ובגמרא פריך: הא אמרת אין שוחטין לגומא! וטעמא דגומא — משום שהוא

אֲבָל זֶבַח - לָא; וְאִי אֵין אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ, מַאי אִרְיָא חַמַּאת הָעוֹף? אֲפִילּוּ חַמַּאת בְּהֵמָה נַמִּי! - כֵּיוָן דְּקָנְיָא לֵיהּ לְכַפָּרָה - כְּדִידֵיהּ דָּמְיָא. תָּא שְׁמַע: שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסַכִּין וְשׁוֹחֲטִין, אֶחָד לְשׁוּם אֶחָד מִכָּל אֵלּוּ וְאֶחָד לְשׁוּם דָּבָר כָּשֵׁר - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה! - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - דְּאִית לֵיהּ שׁוּתָפוּת בְּגַוֵּה. תָּא שְׁמַע: הַמְטַמֵּא וְהַמְדַמֵּעַ וְהַמְנַסֵּךְ, בְּשׁוֹגֵג - פָּטוּר, בְּמֵזִיד - חַיָּיב! - הָכָא נַמִּי דְּאִית לֵיהּ שׁוּתָפוּת בְּגַוֵּה. כְּתָנָאֵי: גּוֹי שֶׁנִּיסֵּךְ יֵינוֹ שֶׁל יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא בִּפְנֵי עֲבוֹדָה זָרָה - אֲסָרוֹ; רַבִּי יְהוּדָה בֶּן בְּתֵירָא וְרַבִּי יְהוּדָה בֶּן בָּבָא מַתִּירִין אוֹתוֹ מִפְּנֵי שְׁנֵי דְּבָרִים: אֶחָד - שֶׁאֵין מְנַסְּכִין יַיִן אֶלָּא בִּפְנֵי עֲבוֹדָה זָרָה, וְאֶחָד - שֶׁיָּכוֹל לוֹמַר לוֹ: לֹא כָּל הַיְמֶנֶךָּ שֶׁהֶאֱסַר יֵינִי לְאוֹנְסִי. וְרַב נַחְמָן וְרַב עַמְרָם וְרַב יִצְחָק אָמְרִי: אֲפִילּוּ לְמַאן דְּאָמַר אָדָם אוֹסֵר דָּבָר שֶׁאֵינוֹ שֶׁלּוֹ - הָנֵי מִילֵּי גּוֹי, אֲבָל יִשְׂרָאֵל - לְצַעוּרֵיהּ קָא מִיכַּוֵּין. תָּא שְׁמַע: שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסַכִּין וְשׁוֹחֲטִין, אֶחָד לְשׁוּם אֶחָד מִכָּל אֵלּוּ וְאֶחָד לְשׁוּם דָּבָר כָּשֵׁר - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה! - הָכָא בְּמַאי עָסְקִינַן - בְּיִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָּד. תָּא שְׁמַע: הַמְטַמֵּא וְהַמְדַמֵּעַ וְהַמְנַסֵּךְ, בְּשׁוֹגֵג - פָּטוּר, בְּמֵזִיד - חַיָּיב! - הָכָא נַמִּי בְּיִשְׂרָאֵל מְשׁוּמָּד. אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרָבָא לְרַב אַשִׁי: הָתְרוּ בּוֹ וְקִבֵּל עָלָיו הַתְרָאָה, מַאי? אֲמַר לֵיהּ: הָתִיר עַצְמוֹ לְמִיתָה קָאָמְרַתְּ? אֵין לְךָ מְשׁוּמָּד גָּדוֹל מִזֶּה. **משנה** אֵין שׁוֹחֲטִין לֹא לְתוֹךְ יַמִּים, וְלֹא לְתוֹךְ נְהָרוֹת, וְלֹא לְתוֹךְ כֵּלִים; אֲבָל שׁוֹחֵט הוּא לְתוֹךְ עוּגָה שֶׁל מַיִם, וּבִסְפִינָה עַל גַּבֵּי כֵּלִים. אֵין שׁוֹחֲטִין לְגוּמָא כָּל עִיקָּר, אֲבָל עוֹשֶׂה גוּמָא בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ בְּשָׁבִיל שֶׁיִּכָּנֵס הַדָּם לְתוֹכָהּ; וּבַשּׁוּק לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן, שֶׁלֹּא יחקה

כיון דקניא ליה לכפרה כדידיה דמיא — והא דפריך בפרק בתרא דזבחים (קיד,א): מוקצה ונעבד אינו שלו הוא, ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו! ומוקי לה בקדשים קלים — היינו כרב הונא דלעיל. דלהני אמוראי דהכא מתוקמא אף בחטאת, דכדידיה דמיא.

תא שמע שנים אוחזין בסכין ושוחטין כו' — משמע הכא דרב הונא ועולא דלעיל (מ,א) אסרי אף להדיוט. דהך דשנים אוחזין, והיא דרבי יהודה בן בתירא, ורבנן דבסמוך — איירי אף להדיוט. ומשמע דלדידהו ניחא. והשתא, הא דמייתי ראייה בפרק "רבי ישמעאל" (עבודה זרה נד,ב) מכלים שהזניח המלך אחז, דאמר מר: "הכנענים" — שגנזום והקדישו אחרים תחתם, הוי אסור אף להדיוט. ותימה: דהתם לעיל בההוא פירקא (עבודה זרה נב,ב) בעי מיניה רבי יוסי בן שאול מרבי: כלים שנשתמשו בהן בבית חוניו, מהו שישתמשו בהן בבית המקדש? אליבא דמאן דאמר עבודה זרה הוא — לא תיבעי לך, דהשתא להדיוט אסירי כו'. ומסיק דאסורין, ודריש ליה מקרא ד"הכנענים" שגנזום. ומה ראייה היא? התם אסירי אף להדיוט כלים שהזניח אחז, והנך דבית חוניו שרו להדיוט, למאן דאמר [לאו] לעבודה זרה הוא! ויש לומר: דקרא ד"כל הכלים" ודאי איירי לגבוה. ומייתי מיניה ראיה לעולא, דכיון דאסירי, אף על פי שלא עשה בהן אחז שום שנוי אלא שנשתמש בהן לעבודה זרה, אם כן היכא דעביד מעשה גמור, שמתחיל לשחוט הבהמה — אית לן למימר דאסור אפילו להדיוט.

תא שמע המטמא והמדמע והמנסך כו' — למאן דאמר ב"הניזקין" (גיטין נב,ב) מנסך ממש פריך. ואם תאמר: ומאי קא משני דאית ליה שותפות בגוה? הא אמר התם: למאן דאמר דמנסך ממש לא בעי למימר מערב, משום דהיינו מדמע. וכיון דאוקמיה דאית ליה שותפות בגוה, ולא נאסר חלק חבירו אלא משום שמערב בשלו, ואם כן הא אכתי היינו מדמע! ויש לומר: דמכל מקום קא משמע לן דאף על גב דחייב מיתה — לא אמרינן קם ליה בדרבה מיניה, כדאמרינן התם: ואי לא תנא מדמע הוה אמינא דבדבר מועט לא מיחייב. **לאו** כל כמינך שתאסר ייני לאונסי — תימה: דמשמע הכא דרבי יהודה בן בתירא שרי לזבוני לכל גוי שירצה, מטעם דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו. ובמסכת עבודה זרה פרק "רבי ישמעאל" (נט,ב) משמע דלא שרי לזבוני אלא לההוא גוי דנסביה. דמינה מייתי ראיה אהא דקאמר התם: האי גוי דנסביה לחמריה דישראל, אף על גב דאסור בהנאה, למשקל דמי מההוא גוי דנסביה שרי, דמקלא קלייה! ויש לומר, דהכי מייתי התם: כיון דרבי יהודה בן בתירא שרי לזבוניה לכל גוי שירצה, לרבנן נמי דפליגי עליה שרי לזבוניה לההוא גוי דנסביה. **בישראל** משומד — פירש בקונטרס, דהוא הדין דהוה מצי לאוקומי דאית ליה שותפות בגוה, כדאוקים לעיל. וקשה: דאם כן אמאי חזר והקשה קושיות שכבר תירץ? אלא נראה, דאף על גב דאית ליה שותפות בגוה, אבתי איכא למימר לצעוריה קמיבוין. **הכא** נמי בישראל משומד — להנך אמוראי הוה מצי למימר ב"הנזקין" (גיטין נב,ב): מנסך היינו שנגע בו.

אין שוחטין לתוך הגומא — אומר רבינו תם דהיינו גומא נקייה, דנראה כמקבל דם לעבודה זרה. וקשה: דאם כן בלא עושה לו מקום חוץ לגומא איכא תקנה לנקר חצרו! ולפיכך טוב ליזהר מלשחוט אפילו לתוך גומא שאינה נקיה.

ובשוק לא יעשה כן — אף על גב דאמר רב (שבת סד,ב) כל מקום שאסרו חכמים מפני מראית העין אפילו בחדרי חדרים אסור — היינו כמו שוטחן בחמה אבל לא כנגד העם, שאם היו רואים אותו עושה כן בצינעא היה שם חשד כמו בשוק. אבל כאן, הרואה שעושה בביתו אומר: לנקר חצרו הוא עושה. ומיהו, בירושלמי יש דרך משנה פליג אדרב מההיא. ונראה שאין התלמוד שלנו סובר כן, מדלא הקשה ממתניתין לרב כמו שהקשה מזוג שבצואר, ומשני: תנאי היא בפרק "במה אשה" (שם סד,ב). וכל הנהו דפריך לרב בפרק קמא דמסכת עבודה זרה (יב,א): מי שנתפזרו לו מעותיו לפני עבודה זרה, וישב לו קוץ ברגלו, ומשני להו, קאמר בירושלמי דפליגי אדרב. והא דאמר בפרק "אף על פי" (כתובות ס,א): צינור שעלו בו קשקשים בשבת — ממעבו ברגלו בצינעא בשבת ואינו חושש — בההוא נמי מודה רב דלא שייך שם חשד, דהא מדאורייתא שרי למעבו לכתחלה בשבת.

ורבי שמעון מכשיר — פירש הקונטרס: דלא חייש למראית העין. ורבינו יצחק בן אשר מפרש: דלא שייך כלל לרבי שמעון מראית העין, דדומה במקדיש על מנת לשחוט בחוץ. ורבי שמעון לטעמיה, דמפרש בפרק "הרי עלי עשרון" (מנחות קט,א): "הרי עלי עולה על מנת שאקריבנה בבית חוניו" — יקריבנה לבית המקדש, רבי שמעון אומר: אין זה עולה. וטעמא — שלא התנדב כדרך המתנדבים. כדתנן בפרק "המנחות והנסכים" (שם קג,א): "הרי עלי מנחה להביא מן השעורין" כו', רבי שמעון פוטר, שלא התנדב כדרך המתנדבים. ובהדיא תנא בתוספתא אהך דהכא: רבי שמעון מכשיר, שאין כיוצא בזה מתנדב. אמר רבי שמעון: ומה אם אמר "הרי עלי עולה לשוחטה בעבר הירדן" שמא עולה היא?

והא לא אמר לשם חטאתי — אם לא אמר "לשם חטאת", ואפילו אם אמר "הרי זו חטאתי" — לא אמר כלום, כדאמרינן בפרק קמא דנדרים (ו,א).

אימר נדר בצינעא — ולעיל דלא חיישינן שמא יש לו זבח בתוך ביתו בצינעא, דאית ליה קלא, שרגיל להודיע שלא יבואו לידי מעילה.

לא שנו אלא שאין לו אשה — מה שהקשה בקונטרס: אי שאין לו אשה, למה לו למתנייה "זה הכלל"? פשיטא, למאי נחוש להו? יש לומר: "אין לו אשה" — היינו שאין אנו יודעין אם יש לו אשה אם לאו. וכן "אין לו זבח" דלעיל. אבל בידוע דאין לו לא איצטריך.

הדרן עלך הכל שוחטין

יְחַקֵּה אֶת הַמִּינִין. **גמרא** "אֵין שׁוֹחֲטִין לֹא לְתוֹךְ" וכו'. מַאי שְׁנָא לְתוֹךְ יַמִּים דְּלָא - דְּאָמְרִי: לְשָׁרָא דְּיַמָּא קָא שָׁחֵיט, לְתוֹךְ עוּגָּה שֶׁל מַיִם נַמִּי אָמְרִי: לְבַבּוּאָה קָא שָׁחֵיט! אֲמַר רָבָא: בַּעֲכוּרִים שָׁנוּ. "אֵין שׁוֹחֲטִין לְגוֹמָא" וכו'. וְהָא אֲמַרְתְּ: אֵין שׁוֹחֲטִין לְגוֹמָא כְּלָל! אֲמַר אַבָּיֵי: רֵישָׁא בְּגוֹמָא שֶׁבְּשׁוּק. אֲמַר לֵיהּ רָבָא, וְהָא מִדְקָתָנֵי סֵיפָא: וּבַשּׁוּק לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן, מִכְּלָל דְּרֵישָׁא לָאו בַּשּׁוּק עָסְקִינַן! אֶלָּא אֲמַר רָבָא, הָכִי קָאָמַר: אֵין שׁוֹחֲטִין לְגוֹמָא כָּל עִיקָּר; וְהָרוֹצֶה לְנַקֵּר חֲצֵרוֹ כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? עוֹשֶׂה מָקוֹם חוּץ לַגּוֹמָא וְשׁוֹחֵט, וְדָם שׁוֹתֵת וְיוֹרֵד לַגּוֹמָא; וּבַשּׁוּק לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן, שֶׁלֹּא יְחַקֶּה אֶת הַמִּינִין. תַּנְיָא כְּוָותֵיהּ דְּרָבָא: הָיָה מְהַלֵּךְ בִּסְפִינָה וְאֵין לוֹ מָקוֹם בַּסְּפִינָה לִשְׁחוֹט - מוֹצִיא יָדוֹ חוּץ לַסְּפִינָה וְשׁוֹחֵט, וְדָם שׁוֹתֵת וְיוֹרֵד עַל דּוֹפְנֵי הַסְּפִינָה. וְאֵין שׁוֹחֵט לְגוֹמָא כָּל עִיקָּר, וְהָרוֹצֶה לְנַקֵּר חֲצֵרוֹ כֵּיצַד הוּא עוֹשֶׂה? עוֹשֶׂה מָקוֹם חוּץ לַגּוֹמָא וְשׁוֹחֵט, וְדָם שׁוֹתֵת וְיוֹרֵד לַגּוֹמָא; וּבַשּׁוּק לֹא יַעֲשֶׂה כֵּן, מִשּׁוּם שֶׁנֶּאֱמַר: "וּבְחֻקֹּתֵיהֶם לֹא תֵלֵכוּ", וְאִם עָשָׂה כֵּן - צָרִיךְ בְּדִיקָה אַחֲרָיו. **משנה** הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם עוֹלָה, לְשֵׁם זְבָחִים, לְשֵׁם אָשָׁם תָּלוּי, לְשֵׁם פֶּסַח, לְשֵׁם תּוֹדָה - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה, וְרַבִּי שִׁמְעוֹן מַכְשִׁיר. שְׁנַיִם אוֹחֲזִין בְּסַכִּין וְשׁוֹחֲטִין, אֶחָד לְשׁוּם אֶחָד מִכָּל אֵלּוּ וְאֶחָד לְשׁוּם דָּבָר כָּשֵׁר - שְׁחִיטָתוֹ פְּסוּלָה. הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם חַטָּאת, לְשֵׁם אָשָׁם וַדַּאי, לְשֵׁם בְּכוֹר, לְשֵׁם מַעֲשֵׂר, לְשֵׁם תְּמוּרָה - שְׁחִיטָתוֹ כְּשֵׁרָה. זֶה הַכְּלָל: כָּל דָּבָר שֶׁנִּדְּבָ וְנִידְבָ - הַשּׁוֹחֵט לְשָׁמוֹ אָסוּר, וְשֶׁאֵינוֹ נִדָּר וְנִדְבָ - הַשּׁוֹחֵט לְשָׁמוֹ כָּשֵׁר. **גמרא** "הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם עוֹלָה". אָשָׁם תָּלוּי בַּר נִדָּר וְנִדְבָ הוּא? אֲמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הָא מַנִּי? רַבִּי אֶלְעָזָר הִיא, דְּאָמַר: מִתְנַדֵּב אָדָם אָשָׁם תָּלוּי בְּכָל יוֹם. פֶּסַח בַּר נִדָּבְ וְנִדָּר הוּא? זִמְנָא קְבִיעָא לֵיהּ! אֲמַר רַבִּי אוֹשַׁעְיָא: שָׁאנֵי פֶּסַח, הוֹאִיל וְהַפְרָשָׁתוֹ כָּל הַשָּׁנָה כּוּלָּהּ. אָמַר רַבִּי יַנַּאי: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא תְּמִימִים, אֲבָל בַּעֲלֵי מוּמִין - מֵידַע יְדִיעַ; וְרַבִּי יוֹחָנָן אָמַר: אֲפִילּוּ בַּעֲלֵי מוּמִין נַמִּי, זִימְנִין דְּרָמֵי לֵיהּ מִידֵּי אַמּוּמָא וְלָא יְדִיעַ. "הַשּׁוֹחֵט לְשֵׁם חַטָּאת". אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵינוֹ מְחוּוֶּיב חַטָּאת, אֲבָל מְחוּוֶּיב חַטָּאת - אֵימָא: לְשׁוּם חַטָּאתוֹ הוּא עוֹשֶׂה. - וְהָא לָא קָאָמַר "לְשֵׁם חַטָּאתִי"! אֲמַר רַבִּי אַבָּהוּ: בְּאוֹמֵר "לְשֵׁם חַטָּאתִי". אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵין לוֹ זֶבַח בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ, אֲבָל יֵשׁ לוֹ זֶבַח בְּתוֹךְ בֵּיתוֹ - אֵימָא אֲמוּרֵי אֲמִיר בֵּיהּ. - וְהָא לָא קָאָמַר "לְשֵׁם תְּמוּרַת זִבְחִי"! אֲמַר רַבִּי אַבָּהוּ: בְּאוֹמֵר "לְשֵׁם תְּמוּרַת זִבְחִי". "זֶה הַכְּלָל". לְאָתוּיֵי מַאי? לְאָתוּיֵי עוֹלַת נָזִיר, דְּמַהוּ דְּתֵימָא: הָא לָא נָדַר - אֵימַר נָדַר בְּצִינְעָא. "וְשֶׁאֵינוֹ נִידָּר וְנִידָּב". לְאָתוּיֵי עוֹלַת יוֹלֶדֶת. אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא שֶׁאֵין לוֹ אִשָּׁה, אֲבָל יֵשׁ לוֹ אִשָּׁה - אֵימַר לִשְׁמָהּ הוּא עוֹשֶׂה. - וְהָא לָא קָאָמַר "לְשֵׁם עוֹלַת אִשְׁתִּי"! אֲמַר רַבִּי אַבָּהוּ: בְּאוֹמֵר "לְשֵׁם עוֹלַת אִשְׁתִּי". - פְּשִׁיטָא!

שהוא חוק המינין לעבודה זרה. **יחקה את המינין** — יחזיק ידיהם בחוקותיהם, "יחקה" לשון חוק. **גמרא לבבואה** — פרצוף שלו הנראה במים. **עכורין** — לא מינכר בהו בבואה. **והאמרת אין שוחטין לגומא** — והדר תני: אבל עושה גומא! **כל עיקר** — ואפילו בבית, דמיחזי כמינות. **על דופני הספינה** — ומדופני הספינה למים. **לנקר** — לנקות. **מקום** — חריץ קטן. **ובשוק לא יעשה** — שאין אדם חש לנקר את השוק. **בדיקה אחריו** — שמא מין הוא לעבודה זרה, ויבדלו מפתו ומיינו. **משנה השוחט** — חולין בחוץ. **לשם עולה** — דכיון דבאה בנדר ובנדבה, הרואה אומר: עכשיו הוא מקדיש ושוחטה לעולה, וקדשים בחוץ מותרים. וגזור רבנן עליה פסול. וכן שלמים וכו'. **אשם תלוי** — בא על ספק חיוב כרת, כגון שתי חתיכות לפניו ואכל אחת מהן, ובאו עדים ואמרו: אחת מהן של חלב היתה, ואין ידוע איזו. אכל אשתו ואחותו עמו בבית, כסבור שבא על אשתו, ונחלף ולא ידע למחר על איזו מהם בא, שהיו שתיהן במטה והוא לא היה יודע — מביא אשם תלוי, להגין מן היסורין עד שיודע לו, אם חטא ודאי — מביא חטאת. ובגמרא פריך: והא לאו נידר ונידב הוא, והרואה יודע שאין בדבריו כלום, שאין שם אשם תלוי אלא אם כן היה מחוייב, וההוא קלא אית ליה! ופסח נמי בגמרא פריך. **ורבי שמעון מכשיר** — לא חייש למראית העין. **אשם ודאי** — אשם גזילות, דהיינו נשבע לשקר לכפירת ממון, אשם מעילות, אשם שפחה חרופה. ועל שם שאשם תלוי בא על ספיקו קרי להו להני "אשם ודאי". **לשם בכור לשם מעשר** — מידע ידעי דשקר הוא, דבכור ומעשר מידע ידעי מקמי הכי, דאילו ההיא שעתא לאו בני אפרושי נינהו, דנימא: השתא קמקדיש להו. **זה הכלל** — בגמרא מפרש לאתויי מאי, דהא חשבינהו לכולהו. **גמרא בר נידר ונידב הוא** — בתמיה. **בכל יום** — שבכל יום הוא עומד בספק חטאת, ולבו נוקפו שמא חטא. ומצינו שהכשיר הכתוב אשם תלוי ליקרב וליאכל היכא דהוחזק ספק חטא בעדים. והאי נמי, אנן סהדי דכל יומא בספק חטא קאי. **זימנא קביעא ליה** — בערב הפסח, הלכך מידע ידעי דדברי רוח הן! **הואיל והפרשתו כל השנה** — כל ימות השנה ראוי להפרישו ולהניחו עד זמנו, הלכך השתא נמי אמרי: השתא מפריש ליה, וקיימא לן דשלמים הוא, ואמרי: קשחיט שלמים בחוץ ואביל להו. **מידע ידיע** — דמשקר, ולא נפיק חורבה מיניה. **דרמי מידי אמומא** — שיהא נכסה בצמר או בטיט ולא חזו ליה, וסברי תם הוא. **לא שנו אלא שאינו מחוייב חטאת** — דלא אמרי אינשי: השתא מפריש לה, דהא חטאת לאו בנדר ובנדבה אתי. והא לא חשו רבנן דלמא מאן דחזי סבר מחוייב חטאת הוא, דההוא קלא אית ליה, דמי שבא לידו דבר עבירה בשוגג אינו מחפה עליה, כדי שיתבייש ומתכפר לו. **אבל מחוייב חטאת** — מאן דחזי סבר: לשם חטאת הוא מפרישה עכשיו. **והא לא קאמר לשם חטאתי** — דמשמע: שאני חייב, אלא: "לשם חטאת", דמשמע לשון נדר, ומידע ידיע דאין בדבריו כלום. דבשלמא דבר הנידר ונידב איכא למימר: השתא מקבל לה עליה בשעת הפרשה, ולא בעי למימר "לשם עולתי". אבל הבא, כל כמה דלא אמר "לשם חטאתי" לא משמע לשם אותה שאני מחוייב! **באומר לשם חטאתי** — והיכא דאינו מחוייב חטאת, אפילו [אמר] "לשם חטאתי" מידע ידעי דמשקר. **שאין לו זבח** — דליכא למימר: השתא עביד לה תמורה, דבמאי מימר לה? דהא ליכא למיגזר מאן דחזי סבר יש לו זבח אחר, דההוא קלא אית ליה. **אימר אמורי אמיר ביה** — ומאן דחזי סבר: השתא מימר לה, בהך אמירה דבשעת שחיטה. ואף על גב דלא מוקי לה בהדי זבח — חייל עלה שם תמורה, דתנן בתמורה (כז,א): "תחת חטאת, תחת עולה שיש לי בבית", היה לו — דבריו קיימין. **והא לא קאמר לשם תמורת זבחי** — דלהוי משמע שימירנה בו, אלא "לשם תמורה", דמשמע דבשמא בעלמא בעי לשוויי תמורה. ואיזהו ליתא, אלא היכא דמימר לה בזבח, דתנן בתמורה (כז,א): "תחת חטאת" "תחת עולה" — לא אמר כלום. **לשם תמורת זבחי** — ואשמועינן מתניתין דהיכא דאין לו זבח — כשר, ולא חיישינן דלמא מאן דחזי סבר דאית ליה. מאי טעמא? דאי הוה ליה — מידע הוו ידעי. **עולת נזיר** — דאי אמר: "הריני שוחט לשם עולת נזיר" — פסולה, דמאן דחזי סבר: נדר הוא, והשתא קמפריש ושחיט לה. ואף על גב דנזיר נידר ונידב הוא, דעל ידי נדר הוא בא, אי לא הוה תני "זה הכלל" לאתויי — לא שמעינן ליה מעולה דרישא. **דמהו דתימא** — ליכא למיחש לחורבה, דמידע ידעי דהא לא נדר. **קא משמע לן** — דמימר אמרי: דלמא נדר בצינעא זה שלשים יום, שהוא סתם נזירות, ובשלשים יום לא מינכרא מילתיה לשכניו. **לאתויי עולת יולדת** — שאם אמר "לשם עולת יולדת" בפירוש — כשרה, דמידע ידעי דהשתא לא נדר לה, וכדמפרש: בשאין לו אשה. **מהו דתימא** — כלומר: ואיצטריך רבי אלעזר לאשמועינן דכי יש לו אשה — פסולה, אף על גב דאמרה רבי אלעזר לעיל גבי תמורה.

מהו דתימא אם איתא דילדה קלא הוה ליה — ומידע ידעי דמשקר. קא משמע לן — רבי אלעזר דאימר אפולי אפיל. לישנא אחרינא: הא דרבי אלעזר ורבי אבהו לא גרסינן, והכי גרסינן: לאתויי עולת יולדת, מהו דתימא אימא ילודי יליד, קא משמע לן דאם איתא דאוליד קלא איתי לה. ובשיש לו אשה מתוקמא מתניתין, ואיצטריך לתנא למתנייה ב"זה הכלל", דמהו דתימא: ניחוש לה למאן דחזי, סבר בצינעא אוליד, קא משמע לן. זה שמעתי, ועיקר הוא, חדא — דהא לא אמרו והאי "מהו דתימא" בכל הנך שמעתתא דאמוראי, ד"לא שאנו" דלעיל — אמתניתין ד"זה הכלל" קמא אמרו: מהו דתימא, ואורחא דגמרא למימר "מהו דתימא" אכלל דמתניתין. ועוד, בשאין לו אשה למה ליה למתנייה "זה הכלל" לאתויי? פשיטא, למאי ניחוש לה.

מַהוּ דְּתֵימָא: אִם אִיתָא דְּיָלְדָה - קָלָא הָוָה לֵיהּ, קָא מַשְׁמַע לָן, אֵימַר אַפּוּלֵי אַפֵּיל.

הדרן עלך השוחט

משנה **אלו טריפות** — כל נקב במשהו. **פסוקה** — לרחבה ברובה. **לבית חללו** — ואם לא הגיע לחלל קתני סיפא [חולין נד,א] דכשרה. **נשברה השדרה ונפסק החוט** — חדא היא, וטרפות דידה משום חוט הוא. ונשברה השדרה דקתני — אורחא דמילתא נקט, דפסיקת החוט על ידי שבירת שדרה היא. **או שחסרה** — בגמרא פריך (חולין מז,ב): היינו נקב. **סמפונות** — קנוקנות קטנות המתפשטות בתוך הריאה שהדם נובע בה כשחותכים אותה. **הכרס הפנימית** — בגמרא (חולין נ,ב) מפרש. **שניקבה** — במשהו. **רוב החיצונה** — בגמרא (חולין נ,ב) מפרש. **גדולה וקטנה** — לא גסה ודקה קאמר, אלא על [שור] קטן ושור גדול, אם נקרע טפח בשור אף על גב דלא הוי רובא. **המסם** — *צינפויי"ל. **ובית הכוסות** — סוף הכרס שקורין **פנצ"א עשוי כבובע וקרוי בית הכוסות. והמסס מחובר בו, וסביב סביב לחיבורם כשאתה מבדילן יש דופן לזה ודופן לזה, ובאמצע הן שופכין זה לתוך זה. והמאכל נבנס מבית הכוסות להמסס, ומהמסס לקבה, ומהקבה לדקין. **שניקבו לחוץ** — שהנקב נראה מבחוץ, וכגון שניקבו או זה או זה שלא במקום חיבורן. לאפוקי שניקבו במקום חיבורן בשתי דופנותיהן, והנקב הולך מחללו של זה לחללו של זה. **נפלה מן הגג** — ושחטה מיד — טרפה. אף על פי שאין שבר נראה בה, חושש שנתרסקו ונתפרקו אבריה. ואין טעם בטרפות, שהלכה למשה מסיני הן. ובגמרא (חולין נא,ב) אמר שאם שהתה מעת לעת ושחטה — כשרה, ואף על פי שלא עמדה. **נשתברו רוב צלעותיה** — בלא שום נפילה — טרפה. ובגמרא (חולין נב,א) מפרש מאי רוב. **דרוסת הזאב** — שהכה בצפרניו ומטיל בה ארס ושורפה. בדקה, אבל בגסה — לא אלים זיהריה למיקלייה. ודרוסת ארי בגסה — וכל שכן בדקה. ותנא קמא סבר: אלים זיהריה דזאב למקלייה נמי לגסה. **הנץ** — *אשפרוויי"ר. **בעוף הדק** — צפרים ויונים. **ודרוסת הנמס** — **אוסטוויי"ר. **בעוף הגס** — אווזות ותרנגולים. **זה הכלל** — בגמרא (חולין נד,א) מפרש לאתויי מאי. **כל שאין כמוה חיה** — שלקתה מכה שאין בהמה לקויה דוגמתה ראויה לחיות. **גמרא** **ובשר בשדה טרפה** — ואף על גב דילפינן מיניה בעלמא (מכות יח,א) בשר קדשים שיצא חוץ ממחיצתו, מכל מקום "טרפה" משמע טרפה ממש. **אלא** — מנין לטרפה שאין סופה לחיות. לפרושי מתניתין דקתני: כל שאין כמוה חיה טרפה, אלמא טרפה אינה חיה. **זאת החיה** — קרי ביה: זאת חיה. **ולמאן דאמר טרפה חיה** — לקמן בפרקין (חולין נז,ב), אמרו לו: והלא הרבה מתקיימות שתים ושלש שנים. **זאת החיה** — "זאת" מיעוטא הוא, והבי משמע: זאת — סתם בהמות שהן חיות אכול. **חיה אחרת** — כגון טרפה, דאף על פי שהיא חיה — לא תאכל. **ובין החיה אשר לא תאכל** — אף על פי שחיה — לא תאכל. **שמונה עשרה טרפות** — לאו מקרא קמישתמעי, אלא הלכה למשה מסיני הן. **ותו ליבא** — אלא שמונה עשר.

בשלמא

הדרן עלך השוחט

אֵלּוּ טְרֵפוֹת בַּבְּהֵמָה: נְקוּבַת הַוֵּשֶׁט, וּפְסוּקַת הַגְּרֶגֶרֶת. נִיקַּב קְרוּם שֶׁל מוֹחַ, נִיקַּב הַלֵּב לְבֵית חֲלָלוֹ, נִשְׁבְּרָה הַשִּׁדְרָה וְנִפְסַק הַחוּט שֶׁלָּהּ, נִיטַּל הַכָּבֵד וְלֹא נִשְׁתַּיֵּיר הֵימֶנּוּ כְּלוּם. הֲרֵיאָה שֶׁנִּיקְּבָה אוֹ שֶׁחָסְרָה; רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: עַד שֶׁתִּינָּקֵב לְבֵית הַסְּמְפוֹנוֹת. נִיקְּבָה הַקֵּבָה, נִיקְּבָה הַמָּרָה, נִיקְּבוּ הַדַּקִּין. הַכֶּרֶס הַפְּנִימִית שֶׁנִּיקְּבָה אוֹ שֶׁנִּקְרַע רוֹב הַחִיצוֹנָה; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַגְּדוֹלָה טָפַח וְהַקְּטַנָּה בְּרוּבָּהּ. הֶמְסֵם וּבֵית הַכּוֹסוֹת שֶׁנִּיקְּבוּ לַחוּץ. נָפְלָה מִן הַגַּג. נִשְׁתַּבְּרוּ רוֹב צַלְעוֹתֶיהָ. וּדְרוֹסַת הַזְּאֵב; רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: דְּרוֹסַת הַזְּאֵב בַּדַּקָּה, וּדְרוֹסַת אֲרִי בַּגַּסָּה, דְּרוֹסַת הַנֵּץ בְּעוֹף הַדַּק, וּדְרוֹסַת הַגֵּם בְּעוֹף הַגַּס. זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁאֵין כָּמוֹהָ חַיָּה - טְרֵפָה. **גמרא** אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן לָקִישׁ: רֶמֶז לִטְרֵפָה מִן הַתּוֹרָה מִנַּיִן? - מִנַּיִן?! "וּבָשָׂר בַּשָּׂדֶה טְרֵפָה לֹא תֹאכֵלוּ"! אֶלָּא, רֶמֶז לִטְרֵפָה שֶׁאֵינָהּ חַיָּה מִן הַתּוֹרָה מִנַּיִן, דִּכְתָנֵי סֵיפָא, זֶה הַכְּלָל: כָּל שֶׁאֵין כָּמוֹהָ חַיָּה טְרֵפָה - מִכְּלָל דִּטְרֵפָה אֵינָהּ חַיָּה, מְנָא לָן? דִּכְתִיב: "וְזֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ" - חַיָּה אֲכוֹל, שֶׁאֵינָהּ חַיָּה לָא תֵּיכוֹל, מִכְּלַל דִּטְרֵפָה לָא חַיָּה. וּלְמַאן דְּאָמַר טְרֵפָה חַיָּה מְנָא לֵיהּ? - נָפְקָא לֵיהּ מ"זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ" - זֹאת הַחַיָּה אֲכוֹל, חַיָּה אַחֶרֶת לָא תֵּיכוֹל, מִכְּלַל דִּטְרֵפָה חַיָּה. וְאִידָךְ, הַאי "זֹאת" מַאי עָבֵיד לֵיהּ? - מִיבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "זֹאת הַחַיָּה אֲשֶׁר תֹּאכְלוּ" - מְלַמֵּד שֶׁתָּפַס הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מִכָּל מִין וּמִין וְהֶרְאָה לוֹ לְמֹשֶׁה, וְאָמַר לוֹ: זֹאת אֲכוֹל וְזֹאת לָא תֵּיכוֹל. - וְאִידָךְ נְמִי, מִבָּעֵי לֵיהּ לְכִדְתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל! - אֵין הָכִי נַמִי. - אֶלָּא טְרֵפָה חַיָּה מְנָא לֵיהּ? - נָפְקָא לֵיהּ מֵאִידָךְ תָּנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל, דְּתָנָא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל: "בֵּין הַחַיָּה הַנֶּאֱכֶלֶת וּבֵין הַחַיָּה אֲשֶׁר לֹא תֵאָכֵל" - אֵלּוּ שְׁמוֹנָה עֶשְׂרֵה טְרֵפוֹת שֶׁנֶּאֶמְרוּ לְמֹשֶׁה מִסִּינַי. וְתוּ לֵיבָא? וְהָא אִיבָּא בסג"ר וְשַׁב שְׁמַעְתָּתָא!

בשלמא

אלו טרפות — אי גרסינן "אלו" — ניחא. ואי גרסינן "ואלו" יש לפרש דקאי אפלוגתא דרבי ישבב ורבי עקיבא [חולין לב,א], והודה לו רבי עקיבא דנבלה. או קאי אכל הני "שחיטתו פסולה" דלעיל, דהוה פסול שאירע בשחיטה והוי נבלה, וקאמר הכא: ואלו הן טרפות. **ניקב** הלב לבית חללו — בשאר נקובי לא איצטריך למיתני "לבית חללו", שהן דקין ופשיטא שאין נקב חשוב בהם כלל אם לא ניקב לבית חללו. אבל לב שהוא עב, סלקא דעתך שאם ניקב בעומק שהוא חשוב נקב. וניטל הלב והריאה והדקין לא איצטריך למיתני, דבכלל נקובים הוא. דאף על גב דבטחול אמר בגמרא [חולין נה,א] דניטל כשר וניקב טרפה, בכל הני נקובים דתנא פשיטא דכל שכן ניטל. וניקבה המרה נמי נראה דכל שכן ניטל דטריפה. ומכל מקום ניטלה הכבד ולא נשתייר הימנה כלום איצטריך, דאפשר להיות דניטל כל הכבד ולא המרה, שניטל כל בשר הכבד ונשאר המרה דבוקה בגידי הכבד והסמפונות. והא דתנן (חולין נד,א) גבי ואלו בשרות: ניקב הלב ולא לבית חללו — צריך לומר דמהכא לא הוה שמעינן, דהוה אמינא: הואיל הדין סמוך לבית חללו, דסופו לינקב עד בית החלל. והא דקתני: ניקבה הגרגרת כשרה — היינו משום דבעי למיתני: נסדקה ונשברה השדרה ולא נפסק החוט שלה, איצטריך, דאי מהכא הוה אמינא או הא או הא. אי נמי, הוה אמינא דבעיא תרתי, קא משמע לן דבחוט תלי מילתא. וניטל הכבד ולא נשתייר הימנה כזית פריך בגמרא (חולין מו,א) רישא לסיפא. **או** שחסרה — מפרש בגמרא [מח,ב]: או שחסרה מבפנים. ולמאן דאמר חסרון מבפנים לא שמיה חסרון מפרש: ניקבה — לרבנן, או שחסרה — לרבי שמעון, דאמר: עד שתינקב לבית הסמפונות, ובחסרון כל שהוא מודה. **דרוסת** הנץ — גבי טרפות עוף הוא שייך למיתני, אלא משום רבי יהודה תנא ליה הכא. **דרוסת** הנץ — גרסינן בתוספתא [פרק שלישי] ובערוך [ערך נץ ד'] וכן יסד הפייט בסליחות: "תוחלת ישראל מדרס הגס ונץ אפרוחים קרוצים". וטעמא לא משום דסופו לינקב, דאם כן בכלל נקובה היא, ומהאי טעמא לא תני במתניתין דמיא לדיותא ודמיא לבישרא. אלא טעמא דדרוסה — שהארס שורף וסופה למות. **זאת** החיה מלמד שתפס הקדוש ברוך הוא כל מין ומין והראה למשה — והא דלא חשיב ליה ב"הקומץ רבה" (מנחות כט,א) גבי שלשה דברים שנתקשה משה: מנורה ראש חדש ושרצים, ולא חשיב נמי הא דאמר במדרש: כמין מטבע אש הראה הקדוש ברוך הוא למשה, דכתיב "זה יתנו" — שמא לא חשיב אלא מידי דנתקשה. אבל הני, אף על פי שהראהו לא נתקשה בהן, אלא שתמה על הדבר מה יוכל אדם ליתן כופר נפשו, הראהו הקדוש ברוך הוא להבחין היטב ולהודיע לישראל. וכן הכא, להראות לישראל איזו היא אסורה ואיזו היא מותרת.

והא

והא איכא בהמה שנחתכו רגליה — תימה: דלא פריך מניטל צומת הגידים, דתניא בהדיא בפרק "בהמה המקשה" (חולין עו,א) דטרפה! ויש לומר דהוי בכלל בהמה שנחתכו רגליה.

ואמר רב יהודה אמר שמואל וכן לטרפה — מסיפא דייק רב יהודה, דקתני גבי גולגולת: כמה חסרון בגולגולת? בית שמאי אומרים: כמלא מקדח, ובית הלל אומרים: כדי שינטל מן החי וימות. אלמא דבשיעור מיתה חשיב חסרון. ולהכי חשיב דרב יהודה בהדי משניות — משום דממתניתין דייק, ולא חשיב לה בהדי שמעתא כדחשיב מלתא דרב עוירא אף על גב דאמתניתין אתמר. ואם תאמר, אמאי לא פריך נמי: והא איכא גולגולת, כיון דרב יהודה אכולהו קאי! ואומר רבינו תם, דרב יהודה לא קאי אגולגולת. דסלקא דעתין דחסרון דגולגולת הוי עם הקרום, ובהמה מיטרפא בנקיבת הקרום לחודיה, אבל אדם דאית ליה מזלא בעי חסרון גולגולת עם נקיבת הקרום. והא דאמר בעירובין (ז,ב) דחשיב תרי חומרי דסתרי אהדדי בגון שדרה וגולגולת — אגב שדרה נקט גולגולת. אי נמי, לענין טרפות אדם קאי "וכן לטרפה" נמי אגולגולת, דמשכחת ביה חומרא וקולא, חומרא — לענין הורג את הנפש, וקולא — לענין פדיון בכור אם נטרף תוך שלשים שאין הכהן צריך להחזיר אם קבלו, ולענין עשה חבירו טרפה. ומיהו קשה: דבסמוך גבי הא דאמר רבי יוסי ברבי יהודה ניקבה המרה טרפה, דמקשו ליה רבנן מאיוב, משמע דאין בהמה מיטרפא בכך, כמו בן אדם. ועוד לקמן (חולין מז,ב) גבי אדומה וירוקה כשרה מייתי מדרבי נתן שבאת לפניו אשה שמלה את בנה כו', אלמא מאי דחזי באדם חזי נמי בבהמה! והיה נראה לפרש, דחסרון הגולגולת — בלא הקרום, וטרפה — לפי שסוף הקרום ליפסק. ולהכי לא פריך הכא מגולגולת, דהא קתני לה: ניקב הקרום של מוח. אבל אי אפשר לפרש כן, שהרי יש בני אדם הרבה שניטל מגולגולת שלהם יותר ממלא מקדח ועדיין חיים. ונראה, דחסרון הגולגולת הוי עם נקיבת קרום העליון, דסוף תתאה ליפסק. אבל בלא חסרון עצם, אם ניקב קרום העליון — אין סוף תתאה ליפסק. וכן בבהמה איכא למאן דאמר (חולין מה,א) תתאה מגין. ואפילו למאן דאמר: קרמא עילאה אף על גב דלא אינקיב תתאה טרפה — יש לחלק בין אדם לבהמה. ולא מטעם רבינו תם, אלא משום דבאדם הקרום התחתון קשה וחזק יותר מבהמה, ומשום הכי בעי חסרון עצם עם נקיבת העליון, ובבהמה התחתון רך, ואין צריך חסרון עצם עם העליון. אבל בדבר ששוה בזה ובזה — אין לחלק ביניהן כלל.

אפיק חדא ועייל חדא — ולמאן דאמר חסרון מבפנים לא שמיה חסרון, וחסרון דמתניתין — לרבי שמעון, דלרבנן הוי בכלל נקובה [חולין מז,ב], צריך לומר דהך סוגיא דרבי שמעון, דלרבנן ליכא אלא שבע עשרה. **סימנין** שנדלדלו ברובן טרפה — פירש רבינו חננאל, דלמאי דמסיק לקמן (חולין מד,א) ומוקי לה באיפרוק אפרוקי, נדלדלו היינו שנתפרדו זה מזה. **אמר** שמואל נעקרה צלע מעיקרה טרפה — לקמן (חולין נב,א) פליג עליה בר זכאי ואמר: נעקרו — ברוב בצד אחד, ונשתברו — ברוב שני צדדין. והכא נקט טפי מילתיה דשמואל משום אינך דקאמר, גולגולת שנחבטה ובשר החופה את רוב הכרס. ואם תאמר, לרבי יוחנן דאמר התם: בין נעקרו בין נשתברו ברוב שני צדדין — חסר להו משמונה עשרה טרפות, דליכא למיחשבינהו בתרתי, כיון דבזה ובזה צריך רוב שני צדדין! ויש לומר: דמכל מקום תרתי נינהו, שזו עקורה וזו נטולה.

הנך

בְּשִׁלְמָא לְתַנָּא דִּידָן, דְּתָנָא - תְּנָא, וּדְשַׁיֵּיר - אָתְיָא בְּ"זֶה הַכְּלָל"; אֶלָּא לְתַנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל דְּאָמַר שְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה טְרֵפוֹת, וְתוּ לֵיכָּא? וְהָא אִיכָּא: בְּהֵמָה שֶׁנֶּחְתְּכוּ רַגְלֶיהָ מִן הָאַרְכּוּבָּה וּלְמַעְלָה - טְרֵפָה! - סָבַר לֵיהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר, דְּאָמַר: יְכוֹלָה הִיא לִיכָּוֹת וְלִחְיוֹת. - אַף עַל גַּב דְּיָכוֹלָה לִיכָּוֹת וְלִחְיוֹת, לְמַאן קָאָמַר? לְתַנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל; תַּנָּא דְּבֵי רַבִּי יִשְׁמָעֵאל טְרֵפָה חַיָּה סְבִירָא לֵיהּ! אֶלָּא סָבַר לָהּ כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן אֶלְעָזָר, דְּאָמַר: כְּשֵׁרָה הִיא. וְהָאֵיכָּא: חֶסְרוֹן בַּשִּׁדְרָה, דְּתָנַן: כַּמָּה חֶסְרוֹן בַּשִּׁדְרָה? בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִים: שְׁתֵּי חוּלְיוֹת, וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִים: חוּלְיָא אַחַת; וְאָמַר רַב יְהוּדָה אָמַר שְׁמוּאֵל: וְכֵן לְטְרֵפָה! - הֶמְסֵם וּבֵית הַכּוֹסוֹת דְּקָא חָשְׁבַתְּ לְהוּ בְּתַרְתֵּי - חָשְׁבִינְהוּ בַּחֲדָא, אַפֵּיק חֲדָא וְעָיֵיל חֲדָא. וְהָאֵיכָּא גְּלוּדָה! - סָבַר לָהּ כְּרַבִּי מֵאִיר דְּמַכְשִׁיר. וְהָא אִיכָּא חָרוּתָא! - מָרָה מַאן קָתָנֵי לָהּ? רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה, אַפֵּיק מָרָה וְעָיֵיל חָרוּתָא. וְהָאֵיכָּא שַׁב שְׁמַעְתָּתָא! דְּאָמַר רַב מַתָּנָא: הָאי בּוּקָא דְּאַטְמָא דְּשָׁף מְדוּכְתֵּיהּ - טְרֵפָה. וְאָמַר רָכִישׁ בַּר פַּפָּא מִשְׁמֵיהּ דְּרַב: לָקְתָה בְּכוּלְיָא אַחַת - טְרֵפָה. וּתְנַן: נִיטַל הַטְּחוֹל - כְּשֵׁרָה; וְאָמַר רַב עֲוִירָא מִשְׁמֵיהּ דְּרָבָא: לֹא שָׁנוּ אֶלָּא נִיטַל, אֲבָל נִיקַּב - טְרֵפָה. וְאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה אָמַר שְׁמוּאֵל: סִימָנִים שֶׁנִּדַּלְדְּלוּ בְּרוּבָּן - טְרֵפָה. וְאָמַר רַבָּה בַּר רַב שֵׁילָא אָמַר רַב מַתָּנָא אָמַר שְׁמוּאֵל: נֶעֱקְרָה צֶלַע מֵעִיקָּרָהּ - טְרֵפָה, וְגוּלְגֹּלֶת שֶׁנֶּחְבְּטָה בְּרוּבָּהּ, וּבָשָׂר הַחוֹפֶה אֶת רוֹב הַכֶּרֶס בְּרוּבּוֹ - טְרֵפָה! - נְקוּבֵי תָּמְנָיָא הָווּ, חָשְׁבִינְהוּ בְּחַד, אַפֵּיק שַׁב וְעָיֵיל שַׁב. - אִי הָכִי, פְּסוּקֵי נַמֵּי תְּרֵי הָווּ, חָשְׁבִינְהוּ בְּחַד, בָּצַר לְהוּ חֲדָא! וְעוֹד, דְּרַב עֲוִירָא מִשְׁמֵיהּ דְּרָבָא נַמֵּי נְקוּבָה הִיא!

אלא

כשלמא לתנא דידן — אף על גב דלא תנא אלא שמונה עשרה, מכל מקום לא תנא מניינא, ואיכא למימר דתנא תנא, ודלא תנא אתיא ב"זה הכלל". **אלא לתנא דבי רבי ישמעאל** — דתנא מניינא, קשיא: והא איכא בסג"ר — סימן הוא, ומשנה ובריייתא הן: בהמה שנחתכו רגליה — בפרק "בהמה המקשה" (חולין עו,ב), כמה חסרון בשדרה באהילות [פרק שלישי משנה ב], גלודה בפרקין [חולין נד,א], וכן חרותא [שם]. ושב שמעתתא — שבע טרפות שמנו האמוראים ולא נשנו במשנה, והן היו מקובלים מרבן. האחרונים קרי רגלים ושלפנים קרי ידים. ארכובה = *יינוויי"ל, מקום חיבור השוק והירך שמפרקין אותה משם בשעת הפשטה. **רבי שמעון בן אלעזר** — בתוספתא [פרק שלישי] קתני לה הכי: רבי שמעון בן אלעזר מכשיר מפני שיכולה ליכוות ולחיות. והכא נקט סיפא דמילתיה ולא נקט השתא רבי שמעון בן אלעזר מכשיר. ופרכינן: **אף על גב דיכולה ליכוות ולחיות** — קשיא היא, דאפילו הכי איכא למימר דאטרפה לא פליג רבי שמעון, דלמאן קא מותבינן — אתנא דבי רבי ישמעאל דתנא מניינא, ואיהו טרפה חיה סבירא ליה, דקאמר "ובין החיה אשר לא תאכל", דקרי לה לטרפה חיה! אלא הכי פריק: סבר לה כרבי שמעון דאמר בשרה היא, כדקתני התם: רבי שמעון בן אלעזר מכשיר. **כמה חסרון בשדרה** — שלא תטמא באהל, אלא במגע ובמשא כדין עצם כשעורה, דאילו שדרה שלמה וגולגולת שלמה ורוב מניינו ורוב בניינו, תנן באהילות (פרק שני משנה א) דמטמאין באהל ואף על פי שאין עליהן בשר. **וכן לטרפה** — לבית שמאי לא הויא טרפה בבציר משתי חוליות, ולבית הלל בחוליא אחת מיטרפא. **חשבינהו כחד** — דהא גבי הדדי סמכי, ובחד דמי. **והאיכא גלודה** — שניטל עורה והופשטה כולה, או מחמת שחין או מחמת מלאכה, דקתני מתניתין (חולין נד,א): וחכמים פוסלים. ומשני: **סבר לה כרבי מאיר דמכשיר. והאיכא חרותא** — דקתני מתניתין (שם) אלו כשרות: חרותא בידי שמים, ותניא לקמן (חולין נה,ב): בידי אדם טרפה. ואיזו היא חרותא — כל שצמקה ריאה שלה ונתקשה כחריות של דקל, מחמת שהבעיתה אדם בקולו. ופעמים שצומקת מקולות וברד, והיא בידי שמים והדרא בריא, אבל בידי אדם תו לא הדרא בריא. **מרה מאן קתני לה** — דחשבה ניקבה המרה במניינא דשמונה עשרה טרפות במתניתין — יחידאה היא, ורבי יוסי ברבי יהודה קתני לה לקמן בפרקין (חולין מג,א) בשמעתין. ותנא דבי רבי ישמעאל לית ליה מרה, ואפיק מרה ועייל חרותא. **בוקא דאטמא** = קולית הירך. **דשף מדוכתיה** — שקפץ ממקומו, חור שבעצם אליה שהוא תחוב בו. ולקמן (חולין נד,ב) מסיים: והוא דאיעכול ניבי. בוקא — כמו בוכנא, עגול ראשו ותחוב בחור, כעלי זה התחוב בחור המכתשת. **לקתה בכוליא אחת** — וכל שכן בשתיהן. ולקמן (חולין נה,א) מסיים בה: והוא דמטיא לקותא למקום חריץ. **אבל ניקב טרפה** — ולקמן [חולין נה,ב] מפרש: ניקב בעליונו מקום שהיא עבה, אבל בקולשיה כשרה. **נדלדלו** — נתלשו בכמה מקומות ומחוברין כאן מעט וכאן מעט. **נעקרה צלע** — אף על גב דתנן במתניתין: נשתברו רוב צלעותיה, דוקא נשתברו — התם בעינן רובא, אבל נעקרה צלע אחת מעיקרה עד חצי חולייתה כדמפרש לקמן (חולין נב,א) טרפה. **וגולגולת שנחבטה** — שהוכתה מכות רבות ולא נפחתה ולא ניקב הקרום, אם רובה נחבטה — טרפה. נחבטה = *ודמינצי"ר בלעז. **ובשר החופה את רוב הכרס** — זהו קרום עב שקורין *2טנפנ"א כשפותחין את הבהמה וחותכין את הבשר לאורך הבהמה והוא נראה. ואהאי דקרי ליה חופה את רוב הכרס ולא קרי ליה חופה את הכרס — מפני שמיעוט הכרס נחבא בתוך צלעות החזה והסחוס, ורובו מכוסה בבשר. **כרס** — *3פנצ"א לבדה, בלא בית הכוסות והמסס. ואם נקרע רובו של בשר כנגד הכרס, אף על גבי דבי משערת לההוא קרע לגבי כוליה בשר הוי מיעוטא, שהרי אותו בשר מחזיק כל בני המעים והולך עד הירכים — לא משערינן אלא במה שכנגד הכרס, ואם מיקרע רובא דההוא — טרפה. ושמואל לא סבירא ליה כמאן דפריש לקמן (חולין נ,ב) רוב החיצונה דמתניתין דהיינו בשר החופה את רוב הכרס, דאם כן מה אתא שמואל לאשמועינן. ואיהו מפרש למתניתין לקמן במילתא אחריתי. **נקובי תמניא הוו** — וכי חשבת להמסס ובית הכוסות בחד, ומדלית לה למרה — אכתי פשו להו תמניא נקובי דמתניתין. **פסוקי תרין** — גרגרת וחוט. **דרב עוירא** — ניקב הטחול.

אלא

אלא הנך דאפקת — בהמה שנחתכו רגליה והגלודה. **לא תיפוק** — כדרבנן סבירא ליה לתנא דבי רבי ישמעאל. וחשיב נקובי והך דרב עוירא בחד, ותרין פסוקי בחד, ומשכחת להו שפיר. וכל הנך טרפות דמנינן לקמן (חולין מז,א) בריאה, כגון חלוף דאוני, ודמיא לבשרא ולביעתא, ואטום בריאה — כולהו בכלל ריאה שניקבה או שחסרה נינהו; חלוף — היינו חסרה ממקום שהיא ראויה להיות שם. והנך חזותא — לקותא נינהו, וכל לקותא סופה לינקב, והויא לה נקובה. וחלוף דשני קרומים דווטש — שניהם נטולים ממקום שהן ראויין להיות, ואין לך נקובה גדולה מזו. **נטולה** — ניטלה הכבד. **נפולה** — נפלה מן הגג. וגלודה בכלל נטולה, שניטל עורה. ונחתכו רגליה בכלל חסורה, ושף מדוכתיה בכלל נטולה. וכן נדלדלו סימנים, ועקירת צלע, וחביסת גולגולת — בכלל שבורה. ובשר החופה — היינו קרועה. **למעוטי לקותא דרכיש** — דכוליא, שאינה בכלל אלו, ופליג עולא עליה. ואם תאמר: ישנה בכלל נקובה, היכי דאמרינן בלקותא דריאה! לאו מילתא היא, דהוה ליה ניקבה הכוליא, והא ליכא למאן דאמר, דאפילו רכיש מודי דניקבה הכוליא כשרה, ובלקותא הוא דטריף. **שמונה מיני טרפות בנקובה** — נקובת הוושט והקרום והלב והריאה והקיבה והדקין, כרס הפנימי, והמסס ובית הכוסות חדא הוא, הא תמניא. **ואם תאמר תשע** — יש, דהא איכא נמי מרה — ההיא יחידאה היא ולית הלכתא כוותיה. ודרב עוירא לית ליה לחייא. **יפלח כליותי** — היינו לקותא, וטרפה. **אין מזכירין מעשה נסים** — להביא ראייה מהן. **רק את נפשו שמור** — מכות מות הכהו, ולכך נצטווה לשמור נפשו, כדאמרינן ב"השותפין" (בבא בתרא טז,א): גדול צערו של שטן משל איוב, משל לאומר לעבדו: שבור חבית ושמור יינה. **הלכה כדברי האומר בכוית** — דבעינן כזית שיור בניטל הכבד. ופלוגתא היא בפרקין (חולין מו,א) דרמינן סתמי דמתניתין אהדדי, דקתני רישא: אלו טרפות — ניטל הכבד ולא נשתייר ממנה כלום, הא נשתייר — כשרה, ואף על גב דליכא כזית. והדר תני: אלו כשרות — ניטל הכבד ונשתייר ממנה כזית. ומוקמינן לה כתנאי. והכא מייתי לה משום שמעתתא דרבי יצחק בר יוסף משמיה דרבי יוחנן. **והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה** — והא נמי סתמא היא, ומאי אולמא דסיפא מרישא? **אמוראי נינהו** — ורבי יצחק סבר דלא כייל רבי יוחנן למימר הלכה כסתם משנה, אלא היכא דסבירא ליה אמר בהדיא הלכה כמשנה זו. ואמורא אחרינא אמר משמיה דרבי יוחנן: הלכה כסתם משנה. והיכא דאיכא תרי סתמי דסתרן אהדדי, אי איכא טעמא לאלומי חדא מחברתה, כי ההיא דסנהדרין ד"אחד דיני ממונות" (לד,ב) — אזיל רבי יוחנן בתרה, ואי לא — מספקא ליה ולא קבע בהו הלכתא כחד מנייהו. ובהני תרי, אי הוה משכחינן טעמא בהא דרבי יצחק — לא הוה מוקמינן לה באמוראי, ומשום דליכא לאלומי — איצטריך לן לשנויי דרבי יצחק לית ליה האי כללא דרבי יוחנן. **וכבד סותמתה** — שנקובה במקום דיבוקה בכבד, וחבור הכבד סותם את הנקב. **כשרה** — אפילו לרבי יוסי ברבי יהודה. **כים שלו** — קליפה הפנימית. **זה שלא כנגד זה** — כגון זה למעלה וזה למטה. **בקורקבן פסול** — הכי סבירא ליה, משום שהמאכל מתאסף שם ומחלחל ונכנס בנקב עד שיוצא דרך נקב השני. **ופעיא ביה** — צועקת, שאף על פי שהקנה מוציא קול, אי אפשר שלא יהא הוושט מתפשט עמו. ואני שמעתי: פעיא — מנשמת. **גמדא** = כווצת, *רטי"ר בלעז. **מיהנדזין** — מיתרמן דמיכווני אהדדי. **אינו קרום** — ואם ניקב ונסתם, אפילו עלתה בו סתימה עבה — אינה מתקיימת, כדאמרינן ביבמות (עו,א) בברות שפכה: ניקב פסול, נסתם כשר, וזהו פסול שחוזר להכשרו. וזהו — למעוטי קרום שעלה מחמת מכה בריאה, שאינו קרום. דכל נקובי דטרפות לא מהניא להו סתימה, דסלקא בהו לאחר זמן. ולא דמי לריאה שניקבה ודופן סותמתה, ולסתימת כבד במרה, ולסתימה דירכים בחלחולת דלקמן (חולין נ,א), דההיא סתימה מעיקרא היא. **אין לו בדיקה מבחוץ** — לפי שהעור החיצון אדום, ואין טפת דם נכרת בו.

לספק

אֶלָּא הָנָךְ תַּרְתֵּי דְּאַפֵּקְתְּ לָא תֵּיפּוֹק. אָמַר עוּלָּא, שְׁמֹנָה מִינֵי טְרֵפוֹת נֶאֶמְרוּ לוֹ לְמֹשֶׁה בְּסִינַי: נְקוּבָה וּפְסוּקָה, נְטוּלָה וַחֲסוּרָה, קְרוּעָה וּדְרוּסָה, נְפוּלָה וּשְׁבוּרָה; לְאַפּוּקֵי לְקוּתָא דְּרָכִישׁ בַּר פַּפָּא. אָמַר חִיָּיא בַּר רָבָא: שְׁמֹנָה טְרֵפוֹת יֵשׁ בִּנְקוּבָה; אִם תֹּאמַר: תֵּשַׁע - מָרָה רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה קָתָנֵי לָהּ, דְּתַנְיָא: נִיקְּבָה הַקֵּיבָה, נִיקְּבוּ הַדַּקִּים - טְרֵפָה; רַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אַף נִיקְּבָה הַמָּרָה. (הלכות חבר כזית מרה וקורקבן סימן) אָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מַאי אַהֲדְרוּ לֵיהּ חַבְרַיָּיהּ לְרַבִּי יוֹסֵי בְּרַבִּי יְהוּדָה? "יִשְׁפֹּךְ לָאָרֶץ מְרָרָתִי", וַעֲדַיִין אִיּוֹב קַיָּים! אָמַר לָהֶם: אֵין מַזִּכִּירִין מַעֲשֶׂה נִסִּים. דְּאִי לָא תֵּימָא הָכִי, "יְפַלַּח כְּלְיוֹתַי וְלֹא יַחְמוֹל" מִי קָא חַיֵּי? אֶלָּא נִיסָּא שָׁאנֵי, דִּכְתִיב: "רַק אֶת נַפְשׁוֹ שְׁמֹר", הָכָא נַמִּי נִיסָּא שָׁאנֵי. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵף אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כְּדִבְרֵי הָאוֹמֵר כַּזַּיִת. וּמִי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן הָכִי? וְהָאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חַנָּה אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: הֲלָכָה כְּסִתָם מִשְׁנָה; וּתְנַן: נִיטְּלָה הַכָּבֵד וְלֹא נִשְׁתַּיֵּיר הֵימֶנָּה כְּלוּם, הָא נִשְׁתַּיֵּיר - כְּשֵׁרָה אַף עַל גַּב דְּלָא הֲוֵי כַּזַּיִת! - אֲמוֹרָאֵי נִינְהוּ וְאַלִּיבָּא דְּרַבִּי יוֹחָנָן. דְּאָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: מָרָה שֶׁנִּיקְּבָה וְכָבֵד סוֹתַמְתָּהּ - כְּשֵׁרָה. וְאָמַר רַבִּי יִצְחָק בְּרַבִּי יוֹסֵי אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: נִיקַּב הַקּוּרְקְבָן וְכִיס שֶׁלּוֹ קַיָּים - כָּשֵׁר. אִיבַּעְיָא לְהוּ: נִיקַּב הַכִּיס וְקוּרְקְבָן קַיָּים, מַאי? תָּא שְׁמַע, דְּאָמַר רַב נַחְמָן: נִיקַּב זֶה בִּלֹּא זֶה - כָּשֵׁר. אָמַר רָבָא: שְׁנֵי עוֹרוֹת יֵשׁ לוֹ לַוֵּושֶׁט, חִיצוֹן אָדוֹם, וּפְנִימִי לָבָן, נִיקַּב זֶה בִּלֹּא זֶה - כָּשֵׁר. לָמָּה לִי לְמֵימַר: חִיצוֹן אָדוֹם וּפְנִימִי לָבָן? - דְּאִי חָלִיף טְרֵפָה. אִבַּעְיָא לְהוּ: נִיקְּבוּ שְׁנֵיהֶם זֶה שֶׁלֹּא כְּנֶגֶד זֶה, מַהוּ? אָמַר מַר זוּטְרָא מִשְׁמֵיהּ דְּרַב פַּפָּא: בַּוֵּושֶׁט - כָּשֵׁר, בַּקּוּרְקְבָן - פָּסוּל. מַתְקִיף לָהּ רַב אַשִׁי: אַדְרַבָּה, וֵושֶׁט דְּאָכְלָה בֵּיהּ וּפָעֲיָא בֵּיהּ - רָווּחַ, נְמַדָּא לֵיהּ וּפָשְׁטָה לֵיהּ, זִמְנִין דְּמִיהַנְדְּזִין בַּהֲדֵי הֲדָדֵי; קוּרְקְבָן דְּמֵינַח נָיֵיחַ, כִּדְקָאֵי קָאֵי! אֲמַר לֵיהּ רַב אַחָא בְּרֵיהּ דְּרַב יוֹסֵף לְרַב אַשִׁי: הָכִי אָמְרִינַן מִשְׁמֵיהּ דְּמַר זוּטְרָא, דַּאֲמַר מִשְׁמֵיהּ דְּרַב פַּפָּא כְּוָותֵיךְ. וְאָמַר רַבָּה: קְרוּם שֶׁעָלָה מֵחֲמַת מַכָּה בַּוֵּושֶׁט - אֵינוֹ קְרוּם. וְאָמַר רַבָּה: וֵושֶׁט אֵין לוֹ בְּדִיקָה מִבַּחוּץ אֶלָּא בִּפְנִים, לְמַאי נָפְקָא מִינָּהּ?

לספק

הנך דאפקת לא תיפוק — ואם תאמר: למאן דלית ליה לקמן (חולין נד,א) ההיא דרב מתנא דבוקא דאטמא, מאי נינהו שמונה עשרה טרפות? ויש לומר: דבאיעבול ניבי הוי טרפה לכולי עלמא. ואם תאמר: לעולא דאמר בסמוך שמונה מיני טרפות יש, ולית ליה דרכיש בר פפא, מאי ניהו שמונה עשרה טרפות? ויש לומר: דניטל צומת הגידין חשיב חדא, ולרכיש הויא בכלל נחתכו רגליה. ועוד קשה: למאן דאמר נקרע רוב חיצונה זהו בשר החופה את רוב הכרס, חסר להו חדא, דהכא חשיב להו בתרתי! לכן נראה, דעולא והההיא דלקמן סברי במתניתין, וכרבי יוחנן [חולין נד,א] דאמר: "אלו טרפות" דווקא, ואתא "אלו" למעוטי דרב מתנא אף על גב דדמיא לנטולה במתניתין, וכל שכן דרכיש, דלא דמיא כלל להנך דמתניתין. ולית ליה שמונה עשרה טרפות נאמרו למשה מסיני. ומצי למימר נמי: דלית ליה בשר החופה בתרתי. ואם תאמר: וכי היכי דחשיב תרי פסוקי כחדא, אם כן ריאה שחסרה וחסרון דשדרה נחשוב נמי כחד! ויש לומר: לפי דאין שיעורן שוה, דחסרון דריאה בכל שהוא, וחסרון דשדרה פלוגתא בית שמאי ובית הלל. אי נמי: לפי שזה בבשר וזה בעצם. ואם תאמר: נקרע רוב החיצונה ובשר החופה את רוב הכרס נמי נחשוב כחד! ויש לומר: דרוב החיצונה הוא רוב הכרס, ובשר החופה את רוב הכרס אינו רוב בשר אלא רוב ממה שבנגד רוב הכרס. ואם תאמר: ואמאי לא חשיב חסרון הגרגרת דהוי בבאיסר? ויש לומר: דטעמא דחסרון משום דסופה ליפסק, דהוי כרוב.

יפלח כליותי מי קא חיי — פירש בקונטרס: והאי לקותא הוא. וקשה: דמנא ליה דהאי לקותא דאיוב הוי לקותא דהויא ביה טרפה? הא איכא לקותא דכשרה, כדאמר לקמן (חולין נה,ב) מליא מוגלא טרפה, מים זכים כשרה! אלא הכי פריך: "יפלח כליותי" מי קא חיי בלא רפואה? הא קאמר לקמן (חולין נד,א) דמחו בכוליתא וקטליה, ואי בדרו ליה סמא חיי, ואיוב לא מצינו שעשו לו שום רפואה!

והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה — אף על גב דסיפא דמתניתין (חולין נד,א) ד"אלו כשרות" מסייע ליה, מכל מקום פריך מכח דמאי אולמיה הך סתמא מהך סתמא, כדפירש בקונטרס. ואי משום שהאחרון הוא עיקר במקום שיש סדר למשנה, כגון בחדא מסכתא, מכל מקום הך משנה ד"אלו טרפות" ו"אלו כשרות" — כחדא בבא חשיב ואין סדר. והרב רבינו יעקב מאורלייינ"ש תירץ דהכי פריך: והא אמר רבי יוחנן הלכה כסתם משנה, ועל כרחך סתמא ד"אלו כשרות" לאו סתמא מעלייתא היא, דאי סתמא מעלייתא היא — אמאי איצטריך רבי יוחנן לומר הלכה כמותו? הא אמר רבי יוחנן חדא זימנא דהלכה כסתם משנה!

הדהיא

ההיא ספק דרוסה — פירש בקונטרס: דבבהמה נמי איכא תקנתא. דבשלמא גבי נקב איכא למימר דלמא במקום נקב שחט, אבל גבי דרוסה, כיון דמקומה מאדים — אפילו שחט בה יש היכר במשהו. ולפי מה שפירשתי בפרק שני (חולין כח,א) גבי בר אוווא דקאמר: נשחטיה לוושט דלמא במקום נקב שחיט, דבספק דרוסה איירי — לא יתכן לומר כן. **ישב** לו קוץ בוושט — פירש בקונטרס: וקורט דם אין בו מבפנים. ונראה דאין לחוש אפילו יש מבפנים אם אין מבחוץ, כיון דלא חיישינן שמא הבריא. **קסבר** עולא אין חוששין לספק דרוסה — לקמן (חולין נג,ב) פסקינן דחיישינן לספק דרוסה, ואם כן ישב לו קוץ בוושט — חוששין נמי שמא הבריא. ואם תאמר: ואמאי? נימא: נשחטה הותרה, כדאמרינן בפרק קמא (חולין ט,א) גבי בא זאב ונטל את בני מעיים והחזירן כשהן נקובים! וכי תימא, שאני הכא שנולדה ספיקא מחיים — הא אמר בפרק "ארבעה אחין" (יבמות ל,ב): ואילו גבי גירושין ספק קרוב לה ספק קרוב לו לא קתני, פירוש: ומותרת צרת ערוה לשוק בלא חליצה. ומפרש טעמא: משום דאשה זו בחזקת היתר לשוק עומדת ואל תאסרנה מספק. אלמא, השתא דמת בעלה מוקמינן לה בחזקת מה שהיתה בחיי בעלה קודם שזרק גט לערוה. והכא נמי, כי נשחטה נעמידנה בחזקת מה שהיתה קודם שנולד בה ספק דרוסה, והעמידנה בחזקת שאינה דרוסה! ויש לומר: דשאני הכא דדרוסה שכיחא. והא דאמרינן לקמן (חולין נג,א) גבי ארי שנכנס לבין השוורים ונמצא צפורן על גבו של אחד מהם, כיון דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי אוקי תורא אחזקיה. רב לטעמיה דאמר אין חוששין לספק דרוסה, אבל למאן דאמר חוששין לא מוקמינן ליה אחזקיה — התם נמי דמי לתלות יותר בדרוסת ארי כמו בספק דרוסה בעלמא. **שאני** התם דאיתחזק איסורא — ובחתיכה אחת ספק של חלב ספק של שומן ואף על גב דלא איתחזק איסורא — לא איתחזק נמי היתרא, אבל הכא מעיקרא היתה בחזקת כשרה. **כשמואל** דאמר לאו מקום שחיטה הוא — ואפילו למאן דמכשיר בפרק קמא (חולין יט,א) הגרים שליש ושחט שני שליש — שאני גרגרת דלא מיטרפא במשהו עד דאיכא רובא. **אי** כשמואל הא אמר ברובו — אף על גב דשמואל פוסל בפרק קמא (חולין כ,א) הגרים שליש ושחט שני שליש, גבי כל הכשר בשחיטה כנגדו בעורף כשר למליקה — הכא בעי למימר דרבא לא פסיל מהאי טעמא, אלא משום חומרי דרב וחומרי דשמואל. **זיל** שלים דמי תורא למריה — ואף על גב דטעה בדבר משנה הוא, לא עבדינן כתרי חומרי דסתרי אהדדי — בידים האכילו לכלבים.

ורבי

לְסָפֵק דְּרוּסָה. הַהִיא סָפֵק דְּרוּסָה דַּאֲתַאי לְקַמֵּיהּ דְּרַבָּה, הֲוָה קָא בָּדֵיק לֵיהּ רַבָּה לַוּושְׁטָא מַאַבְּרַאי, אֲמַר לֵיהּ אַבַּיֵי, וְהָא מָר הוּא דְּאָמַר: וּוּשְׁטָא אֵין לוֹ בְּדִיקָה אֶלָּא מִבִּפְנִים! אַפְּכֵיהּ רַבָּה וּבַדְקֵיהּ, וְאִישְׁתַּכַּח עֲלֵיהּ תְּרֵי קוּרְטֵי דְּמָא וְטַרְפָה. וְרַבָּה נַמִּי, לְחַדּוּדֵי לְאַבַּיֵי הוּא דְּבָעֵי. אָמַר עוּלָּא: יָשַׁב לוֹ קוֹץ בַּוּושְׁטָא - אֵין חוֹשְׁשִׁין שֶׁמָּא הִבְרִיא. (דרס חתיכות בסכין טמאה, סימן) וּלְעוּלָּא, מַאי שְׁנָא מִסָּפֵק דְּרוּסָה? - קָסָבַר עוּלָּא: אֵין חוֹשְׁשִׁין לְסָפֵק דְּרוּסָה. - וּמַאי שְׁנָא מִשְּׁתֵּי חֲתִיכוֹת אַחַת שֶׁל חֵלֶב וְאַחַת שֶׁל שׁוּמָן? - הָתָם אִיתְחַזַּק אִיסּוּרָא. - וּמַאי שְׁנָא מֵהַשּׁוֹחֵט בְּסַכִּין וְנִמְצְאַת פְּגוּמָה? - הָתָם אִיתְיְלִיד לָהּ רֵיעוּתָא בַּסַּכִּין. - וּמַאי שְׁנָא מִסָּפֵק טוּמְאָה בִּרְשׁוּת הַיָּחִיד, דְּסָפֵק טָמֵא? - וְלִיטַּעֲמֵיךְ, נִידַּמֵּיהּ לְסָפֵק טוּמְאָה בִּרְשׁוּת הָרַבִּים, דְּסָפֵק טָהוֹר! אֶלָּא הָתָם הִלְכְתָא גְּמִירִי לָהּ מִסּוֹטָה. יְתֵיב הַהוּא מָרַבָּנַן קַמֵּיהּ דְּרַב כָּהֲנָא וְיָתֵיב וְקָאָמַר: נִמְצֵאת אִתְּמַר, אֲבָל יָשַׁב - חָיְישִׁינַן. אֲמַר לְהוּ רַב כָּהֲנָא: לָא תְּצִיתוּ לֵיהּ, יָשַׁב אִיתְּמַר, אֲבָל נִמְצֵאת - לָא אִיצְטְרִיךְ לֵיהּ לְעוּלָּא, דְּכוּלְּהוּ חֵיוֵי בָּרַיְיתָא קָאֵי אֲכָלָן. אִיתְּמַר: תּוּרְבַּץ הַוּושְׁטָא - רַב אָמַר: בְּמַשֶּׁהוּ, וּשְׁמוּאֵל אָמַר: בְּרוּבּוֹ. רַב אָמַר בְּמַשֶּׁהוּ - מָקוֹם שְׁחִיטָה הוּא; וּשְׁמוּאֵל אָמַר בְּרוּבּוֹ - לָאו מָקוֹם שְׁחִיטָה הוּא. הֵי נִיהוּ תּוּרְבַּץ הַוּושְׁטָא? אָמַר מָרִי בַּר מַר עוּקְבָא אָמַר שְׁמוּאֵל: כָּל שֶׁחוֹתְכוֹ וּמַרְחִיב - זֶה הוּא תּוּרְבַּץ הַוּושְׁטָא, חוֹתְכוֹ וְעוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ - זֶהוּ וּוּשְׁטָא עַצְמוֹ. אָמַר לְהוּ רַב פַּפִּי: מָר לָא אָמַר הָכִי, וּמִנּוּ? רַב בֵּיבִי בַּר אַבַּיֵי, אֶלָּא כָּל שֶׁחוֹתְכוֹ וְעוֹמֵד בִּמְקוֹמוֹ - זֶה תּוּרְבַּץ הַוּושְׁטָא. אֶלָּא אֵיזֶהוּ וּוּשְׁטָא עַצְמוֹ? כָּל שֶׁחוֹתְכוֹ וְקָיֵים. יוֹנָה אָמַר זֵירָא: מַבְלַעְתָּא. וְכַמָּה? אָמַר רַב אָוְיָא: פָּחוֹת מִשְּׁעָרְתָא וַעֲדִיף מֵחִיטְתָא. הַהוּא תּוֹרָא דַּהֲוָה לִבְנֵי רַב עוּקְבָא, דְּאִתְחֵיל בֵּיהּ שְׁחִיטָה בְּתוּרְבַּץ הַוּושְׁטָא וּגְמַר בַּוּושְׁטָא, אָמַר רָבָא: רָמֵינָא עֲלֵיהּ חוּמְרֵי דְּרַב וְחוּמְרֵי דִּשְׁמוּאֵל וְטָרֵיפְנָא לֵיהּ; חוּמְרֵי דְּרַב, דְּאָמַר רַב: בְּמַשֶּׁהוּ. - וְהָאָמַר רַב: מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא! - כִּשְׁמוּאֵל, דְּאָמַר: לָאו מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא. - אִי שְׁמוּאֵל, הָאָמַר: בְּרוּבּוֹ! - כְּרַב דְּאָמַר: בְּמַשֶּׁהוּ. אִינַּלַּגְּלַ מִילְּתָא מִמַּאי לְקַמֵּיהּ דְּרַבִּי אַבָּא, אָמַר לְהוּ: תּוֹרָא בֵּין לְרַב בֵּין לִשְׁמוּאֵל שָׁרֵי, זִילוּ אִמְרוּ לֵיהּ לְבָרְיֵהּ דְּרַב יוֹסֵף בַּר חָמָא דְּלִשְׁלַיִם דְּמֵי תּוֹרָא לְמָרֵיהּ. אָמַר מָר בְּרֵיהּ דְּרַבִינָא, מוֹתְבִינָא תְּיוּבְתָּא כְּלַפֵּי סָנְאֵיהּ דְּרָבָא: לְעוֹלָם הִלְכְתָא כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל, וְהָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי - עוֹשֶׂה, כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל - עוֹשֶׂה; מְקוֹלֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמְקוֹלֵי בֵּית הִלֵּל - רָשָׁע,

מחומרי

לספק דרוסה — כגון הנך דאיכא למיחש להו כדלקמן (חולין נג,ב): איהו קשתיק ואינהו קא מקרקרן. ואמרינן לקמן (שם): דרוסה שאמרו צריכה בדיקה, ואינה אסורה עד שיאדים בנגד החלל, ובסימנים — עד שיאדימו הסימנים עצמן. ולא שניקב, אלא שהארס מאדים הסימן ומחלחל ויורד לחללו. ובווושט אינו ניכר האדמימות אלא מבפנים, שהעור לבן. **ההיא ספק דרוסה וכו'** — אם עוף היה — בודק הקנה תחלה, כדאמרינן בפרק שני (חולין כח,ב) ושחט הקנה והכשירו ואחר כך בדק הווושט. ואם בהמה היא — נמי אית בה תקנתא, דבשלמא גבי נקב — איכא למימר דילמא במקום נקב שחט, אבל גבי דרוסה כיון דמקומו מאדים, אפילו שחט בו — יש היכר במשהו. **קורטי דמא** — שחילחל הארס ונבנס. **לחדודי לאביי** — כדי שישאל. **ישב לו קוץ** — כגון שאבל קוץ ונתחב לתוך הווושט ואינו נראה נקובתו מבחוץ, וקורט דם אין בה בפנים. **אין חוששין** — שמא נקב היה והבריא, והוה קרום שעלה מחמת מכה בווושט ואינו קרום. ואני שמעתי: והבריא — לשון ניקב, כמו "ובראו אותם בחרבותם" (יחזקאל כג). **מאי שנא מספק דרוסה** — דמשום דעל אריא ביניהו אמרינן שמא דרס ומצרכינן ליה בדיקה (חולין נג,א). והכא לא אפשר למיבדקה, דנקב משהו בעור חיצון של ווושט לא מינכר. **קסבר אין חוששין לספק דרוסה** — דפלוגתא דרב ושמואל היא בפרקין (חולין נג,א). **משתי חתיכות** — שאם אבל אחת מהן ואינו יודע איזו היא, דמביא אשם תלוי על הספק. **הכא לא איתחזק איסורא** — שישיבת קוץ בלא נקיבה אין כלום. **השוחט בסכין פרוקה** — דלא איתחזק איסורא קודם שחיטה. **איתיליד ריעותא** — ואי לא איתחזק ברישא — הא איתילד לבסוף. "אתחזק" שייך למימר במידי דמעיקרא. "איתייליד" שייך למימר במידי דלבסוף. הכי גרסינן: **אלא התם הילכתא גמירי לה מסוטה** — בין לענין טומאה ובין לענין טהרה, ואין טעם בדבר, ולא גמרינן מינה, דהכי גמירי לה מסוטה במסכת סוטה (כח,ב) ובפרק קמא דנדה (ג,א). דמה סוטה סתירתה ברשות היחיד ואסורה מספק — אף ספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא. **נמצאת איתמר** — בלא תחיבה. **חיישינן** — שמא שני העורות ניקבו והבריא החיצון. ברייתא — הרועות באפר וביערים. **תורבץ הווושט** — מקום דבוקו בלחי. **במשהו** — אם ניקב שם. **מקום השחיטה הוא** — ואם שחט שם כשרה, הלכך דינו כווושט. וכי גמירי הגרמה — בקנה הוא דגמירי, אבל בווושט לא שייבא הגרמה. **ומרחיב** — נפתח פי הנקב כמין פי אמתחת. והאי מרחיב לא אחתך קאי, אלא אעוגל פי חלל הווושט. **חותכו ועומד במקומו** — שהווושט רך הוא, וכשחותכין אותו אינו מרחיב, אבל לצד הראש הוא מתקשה, *דדייו"ש בלעז. **וכויין** — **רטי"ש, ונכפל פי הנקב בצד חללו ונסתם עוגל פי החלל. **מר**

לא אמר הכי — רבי אינו אומר כן. **מבלעתא** — מקום בית הבליעה קרוי תורבץ, סמוך לראש הנקב מאד. **פחות משערתא** — מאורך שעורה. **דאתחיל ביה** — שחיטה משהו. **דאמר כמשהו** — והאי לאו מקום שחיטה הוא. **כשמואל** — והוי נקב. **בין לרב ובין לשמואל מישרא שרי** — לרב — מקום שחיטה הוא, ושחיטה מעלייתא היא. ולשמואל דאמר נקב הוא — דאמר נקובתו ברובו. **רבא בריה דרב בר יוסף** — בר חייא הוא, והוא רבא דכולי גמרא, בר פלוגתיה דאביי. **דמי תורא למריה** — שכבר האכילו לכלבים. דאילו הוה קמן הוה הדר ביה ומישתרי באכילה. דקיימא לן (בסנהדרין ו,א) טעה בדבר משנה חוזר, והא דבר משנה מפורשת היא, דלא עבדינן כתרי חומרי. **כלפי סנאיה דרבא** — לישנא מעליא, משום דבעי לאותובי "והכסיל בחושך הולך" (קהלת ב).

מחומרי בית שמאי ומחומרי בית הלל — מפרש בפרק קמא דעירובין (ז,א): בתרי חומרי דסתרן אהדדי, כגון הך דשדרה וגולגולת דאפלוג בית שמאי ובית הלל לגבי אהל, דהוו להו בית שמאי לחומרא ואמרי: עד שתחסר שתי חוליות מטמא באהל, ובית הלל לקולא. וקאמרינן: וכן לטרפה, דלבית הלל בחדא חוליא הוי חסרון וטרפה, ולבית שמאי כשרה, והוו להו בית שמאי לקולא ובית הלל לחומרא. ומאן דעביד בטרפות כחומרי בית הלל ובטומאה כחומרי בית שמאי — כסיל הוא, דהכא חשיב ליה חסרון והכא לא חשיב ליה חסרון. והני דרבא נמי סתרן אהדדי, דכיון דאמר נקובתו במשהו — טעמא משום דמקום שחיטה הוא, וחומרי דשמואל — דאמר לאו מקום שחיטה הוא, ואשתכח דסתרן מילתיה דרבא אהדדי. **בת** קול — בפרק קמא דעירובין (יג,ב): יצתה בת קול ואמרה הלכה כבית הלל. **דרבי יהושע** — בבבא מציעא ב"הזהב" (נט,ב). **מכל מקום קשיא** — דכתרי חומרי לא עבדינן! סתם שמעתתיה דרב בדרי בתראי רב יהודה הוה אמר להו בבי מדרשא. **נתנו בו שיעור** — עד כמה הוא כשר לשחיטה. **לאו מקום שחיטה הוא** — אפילו הכי אמר רב במשהו, מידי דהוה אגרגרת, דבין במקום שחיטה בין שלא במקום שחיטה שוה שיעוריה. **עד כדי תפיסת יד** — צריך להניח לצד הראש כשלש אצבעות וארבע, לשון מורי הזקן. ואני שמעתי: אחיזת חודי צפרנים. והראשון נראה בעיני, דכי האי גוונא לא מיקרי תפיסת יד. **עד מקום שישעיר** — שיש שם שער שגוררין בסכין מכרס הפנימי. **טפח בוושט** — מיקרי כרס. וקא סלקא דעתך דלא אזיל שער בתוך הוושט ולא מידי, ואת אמרת עד מקום שישעיר? דהא עד סוף הוושט כולו מצי שחיט, וכיון דלאו וושט הוא היכי מצי שחיט ביה? אימא טפח בכרס סמוך לוושט — דהיינו, טפח ראשון של כרס הוי כרס הפנימי, ונקובתו במשהו. ולפי שהוא נחבא במקום המיצר בין צלעות החזה קרי ליה פנימי, וכל שאר הכרס קרוי במתניתין החיצונה, ונידונית בקריעת רובו. **כי קאמר רב** — טפח בוושט מקרי כרס. **בתורא דמשעיר טפי** — שהשער נכנס בתוך הוושט טפח. ולעולם מקום שחיטה הוי בוושט עד מקום השער. **תורבץ הוושט שניטל כולו** — לקמיה פריך: והא איכא עיקור סימנים. **ותנא תונא** — תנא דמתניתין דפרקין מסייע ליה. תונא — כמו: תנא דידן.

ניטל לחי התחתון כשר — וכיון שניטל הלחי נתלשו הסימנים, שבלחי התחתון הם מחוברים. **קשיא מתניתין** — דקתני כשר. **הא דאיעקור איעקורי** — עיקור סימנים, כשנעקר הוושט מן הלחי ומן הבשר. **הא דאינום אינומי מעילוי סימנים** — שנגמם הלחי מן הבשר שמוטל על הסימנים בין הלחי והסימן, דלאו עיקור הוא, שהסימנים מעורין בבשר. **אלא לשמואל קשיא** — הא דרב פפא. דלדידיה איכא עיקור סימנים, דקאמר: תורבץ הוושט שניטל, דמשמע שהוושט לבדו ניתק ונתלש מן הבשר. **דאקפל אקפולי** — שנקלף מעל הבשר. אקפל — כמו: ונקלף, ודומה לו "וקפלו את האבנים" דמסכת סוטה (לה,ב). **דאיפרוק אפרוקי** — כדבר הנעקר בבחר, שנעקר כאן מעט וכאן מעט עד רובו. דאותו מיעוט המחובר אינו מחובר ביחד, הילכך לאו חבור הוא, דלא הדר בריא.

רוב

ורבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול — תימה: דקיימא לן כבית הלל משום בת קול, וקיימא לן דרבי אליעזר שמותי הוא, ולא חיישינן בבת קול שפסק בוותיה בפרק "הזהב" (בבא מציעא נט,ב)! ויש לומר: דשאני התם שלא יצתה אלא לכבודו דרבי אליעזר, דאמר: מן השמים יוכיחו. ועוד, דבת קול דבית הלל מסייע קרא, דכתיב (שמות כג) "אחרי רבים להטות", דבית הלל רובא הוו, אלא דמעיקרא מספקא לן משום דבית שמאי מחודדין טפי. אבל בת קול דרבי אליעזר — רבנן דפליגי עליה הוו רובא. ואם תאמר, אמאי קאמר הכא: הא מני רבי יהושע היא דאמר אין משגיחין בבת קול? הא אידהו לא קאמר אלא אעובדא דרבי אליעזר, דאנן נמי לא קיימא לן כבת קול דרבי אליעזר! ויש לומר: דכיון דקאמר "לא בשמים היא" — משמע דאית ליה דבשום דוכתא אין משגיחין בבת קול.

כולה כרב עבדא — והא דאמרינן לעיל: רמינן עליה חומרי דרב וחומרי דשמואל — היינו למאי דסלקא דעתין. והוה מצי למימר: כולה כשמואל עבדא, דלאו מקום שחיטה הוא, ואסר נמי בהגרים שליש ושחט שני שלישים, אלא נקט כרב משום דקיימא לן כרב באיסורי. **מדקאמר** נתנו בו חכמים שיעור כו' — ולא בעי למימר דנתנו בו שיעור למטה, דמדלא פירש דבריו — מסתמא בין למעלה בין למטה קאמר. **כדי** תפיסת יד — פירש בקונטרס: ארבע אצבעות. תימה: דבעוף מאי? ופירש רבינו יצחק בן רבינו מאיר: ארבע אצבעות בראמים גדולים, מכאן ואילך כל חד וחד לפי מה שהוא גדול. ובהלכות גדולות מפרש כדי תפיסת יד — כדנקיט אינש בשתי אצבעותיו. ודבריהם דברי קבלה ויש לסמוך עליהם. והאי דקרי לקמן (חולין נ,ב) גבי חלחולת בתפיסת יד כמלא בטדא דתורא, דהיינו ארבע אצבעות — התם נקט "כדי תפיסה" סתם, אבל הכא "כדי תפיסת יד" קאמר, דמשמע: כדי שיוכל לתפוס בשתי אצבעות, ואפילו כל שהוא.

והאיכא עיקור סימנים — לפירוש הקונטרס דפרק קמא (חולין כ,א) דבעיקור סימנים הויא טרפה, תימה: דהיכי פשיטא ליה דהויא טרפה? על כרחך אינה נטרפה בתורבץ הוושט בנקב בעלמא כמו בוושט עצמו, וכמו כן נימא דניטל כולו כשרה! וכי תימא, דסבירא ליה דלא גרע משמוטת הגרגרת שהיא טרפה — זהו דוחק גדול. ועוד, דקא משני דברובו כשרה, אף על פי דפסוקת הגרגרת תנן: ברובו טרפה. ולפירוש הלכות גדולות פריך שפיר: והא איכא עיקור סימנים, אף על גבי דלא הויא טרפה בשמוטה זו, מכל מקום במה יכשר כיון דאין לו היתר בשחיטה? ומיהו קשה לפירוש הלכות גדולות, דמאי פריך: והאמר רבה בר בר חנה סימנים שנדלדלו ברובן טרפה? לפי המקשן תקשה ליה ארבה בר בר חנה גופיה, דאי טרפה הויא בהכי, אם כן מהו עיקור דקיימא לן דלא הויא טרפה אלא שאין שחיטה מועלת בו? ומיהו, ספרים דגרסי מעיקרא: לא קשיא (הא דאקפל אקפולי) והא דאדלדול אדלדולי. ויש לומר: שיודע המקשן כדמסיק לבסוף, דרבה בר בר חנה איירי דאיפרוק אפרוקי בכח, כאן מעט וכאן מעט, דלא הדרא בריא והוי טרפה, ועיקור סימנין דלא הוי טרפה — דאקפול אקפולי בנחת מעל הבשר. ומכל מקום פריך מדלדול דרבה בר בר חנה אלשון דלדול שהזכיר המתרץ, וחזר ומפרש לו דדלדול שאמרתי אינו כשל רבה בר בר חנה. אבל לספרים דגרסי בתר והא אמר שמואל ברובו: לא קשיא, הא דאנקוב אנקובי הא דאקפל אקפולי — קשה. וכן קשה לפירוש רבינו חננאל דמפרש ד"אפרוק איפרוקי" שנפרדו הסימנין זה מזה, ליכא למימר שהמקשן היה יודע האמת, דאם כן לא הוה פריך מידי! ויש לומר: דכי פריך מרבה בר בר חנה הוה מצי למימר: וליטעמיך תקשה לך דרבה בר בר חנה גופיה, אי טרפה הויא, עיקור סימנים היכי משכחת לה?

היכי

מְחוּמְרֵי בֵּית שַׁמַּאי וּמֵחוּמְרֵי בֵּית הִלֵּל - עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר: "הַכְסֵיל בַּחֹשֶׁךְ הוֹלֵךְ", אֶלָּא אִי בְּבֵית שַׁמַּאי בְּקוּלֵיהֶן וּכְחוּמְרֵיהֶן, אִי בְּבֵית הִלֵּל בְּקוּלֵיהֶן וּכְחוּמְרֵיהֶן. הָא גּוּפָא קַשְׁיָא, אָמְרַתְּ: לְעוֹלָם הֲלָכָה כְּדִבְרֵי בֵּית הִלֵּל, וְהָדָר תָּנֵי: וְהָרוֹצֶה לַעֲשׂוֹת כְּדִבְרֵי בֵּית שַׁמַּאי - יַעֲשֶׂה! - לָא קַשְׁיָא: כָּאן קוֹדֶם בַּת קוֹל, כָּאן לְאַחַר בַּת קוֹל. וְאִי בָּעֵית אֵימָא, אַף לְאַחַר בַּת קוֹל, וְרַבִּי יְהוֹשֻׁעַ הִיא, דְּאָמַר: אֵין מַשְׁגִּיחִין בְּבַת קוֹל. מִכָּל מָקוֹם קַשְׁיָא! אֲמַר רַב טָבוּת: כּוּלָּהּ כְּרַב עָבְדָא; דְּכִי אֲתָא רָמִי בַּר יְחֶזְקֵאל, אֲמַר: לָא תְּצִיתוּ לְהוּ לְהָנֵי כְּלָלֵי דְּכָיֵיל יְהוּדָה אָחִי מִשְׁמֵיהּ דְּרַב! הָכִי אֲמַר רַב: וְוֹשֶׁט נָתְנוּ חֲכָמִים שִׁיעוּר, מִכְּלַל דְּתוּרְבַּץ הַוֹּוֹשֶׁט לָאו מְקוֹם שְׁחִיטָה הוּא; וְקָאָמַר: בְּמַשֶּׁהוּ. לְמַעְלָה עַד כַּמָּה? אֲמַר רַב נַחְמָן: עַד כְּדֵי תְּפִיסַת יָד. לְמַטָּה עַד כַּמָּה? אֲמַר רַב נַחְמָן, אֲמַר רַבָּה בַּר אֲבוּהּ: עַד כְּדֵי שֶׁיַּשְׁעִיר. אִינִי? וְהָאָמַר רַבִּינָא אָמַר גְּנֵיבָא מִשְׁמֵיהּ דְּרַב: טֶפַח בַּוֹּוֹשֶׁט סָמוּךְ לַכֶּרֶס - זֶהוּ כֶּרֶס הַפְּנִימִי. אִיבָּעֵית אֵימָא: כִּי קָאָמַר רַב - בְּתוֹרָא, דְּמִשְׁעִיר טְפֵי. אָמַר רַב נַחְמָן אָמַר שְׁמוּאֵל: תּוּרְבַּץ הַוֹּוֹשֶׁט שֶׁנִּיטַּל כּוּלּוֹ מִלֶּחִי - כָּשֵׁר; וְתָנָא תּוּנָא: נִיטַּל לֶחִי הַתַּחְתּוֹן - כָּשֵׁר. מַתְקִיף לָהּ רַב פַּפָּא: וְהָאֵיכָּא עִיקּוּר סִימָנִים! וּלְרַב פַּפָּא קַשְׁיָא מַתְנִיתִין: נִיטַּל לֶחִי הַתַּחְתּוֹן - כָּשֵׁר! בְּשִׁלְמָא מַתְנִיתִין לְרַב פַּפָּא לָא קַשְׁיָא, הָא דְּאִיעֲקוּר אִיעֲקוּרֵי, הָא דְּאִינּוּם אִינּוּמֵי מֵעֲלֵילֵי סִימָנִים. אֶלָּא לִשְׁמוּאֵל קַשְׁיָא! - לָא תֵּימָא כּוּלּוֹ, אֶלָּא אֵימָא: רוּבּוֹ. - וְהָאָמַר רַבָּה בַּר בַּר חָנָה אָמַר שְׁמוּאֵל: סִימָנִים שֶׁנִּדַּלְדְּלוּ בְּרוּבָּן - טְרֵפָה! אֲמַר רַב שֵׁישָׁא בְּרֵיהּ דְּרַב אִידִי: הָא - דְּאִקְּפַל אִיקְּפוּלֵי, הָתָם - דְּאִפְּרוֹק אִפְּרוּקֵי. "וּפְסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת". תָּנָא: כַּמָּה פְּסוּקַת הַגַּרְגֶּרֶת - בְּרוּבָּהּ. וְכַמָּה רוּבָּהּ? רַב אָמַר:

רוב

היכי עביד הכי והא תניא חכם שטימא כו' — ואם תאמר: דלקמן (חולין מט,א) גבי הדהו מחטא דאישתכח בסמפונא דכבדא, הונא בר בריה דרב אידי טריף רב אדא בר מניומי מכשיר! ויש לומר: דהתם אגמריה סמיך. כדאמרינן בסוף פרק שני דנדה (כ,ב) גבי ילתא דאייתית דמא לקמיה דרבה בר בר חנה וטמי לה, ואייתית קמיה דרב יצחק ברבי יהודה ודכי לה, ופריך עליה מחכם שטימא כו', ומשני: דמעיקרא טמי טמוי לה, כיון דאמרה: כל יומא הוה דכי לי רבה בר בר חנה כחאי גוונא, וההוא יומא חש בעיניה, הוה דכי לה. ובעי התם: כזה התיר לי פלוני חכם, מהו? פירוש: נאמנת או אינה נאמנת? ובעי למיפשט מעובדא דילתא דנאמנת. ומשני: רב יצחק ברבי יהודה אגמריה סמך. ופירש שם בקונטרס דהדר ביה מאידך שנויא דשני: מעיקרא טמוויי טמי לה. דכיון דאגמריה סמך — רשאי להתיר מה שאסר חבירו, וכי אמר דאין חבירו רשאי להתיר — והיינו מסברא. ולפירושו, בשמעתין נמי, למאי דמסיק דאגמריה סמך — לא צריך למאי דמשני: רב לא אסר ולא מידי, אלא דהאמת מתרץ. ולבאורה היה נראה פשט ההלכה, דנדה אגמריה סמך — ולבן האמין לדבריה. ולעיל צריכין לשנוייא קמא, דמעיקרא טמויי טמי לה. וההיא עובדא דלקמן (חולין מט,א) דמחט שנמצאת בסמפונא דכבדא — שמא היו שניהם בבית המדרש ונשאלה השאלה לפניהם לשניהם. אי נמי, לא ידע שאסר חבירו. **ובן** העדים שהעידו כולם רשאין ליקח כו' — דשנים אינם חשודים, כדאמרינן בפרק שני דיבמות (כה,ב), ומכל מקום לבעל נפש טוב להרחיק. ואם תאמר: ועדים היאך רשאין ליקח כו'? בשלמא חתומים על גט אשה או על שטר מקח — לא חשו חכמים למעשה, דמעשה לא עבדי. אבל דבורא אמרי, כדאמרינן בפרק "התקבל" (גיטין סז,א), אמר לעדים: אמרו לסופר לכתוב ולעדים ויחתמו — לא תעשה בישראל כזאת, דחיישינן שמא תשביר עדים. ובן מיאנה או שחלצה בפניו היאך ישאנה? הא לא עבדי התם מעשה! ויש לומר: דכל דבר שנגמר על פיהם חשיב מעשה, אבל התם שאינו אלא דבור בעלמא, שאומר מן הבעל אל הסופר לכתוב ולעדים לחתום, ואפשר שהם לא יעשו ולא תתגרש, וגם אם אין גומרין הדבר אינם חוששין. ואם תאמר: דן את הדין דהכא, היאך רשאי ליקח? והלא יחיד הוה, מדקתני "דן"! דתמכח מתניתין דבכורות (כח,ב) דתנן: דן את הדין, מייתי בפרק קמא דסנהדרין (ו,א) דשנים שדנו דיניהם דין, ולאו דוקא שנים אלא הוא הדין אחד! ואין לומר דדיין לא חשיד, דהא אמרינן בפרק שני דיבמות (כה,ב): החכם שאסר את האשה בנדר דלא ישאנה! ושמא חיישינן התם טפי, שמא עיניו נתן בה. ועוד יש לומר: דהתהיא דבכורות מוכחא טפי דביחיד איירי, דקתני רישא: מי שאינו מומחה וראה את הבכור כו' בפרק "עד כמה" (בכורות כח,ב), ולהכי דייק מינה בסנהדרין. **איזהו** תלמיד חכם — דמהדרי ליה אבידתו בטביעת עין — זה הרואה טרפה לעצמו.

מצטרפין

רוב עוביה — יש אומרים: רוב עובי הדופן, אף על פי שלא הגיע לחלל. ושיבוש הוא, דאם כן חמור הקנה מן הוושט, דאילו וושט ניקב עור החיצון בלא עור הפנימי כשר עד שינקב לחלל. רוב עוביה — כלומר, כי משערינן רובה — ברוב עוביה משערינן. ועובי הקנה היינו מן העור ולצואר, דאילו מן הראש ולחזה הוי אורך, ולרוחב הצואר הוי רוחב הקנה, ולעובי הצואר קרי נמי עובי הקנה. בשיעור זה נמדד עובי התנוך, וקודם שיגיע לחצי חלל הוי רוב עוביה עם הדפנות והחלל, מפני שדופן הקנה עב מלמעלה ולצד הצואר אינו אלא קרום דק, וסתמא כשנפסק הקנה — מלמעלה למטה הוא נפסק, ומהני עובי התנוך לאשלומי לרובא, ובמיעוט התחתון הוי חצי החלל או רובו. **רוב חללה** — אינה טרפה עד שיפסק רוב החלל, ועובי התנוך אינו משלים לרוב. **ואמרי לה ברוב חללה** — אליבא דרב פליגי אמוראי. **שדרה** — רב לקמיה דרבה. **בתליסר איסתרי פשיטי** — איסתרי = סלעי מדינה, שהם פשוטים וקלים. "איסתרי" סתם היינו סלעין צורי, שהסלע ארבע דינרים, ו"איסתרי פשיטי" הוא סלע מדינה, שמינית שבסלע צורי, דהיינו חצי דינר, כדאמרינן ב"החובל את חבירו" (בבא קמא צ,ב): איסתרא פלגא דזוזא, וקרי ליה התם סלע מדינה. **לא מיסר אסר** — דהכי הוה בעי למיבדקיה ברוב עוביה, ולא שבקוה תלמידים, ושדרוה לקמיה דרבה. **דתליא בסברא** — דהתם איכא לספוקי דלמא לא הוי סברא מעליא. והכא רבה אגמריה סמוך, דהכי גמיר מרביה דפסוקת הגרגרת ברוב חללה. מלתא דתליא בסברא — כגון מקיפין בריאה, דאיכא למימר דלמא לא מידמו חזותא שפיר, וכגון דמיא לבשרא ודמיא לכבדא ודמיא לביעתא ודמיא למוריקא, דאיכא מינייהו כשרות ואיכא מינייהו טרפות [חולין עז,ב], ופעמים שאדם טועה במראותיהן. **משום חשדא** — דלא לימרו: משום דשריא ניהליה מוזיל גביה, ונראה כנוטל שכר על הוראתו. **דן את הדין** — על שדה או על טלית, בין זה לזה. **וכן עדים שהעידו** — על שדה או על טלית שהן של פלוני. **כולן רשאים** ליקח — אותו חפץ. **הרחק מן הביעור** — שלא יאמרו: בשביל כך זיכהו לזה, שיתננה לו בזול. **שרי בוכרא** — כשהיה כהן מביא לפניו בכור לראות מומו, והיה מתירו — לא היה לוקח ממנו מבשר אותו בכור. בכור נוהג בזמן הזה, וכשהוא תם אינו ראוי לכלום, דשוחט קדשים בחוץ. **רב חסדא** — כהן הוה, כדאמרינן בגיטין ב"הניזקין" (נז,א): שמונים זוגים אחים כהנים נשואין שמונים זוגות אחיות כהנות. בכור נמכר באומד ולא במשקל, כדאמרינן בבכורות (לא,א): כל פסולי המוקדשין נשחטין ונמכרין באיטליז ונמכרין בליטרא, חוץ מן הבכור והמעשר. **מתקלא מוכח** — שהכל רואין שהוא שוקל ליטרא בדינר כמותו לאחרים ונותן המעות מיד. **מאי איכא** — במה יכולין לחשדני. **משום אומצא מעלייתא** — ששוקלין לי הליטרא ממיטב הבשר. **כל יומא נמי** — חולקין לי כבוד, ומוברין לי מן המיטב. **זה הרואה טרפה לעצמו** — כשנולד ספק טרפות בבהמתו, ונראה בו טעם לאיסור וטעם להיתר, ואינו חס עליה ואוסרה. **הרואה טרפה לעצמו** — ודאי שונא מתנות אחרים הוא, שאף על שלו אינו חומד להכריע להיתר. **ושמש תלמידי חכמים** — גמרא, לתרץ טעמי המשנה ומשניות הסותרות זו את זו, והיינו תלמוד. **יגיע כפיך כי תאכל** — דכיון דעל שלו אינו חומד — כל שכן שאינו חומד בשל אחרים לגנוב ולגזול. **מזמני ליה** — לאכול אצלם.

אתייקורי

רוב עוביה מחללה: רוב חללה. הניח פסוקת הגרגרת דאתאי לקמיה דרב, יתיב וקא בדיק לה ברוב עוביה; אמרו ליה רב כהנא ורב אסי לרב: לימדתנו רבינו ברוב חללה! שדריה לקמיה דרבה בר בר חנה, בדקה ברוב חללה ואכשרה, ויבן מינה בתליסר איסתירי פשיטי בישרא. והיכי עביד הכי? והתניא, חכם שטימא - אין חבירו רשאי לטהר, אסר - אין חבירו רשאי להתיר! שאני הכא, דרב לא אסר מיסר. וכיון דאורי בה חכם, היכי אכל מינה? והא כתיב: "ואמר אהה ה' אלהים הנה נפשי לא מטמאה ונבלה וטרפה לא אכלתי מנעורי ועד עתה ולא בא בפי בשר פגול", "הנה נפשי לא מטמאה" - שלא הרהרתי ביום לבא לידי טומאה בלילה, "ונבלה וטרפה לא אכלתי" - שלא אכלתי בשר "פום פום" מעולם, "ולא בא בפי בשר פגול" - שלא אכלתי מבהמה שהורה בה חכם; משום רבי נתן אמרו: שלא אכלתי מבהמה שלא הורמו מתנותיה! הני מילי - מילתא דתליא בסברא, רבה בר בר חנה - אגמריה סמך. - ותיפוק ליה משום חשדא! דתניא, דן את הדין; זיפה וחייב, טימא וטיהר, אסר והתיר, וכן העדים שהעידו - כולן רשאין ליקח, אבל אמרו חכמים: הרחק מן הביעור ומן הדומה לו! - הני מילי - מידי דמזבין משומא, הכא - מתקלא מוכח. כי הא דרבה שרא טרפתא וזבן מינה בישרא, אמרה ליה בת רב חסדא: אבא שרי בוכרא ולא זבן מיניה בישרא! אמר לה: הני מילי בוכרא דאשומא מזדבן, הכא מתקלא מוכח; מאי איכא, משום אומצא מעלייתא? כל יומא אומצא מעלייתא זבנו לי! אמר רב חסדא: איזהו תלמיד חכם - זה הרואה טרפה לעצמו. ואמר רב חסדא: איזהו "שונא מתנת יחיה" - זה הרואה טרפה לעצמו. דרש מר זוטרא משמיה דרב חסדא: כל מי שקורא ושונה, ורואה טרפה לעצמו, ושימש תלמידי חכמים - עליו הכתוב אומר: "יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך". רב זביד אמר: זוכה ונוחל שני עולמות, העולם הזה והעולם הבא, "אשריך" - בעולם הזה, "וטוב לך" - לעולם הבא. רבי אלעזר כי הוו משדרי ליה מבי נשיאה מידי - לא שקיל, וכי הוו מזמני ליה - לא אזיל, אמר: לא קא בעי מר דאיחי? דכתיב "ושונא מתנות יחיה". רבי זירא כי משדרי ליה - לא שקיל, כי הוו מזמנין ליה - אזיל, אמר:

אתייקורי

[לו.]

הֲלָכָה ה: מַתְנִיתִין: חֵרֵשׁ שׁוֹטֶה וְקָטָן פְּגִיעָתָן רָעָה: הַחוֹבֵל בָּהֶן חַיָּב, וְהֵן שֶׁחָבְלוּ בַּאֲחֵרִים פְּטוּרִין. הָעֶבֶד וְהָאִשָּׁה פְּגִיעָתָן רָעָה: הַחוֹבֵל בָּהֶן חַיָּב, וְהֵן שֶׁחָבְלוּ בַּאֲחֵרִים פְּטוּרִין; אֲבָל מְשַׁלְּמִין לְאַחַר זְמַן, נִתְגָּרְשָׁה הָאִשָּׁה וְנִשְׁתַּחְרֵר הָעֶבֶד - חַיָּבִין לְשַׁלֵּם. הַמַּכֶּה אָבִיו וְאִמּוֹ וְעָשָׂה בָּהֶן חַבּוּרָה, וְהַחוֹבֵל בַּחֲבֵרוֹ בְּשַׁבָּת - פָּטוּר מִכֻּלָּן, מִפְּנֵי שֶׁהוּא נִדּוֹן בְּנַפְשׁוֹ. וְהַחוֹבֵל בְּעֶבֶד כְּנַעֲנִי שֶׁלּוֹ - פָּטוּר מִכֻּלָּן.

גְּמָרָא: תָּנֵי: וְהָעֵדִים שֶׁאָמְרוּ: ׳מְעִידִים אָנוּ עַל פְּלוֹנִי, שֶׁסִּמֵּא עֵין עַבְדּוֹ וְהִפִּיל שִׁנּוֹ׳, שֶׁכֵּן הָרַב אוֹמֵר, וְנִמְצְאוּ זוֹמְמִין - מְשַׁלְּמִין לָעֶבֶד וְכוּ׳. מִן אֲהָן עוּבְדָא מֵימַר כֵּן?! אָמַר רַבִּי נַסָּה: וְנוּן דְּמָרוֹן כֵּן: ׳מְעִידִין אָנוּ עַל פְּלוֹנִי, שֶׁנִּכְנַס תַּחַת יָדוֹ שָׁלֵם, וְיָצָא חָבוּל בִּשְׁתַּיִם׳ - יוֹצֵא לְחֵרוּת בְּרֹאשׁוֹנָה, וְנוֹתֵן לוֹ דְּמֵי שְׁנֵיָּה.

הֲלָכָה ו: מַתְנִיתִין: הַתּוֹקֵעַ לַחֲבֵרוֹ, נוֹתֵן לוֹ סֶלַע. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי: מָנֶה. סְטָרוֹ - נוֹתֵן לוֹ מָאתַיִם זוּז. לְאַחַר יָדוֹ - נוֹתֵן לוֹ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז. צָרַם בְּאָזְנוֹ, תָּלַשׁ בִּשְׂעָרוֹ, רָקַק וְהִגִּיעַ בּוֹ הָרוֹק, הֶעֱבִיר טַלִּיתוֹ מִמֶּנּוּ, וּפָרַע רֹאשָׁהּ שֶׁל אִשָּׁה - נוֹתֵן אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז. וְהַכֹּל לְפִי כְּבוֹדוֹ. אָמַר רַבִּי עֲקִיבָה:

[לו:]

אֲפִלּוּ עָנִי שֶׁבְּיִשְׂרָאֵל רוֹאִין אוֹתָן כְּאִלּוּ הֵן בְּנֵי חוֹרִין שֶׁיָּרְדוּ מִנִּכְסֵיהֶן, שֶׁהֵן בְּנֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב. מַעֲשֶׂה בְּאֶחָד שֶׁפָּרַע רֹאשָׁהּ שֶׁל אִשָּׁה, וּבָאת לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָה, וְחִיְּבוֹ לִתֵּן לָהּ אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז. אָמַר לוֹ: ׳רַבִּי, תֵּן לִי זְמַן׳, וְנָתַן לוֹ. שִׁמְּרָהּ עוֹמֶדֶת עַל פֶּתַח חֲצֵרָהּ, שִׁבֵּר אֶת הַפַּךְ בְּפָנֶיהָ וּבוֹ כְּאִיסָר שֶׁמֶן. גִּילַּת אֶת רֹאשָׁהּ וְהָיְתָה מְטַפַּחַת וּמַנַּחַת עַל רֹאשָׁהּ, וְהֶעֱמִיד לָהּ עֵדִים, וּבָא לִפְנֵי רַבִּי עֲקִיבָה, וְאָמַר לוֹ: ׳רַבִּי, לָזוֹ אֲנִי נוֹתֵן אַרְבַּע מֵאוֹת זוּז׳? אָמַר לוֹ: ׳לֹא אָמַרְתָּ כְּלוּם. שֶׁהַחוֹבֵל בְּעַצְמוֹ, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי - פָּטוּר, וַאֲחֵרִים שֶׁחָבְלוּ בּוֹ - חַיָּבִין. הַקּוֹצֵץ אֶת נְטִיעוֹתָיו, אַף־עַל־פִּי שֶׁאֵינוֹ רַשַּׁאי - פָּטוּר, אֲחֵרִים שֶׁקָּצְצוּ נְטִיעוֹתָיו - חַיָּבִין׳.

גְּמָרָא: תָּנֵי רַב קַרְנִי: לִבְעִיטָה - אַחַת, לִרְכוּבָה[ח] - שְׁלֹשָׁה, לְסַקְלוּנְקִית[ט] - חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה.

חַד אָמַר בְּשֵׁם רֵישׁ לָקִישׁ: הַמְבַיֵּשׁ אֶת הַזָּקֵן, נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי בָּשְׁתּוֹ מְשֻׁלָּם. חַד בַּר נָשׁ אִקְפַּד לְרַבִּי יוּדָה בַּר חֲנִינָה. אֲתָא עוּבְדָא קֳמֵי רֵישׁ לָקִישׁ, וְקַנְסֵיהּ לִיטְרָא דִּדְהַב.

רָקַק וְהִגִּיעַ בּוֹ הָרוֹק. עַד הֵיכָן הִגִּיעַ בּוֹ הָרוֹק? עַד גּוּפוֹ? עַד כֵּלָיו?

אֶלָּא רָקַק וְלֹא הִגִּיעַ בּוֹ הָרוֹק, מַהוּ? אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: הֲדָא אָמְרָה, הַמְבַיֵּשׁ אֶת חֲבֵרוֹ בִּדְבָרִים, פָּטוּר[כ].

תָּנֵי רַבִּי אַבָּהוּ קֳמֵי רַבִּי יוֹחָנָן: ׳הָרַגְתָּ שׁוֹרִי׳, ׳קָצַצְתָּ נְטִיעוֹתַי׳, וְהַלָּה אוֹמֵר ׳אֵינִי יוֹדֵעַ׳ - חַיָּב. אֲמַר לֵהּ: הָן תְּנִיתָהּ אִלֵּין

[ח] בְּעִיטָה עַל יְדֵי הַבֶּרֶךְ.

[ט] שֶׁסָּקַל אֶת חֲבֵרוֹ בָּאֲבָנִים וְעָפָר.

[כ] פְּטוּר מִתַּשְׁלוּמֵי בּוּשֶׁת, אֲבָל מִסְתַּבֵּר שֶׁבּוּשֶׁת בִּדְבָרִים הִיא עֲוֹלָה גְּדוֹלָה יוֹתֵר מִבּוּשֶׁת שֶׁל חַבָּלָה, שֶׁאֵין לְךָ עָוֹן גָּדוֹל כְּלָשׁוֹן הָרָע (רא״ש).

לְמַקְרִילוֹת לְמַקְבִּילוֹת[כא]! אֲמַר לֵהּ: אֲנָא הוּא דְּטָעִית וְאִנּוּן דְּמָרִין כֵּן: ׳מְעִידִין אָנוּ אִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁהָרַג שׁוֹר פְּלוֹנִי׳, וְהַלָּה אוֹמֵר ׳אֵינִי יוֹדֵעַ׳ – חַיָּב. אֲמַר: הָא אֲמִירָה.

הֲלָכָה ז: מַתְנִיתִין: אַף־עַל־פִּי שֶׁהוּא נוֹתֵן לוֹ, אֵינוֹ נִמְחָל לוֹ עַד שֶׁיְּבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּרֵאשִׁית כ, ז): "וְעַתָּה הָשֵׁב אֵשֶׁת הָאִישׁ כִּי נָבִיא הוּא". וּמִנַּיִן שֶׁלֹּא יְהֵא הַמּוֹחֵל אַכְזָרִי? שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם, יז): "וַיִּתְפַּלֵּל אַבְרָהָם אֶל הָאֱלֹהִים" וְגוֹ׳.

גְּמָרָא: וְכֵן אַתָּה מוֹצֵא בְּרִיעֵי אִיּוֹב, "וְעַתָּה קְחוּ לָכֶם שִׁבְעָה פָרִים וְשִׁבְעָה אֵילִים וְגוֹ׳, וְיֵלְכוּ אֱלִיפַז הַתֵּימָנִי וּבִלְדַּד הַשּׁוּחִי, צֹפַר הַנַּעֲמָתִי וַיַּעֲשׂוּ" וְגוֹ׳ (אִיּוֹב מב, ח-ט). וּבְסוֹף הָעִנְיָן מַהוּ אוֹמֵר (שָׁם, י): "וַיְיָ שָׁב אֶת שְׁבוּת אִיּוֹב", אֵימָתַי? "בְּהִתְפַּלְלוֹ בְּעַד רֵעֵהוּ וְגוֹ׳ וַיְיָ יָסַף אֶת כָּל אֲשֶׁר לְאִיּוֹב לְמִשְׁנֶה".

תָּנֵי: רַבִּי יוּדָה אוֹמֵר מִשּׁוּם רַבָּן גַּמְלִיאֵל: הֲרֵי הוּא אוֹמֵר (דְּבָרִים יג, יח): "וְנָתַן לְךָ רַחֲמִים וְרִחַמְךָ וְהִרְבֶּךָ". סִימָן זֶה יְהֵא בְּיָדְךָ: כָּל זְמַן שֶׁאַתְּ רַחְמָן – הַמָּקוֹם מְרַחֵם עָלֶיךָ; אֵינְךָ מְרַחֵם – אֵין הַמָּקוֹם מְרַחֵם לְךָ.

רַב אָמַר: אָדָם שֶׁסָּרַח לַחֲבֵרוֹ, וּבִקֵּשׁ מִמֶּנּוּ וְלֹא קִבְּלוֹ, יַעֲשֶׂה שׁוּרַת בְּנֵי אָדָם וִיפַיְּסֶנּוּ, דִּכְתִיב (אִיּוֹב לג, כז): "יָשֹׁר עַל אֲנָשִׁים" וְגוֹ׳ – יַעֲשֶׂה שׁוּרָה שֶׁל אֲנָשִׁים "וַיֹּאמֶר חָטָאתִי וְיָשָׁר הֶעֱוֵיתִי וְלֹא שָׁוָה לִי". וְאִם עָשָׂה כֵּן, מַה כְּתִיב תַּמָּן? "פָּדָה נַפְשׁוֹ מֵעֲבֹר בַּשָּׁחַת וְחַיָּתוֹ בָּאוֹר תִּרְאֶה" (שָׁם, כח).

אָמַר רַבִּי יוֹסָה: הֲדָא דְתֵימַר, שֶׁלֹּא הוֹצִיא לוֹ שֵׁם רַע, אֲבָל הוֹצִיא לוֹ שֵׁם רַע – אֵין לוֹ מְחִילָה עוֹלָמִית.

[לז.]

הֲלָכָה ח: מַתְנִיתִין: הָאוֹמֵר ׳סַמֵּא אֶת עֵינִי׳, ׳קְטַע אֶת יָדִי׳, ׳שְׁבֹר אֶת רַגְלִי׳ – חַיָּב. ׳עַל מְנַת לִפְטֹר׳ – חַיָּב. ׳קְרַע אֶת כְּסוּתִי׳, ׳שְׁבֹר אֶת כַּדִּי׳ – חַיָּב. ׳עַל מְנַת לִפְטֹר׳ – פָּטוּר. ׳עֲשֵׂה כֵן לְאִישׁ פְּלוֹנִי עַל מְנַת לִפְטֹר׳ – חַיָּב בֵּין בְּגוּפוֹ בֵּין בְּמָמוֹנוֹ.

גְּמָרָא: הָאוֹמֵר ׳סַמֵּא עֵינִי שֶׁמַּזִּיקָתְנִי׳, ׳קְטַע יָדִי שֶׁמַּזִּיקָתְנִי׳ – חַיָּב.

׳עַל מְנַת לִפְטֹר׳ – חַיָּב. אָמַר רַבִּי לְעָזָר: בְּ׳הֵן׳ שֶׁהוּא כְּ׳לָאו׳ מַתְנִיתָא, אֲבָל בְּ׳הֵן׳ שֶׁהוּא כְּ׳הֵין׳ – פָּטוּר. מִלְּתֵיהּ דְּרַבִּי לְעָזָר אָמְרָה, מִשּׁוּם פְּגַם מִשְׁפָּחָה. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: בְּ׳הֵן׳ שֶׁהוּא כְּ׳הֵין׳ הִיא מַתְנִיתָא, אֲבָל בְּ׳הֵן׳ שֶׁהוּא כְּ׳לָאו׳ – חַיָּב. מִלְּתֵיהּ דְּרֵישׁ לָקִישׁ אָמְרָה, שֶׁשָּׁמִין לִקְרוֹבִין בִּשֶּׁת.

תָּנֵי: יִשְׂרָאֵל שֶׁאֲנָסוּהוּ גּוֹיִם, וְנָטְלוּ מִמֶּנּוּ מָמוֹן חֲבֵרוֹ בְּפָנָיו – פָּטוּר. נָטַל וְנָתַן לָהֶם – חַיָּב. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: הֲדָא דְתֵימַר, בְּשֶׁאָמְרוּ לוֹ מָמוֹן סְתָם, אֲבָל מָמוֹן פְּלוֹנִי, אֲפִלּוּ נָטַל וְנָתַן בְּיָד – פָּטוּר.

הַדָּרָן עָלָךְ פֶּרֶק הַחוֹבֵל

דְּבָרִים אֵלּוּ רָאוּי לִשְׁנוֹת בִּפְנֵי אֲנָשִׁים שֶׁאֵין לָהֶם שׁוּם הֲבָנָה

[כא] בְּדִינֵי תּוֹרָה

פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

הֲלָכָה א: מַתְנִיתִין: הַגּוֹזֵל עֵצִים וַעֲשָׂאָן כֵּלִים, צֶמֶר וַעֲשָׂאוֹ בְּגָדִים - מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. גָּזַל פָּרָה מְעֻבֶּרֶת וְיָלְדָה, וְרָחֵל טְעוּנָה וּגְזָזָהּ -

[לז:]

מְשַׁלֵּם דְּמֵי פָּרָה מְעֻבֶּרֶת לֵילֵד, וּדְמֵי רָחֵל טְעוּנָה לְהָגְזֵז. גָּזַל פָּרָה וְעִיבְּרָה אֶצְלוֹ וְיָלְדָה, וְרָחֵל וְנִטְעֲנָה עִמּוֹ וּגְזָזָהּ - מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. זֶה הַכְּלָל: כָּל הַגָּזְלָנִין מְשַׁלְּמִין כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה.

גְּמָרָא: הָכָא אַתְּ מַר לִבּוּן כְּשִׁנּוּי, וְהָכָא אַתְּ מַר אֵין לִבּוּן כְּשִׁנּוּי! הָן דְּתֵימַר לִבּוּן כְּשִׁנּוּי, בְּשֶׁעָשָׂאוֹ צָפִּים, וְהֵן דְּתֵימַר אֵין לִבּוּן כְּשִׁנּוּי, בְּשֶׁהִנִּיחוֹ כְּמוֹת שֶׁהוּא. מָצִינוּ לִבּוּן בְּלֹא צָפִּים, שֶׁמָּא יֵשׁ צָפִּים בְּלֹא לִבּוּן?! אָמַר רַבִּי יוּדָן: קַל הוּא שֶׁהֵקֵלּוּ בְּגַזְלָן, שֶׁיְּשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה.

גָּזַל שֶׁלַּחַ[כב] וְלִבְּנוֹ, אִית לָךְ מֵימַר, בְּשֶׁעָשָׂאוֹ צָפִּים?! עוֹד קַל הוּא שֶׁהֵקֵלּוּ בְּגַזְלָן, שֶׁיְּהֵא מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה.

גָּזַל מָרִישׁ וּבְנָאוֹ בְּבִירָה, בֵּית שַׁמַּאי אוֹמְרִין: יְקַעְקֵעַ כָּל הַבִּירָה כֻּלָּהּ וְיִתְּנֶנּוּ לוֹ. וּבֵית הִלֵּל אוֹמְרִין: יִתֵּן לוֹ דָּמָיו, מִפְּנֵי תַּקָּנַת שָׁבִים.

יָרַד לְחָרְבָּה וּבְנָיָהּ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, שָׁמִין לוֹ וְיִדּוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה; בְּנָיָהּ בִּרְשׁוּת, שָׁמִין לוֹ וְיִדּוֹ עַל הָעֶלְיוֹנָה. בִּקֵּשׁ לִטֹּל אֲבָנָיו וְעֵצָיו, אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ. רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא בְּשֵׁם רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן לֵוִי: מְשׁוּם יִשּׁוּב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. רַב נַחְמָן בַּר יִצְחָק שְׁאַל: אִלּוּ מִי שֶׁנִּכְנַס לְחָרְבָּתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וּפֵרַק חֲבִילָתוֹ לְשָׁעָה, וּבִקֵּשׁ לִטְּלוֹ, שֶׁמָּא אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ?!

[לח.]

כֵּיוָן דִּשְׁמַע דְּמַר רַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא 'מְשׁוּם יִשּׁוּב אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל', אָמַר: הָאֲמִירָהּ[כג].

אֶלָּא בָּנָה בְּמָקוֹם שֶׁאֵין רָאוּי לִבְנוֹת, וְנָטַע בְּמָקוֹם שֶׁאֵינוֹ רָאוּי לִטַּע? רַב אָמַר: שָׁמִין לוֹ, אֶלָּא שֶׁמַּעֲרִימִין עָלָיו לִכְנֵס לְשָׁם בֵּימוֹת הַחַמָּה וּבֵימוֹת הַגְּשָׁמִים. אָמְרוּ לוֹ: הָא תְּנֵיתַהּ 'שָׁמִין לוֹ וְיָדוֹ לַתַּחְתּוֹנָה'!

אָמַר רַבִּי זֵירָא: הֲדָא אָמְרָה, גָּזַל שְׁמֵנָה וְהִכְחִישָׁה, מַחְזִיר לוֹ אֶת הַשּׁוּמָן. אָמַר רַב חִסְדָּא: הֲדָא אָמְרָה, גָּזַל כְּחוּשָׁה וְהִשְׁמִינָהּ, מַחְזִירָהּ בְּעֵינָהּ. מִפְּנֵי שֶׁעִבְּרָה אֶצְלוֹ וְיָלְדָה - מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. מַאן תְּנֵיתַהּ? רַבִּי יַעֲקֹב. דְּתָנֵי: זֶה הַכְּלָל שֶׁהָיָה רַבִּי יַעֲקֹב אוֹמֵר: כָּל גְּזֵלָה שֶׁהִיא קַיֶּמֶת בְּעֵינֶיהָ וְלֹא נִשְׁתַּנִּית מִבְּרִיָּתָהּ, אוֹמֵר לוֹ 'הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ'. וְהַגַּנָּב, לְעוֹלָם מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּנֵבָה.

הֲלָכָה ב: מַתְנִיתִין: גָּזַל בְּהֵמָה וְהִזְקִינָהּ, עֲבָדִים וְהִזְקִינוּ - מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: יֹאמַר לוֹ בַּעֲבָדִים: 'הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ'.

גְּמָרָא: רַב הוּנָא אָמַר: בְּשֶׁגָּזַל עֵגֶל וְנַעֲשָׂה שׁוֹר, אֲבָל גָּזַל שׁוֹר וְהִזְקִין, אוֹמֵר

[כב] עוֹר לֹא מְעֻבָּד

[כג] הֲרֵי זֶה רָאוּי לְהֵאָמֵר

לוֹ ׳הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ׳. שְׁמוּאֵל אָמַר: אֲפִלּוּ גָּזַל עֵגֶל וְנַעֲשָׂה שׁוֹר, אוֹמֵר לוֹ ׳הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ׳. תָּנֵי רַב קַרְנָא: וַאֲפִלּוּ גָּנַב עֵגֶל וְנַעֲשָׂה שׁוֹר, וְטָבַח וּמָכַר, מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי אַרְבָּעָה וַחֲמִשָּׁה עֵגֶל.

אָמַר אֲבוּי דִּשְׁמוּאֵל בַּר אַמִּי בְּשֵׁם רַב יְהוּדָה: הֲלָכָה כְּרַבִּי מֵאִיר.

[לח:]

הֲלָכָה ג: מַתְנִיתִין: גָּזַל מַטְבֵּעַ וְנִסְדַּק, פֵּרוֹת וְהִרְקִיבוּ, יַיִן וְהֶחְמִיץ - מְשַׁלֵּם כִּשְׁעַת הַגְּזֵלָה. מַטְבֵּעַ וְנִפְסַל, תְּרוּמָה וְנִטְמֵאת, חָמֵץ וְעָבַר עָלָיו הַפֶּסַח, בְּהֵמָה וְנֶעֱבְרָה בָּהּ עֲבֵרָה, אוֹ שֶׁנִּפְסְלָה מֵעַל גַּבֵּי הַמִּזְבֵּחַ, אוֹ שֶׁהָיְתָה יוֹצְאָה לִסָּקֵל - אוֹמֵר ׳הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ׳.

גְּמָרָא: רַב הוּנָא אָמַר: בְּשֶׁפְּסָלַתּוּ מַלְכוּת. שְׁמוּאֵל אָמַר: בְּשֶׁנִּסְדַּק וַדַּאי. רַבִּי יוּדָה בֶּן פָּזִי בְּשֵׁם רַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָה: וְהֵן שֶׁהִרְקִיבוּ מִן הַכְּנִימָה, אֲבָל אִם הִרְקִיבוּ מִתּוֹלַעַת, כִּבְרִיאִין הֵן.

רַב הוּנָא אָמַר: בְּשֶׁפְּסָלַתּוּ מַלְכוּת, אֲבָל פְּסָלַתּוּ מִדִּינָה, אוֹמֵר לוֹ ׳הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ׳. שְׁמוּאֵל אָמַר: אֲפִלּוּ פְּסָלַתּוּ מַלְכוּת, אוֹמֵר לוֹ ׳הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ׳.

רַבִּי יוּדָן לָא נָחִית לְבֵית וַעֲדָא. קָם עִם רַבִּי מָנָא, אֲמַר לֵהּ: מַה חִדּוּת הֲוָה לְכוֹן בְּבֵי מִדְרָשָׁא יוֹמָא דֵּין? אֲמַר לֵהּ: מִלָּה פְלָן. אֲמַר לֵהּ: וְלָאו מַתְנִיתָא הִיא? ׳תְּרוּמָה וְנִטְמֵאת׳! אֲמַר לֵהּ: תִּפְתֵּר בְּשֶׁנִּטְמֵאת מֵאֵלֶיהָ, וְלֵית שָׁמַע מִנֵּהּ כְּלוּם.

חִלְפַּי אָמַר: נִשְׁבַּע לוֹ קֹדֶם הַפֶּסַח, אַחַר הַפֶּסַח מְשַׁלֵּם לוֹ חָמֵץ יָפֶה. אָמַר רַבִּי מָנָא: אַזָּלִית לְקֵיסָרִין, וְאַשְׁכַּחִית לְרַבִּי חִזְקִיָּה דְּדָרִישׁ לַהּ מִשּׁוּם דְּרַבִּי יַעֲקֹב בַּר אַחָא. אֵין אִית בַּר נָשׁ פָּלִיג עַל חִלְפַּי, שֶׁאֵין מְשַׁלֵּם חָמֵץ יָפֶה? הַכֹּל מוֹדִין בְּחָמֵץ, שֶׁמְּשַׁלֵּם חָמֵץ יָפֶה.

הֲלָכָה ד: מַתְנִיתִין: נָתַן לְאוּמָּנִין לְתַקֵּן וְקִלְקְלוּ - חַיָּבִין לְשַׁלֵּם. נָתַן לְחָרָשׁ שְׂדֵה תֵּבָה וּמִגְדָּל לְתַקֵּן, וְקִלְקֵל - חַיָּב לְשַׁלֵּם. הַבַּנַּאי שֶׁקִּבֵּל עָלָיו אֶת הַכֹּתֶל לְסוֹתְרוֹ, וְשִׁבֵּר אֶת הָאֲבָנִים אוֹ שֶׁהִזִּיק - חַיָּב לְשַׁלֵּם. הָיָה סוֹתֵר מִצַּד זֶה וְנָפַל מִצַּד אַחֵר - פָּטוּר, וְאִם מֵחֲמַת הַמַּכָּה - חַיָּב.

גְּמָרָא: רַב הוּנָא אָמַר: וְהוּא שֶׁקִּבֵּל בּוֹ מִסְמֵר הָאַחֲרוֹן, כְּדֵי לְזַכּוֹת לְכֻלָּן.

[לט.]

הֲלָכָה ה: מַתְנִיתִין: נָתַן צֶמֶר לְצַבָּע, וְהִקְדִּיחָהּ הַיּוֹרֶה - נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי צַמְרוֹ. צְבָעוֹ כָּאוּר, אִם הִשְׁבִּיחַ יָתֵר עַל הַהוֹצָאָה - נוֹתֵן לוֹ אֶת הַיְצִיאָה, וְאִם הַיְצִיאָה יְתֵרָה עַל הַשֶּׁבַח - נוֹתֵן לוֹ אֶת הַשֶּׁבַח. לְצַבַּע לוֹ אָדֹם וּצְבָעוֹ שָׁחֹר, שָׁחֹר וּצְבָעוֹ אָדֹם, רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: נוֹתֵן לוֹ דְּמֵי צַמְרוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הִשְׁבִּיחַ יָתֵר עַל הַיְצִיאָה - נוֹתֵן לוֹ אֶת הַיְצִיאָה, וְאִם הַיְצִיאָה יְתֵרָה עַל הַשֶּׁבַח - נוֹתֵן לוֹ אֶת הַשֶּׁבַח.

גְּמָרָא: רַב הוּנָא אָמַר: שֶׁהִקְדִּיחוֹ סַמְמָנִין, אֲבָל הִקְדִּיחָהּ יוֹרָה, אוֹמֵר לוֹ ׳הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ׳. שְׁמוּאֵל אָמַר: אֲפִלּוּ הִקְדִּיחוֹ סַמְמָנִין, אוֹמֵר לוֹ ׳הֲרֵי שֶׁלְּךָ לְפָנֶיךָ׳. מַהוּ אִם הִשְׁבִּיחַ יוֹתֵר עַל הַהוֹצָאָה, נוֹתֵן לוֹ הַהוֹצָאָה? בַּר נָשׁ דְּיָהֵב לְחַבְרֵיהּ חֲמִשָּׁה מָנוֹי עֲמַר, וַחֲמִשָּׁה מָנוֹי סַמְמָנִין, וַעֲשָׂרָה

מָנוֹי אַגְרֵיהּ. אֲמַר לֵהּ: ׳צַבְעֵיהּ סַמַּק׳, וּצְבָעוֹ אוּכָּם. אֲמַר לֵהּ: ׳אִלּוּ צְבַעְתֵּיהּ סַמַּק, הֲוָה טָב עֶשְׂרִין וְחַמְשָׁה מָנוֹי, וּכְדוֹ דְּצְבַעְתֵּיהּ אוּכָּם, לֵית הוּא טָב אֶלָּא עֶשְׂרִין מָנוֹי, אַתְּ אוֹבַדְתְּ דִּידָךְ, אֲנָא לָא אוֹבַד דִּידִי׳.

אָמַר רַבִּי יוֹנָה: וְתִשְׁמַע מִנֵּהּ: בַּר נַשׁ דְּיָהֵב לְחַבְרֵיהּ שְׁמָנָה דִּינָרִין, דְּזָבִין לֵהּ חִטִּין מִטֵּיבֶרְיָה, וּזְבַן לֵהּ מִצְפּוֹרִי. אֲמַר לֵהּ: ׳אִלּוּ זְבַנְתְּ לִי מִטֵּיבֶרְיָא, הֲוֹן עֶשְׂרִין וַחֲמִשָּׁה מוּדֵיי, כְּדוֹן דְּזַבַנְתְּ מִצְפּוֹרִי, לֵיתְנוֹן אֶלָּא עֶשְׂרִין מוּדֵיי, אַתְּ אוֹבַדְתְּ דִּידָךְ, אֲנָא לָא אוֹבַד דִּידִי׳.

תָּנֵי: הַנּוֹתֵן מָעוֹת לַחֲבֵרוֹ לִקַּח לוֹ חִטִּים, וְלָקַח לוֹ שְׂעוֹרִים, אִם פָּחֲתוּ - פָּחֲתוּ לוֹ, וְאִם הוֹתִירוּ - הוֹתִירוּ לוֹ.

[לט:]

וְתָנֵי חוֹרָן: אִם פָּחֲתוּ - פָּחֲתוּ לוֹ, וְאִם הוֹתִירוּ - הוֹתִירוּ לִשְׁנֵיהֶן. מַאן דְּמַר ׳אִם פָּחֲתוּ - פָּחֲתוּ לוֹ, וְאִם הוֹתִירוּ - הוֹתִירוּ לוֹ׳, רַבִּי מֵאִיר. מַה טַּעֲמָא דְּרַבִּי מֵאִיר? שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן הַמּוֹכֵר לְזַכּוֹת אֶלָּא לַלּוֹקֵחַ. וּמַאן דְּמַר ׳אִם פָּחֲתוּ - פָּחֲתוּ לוֹ, וְאִם הוֹתִירוּ - הוֹתִירוּ לִשְׁנֵיהֶן׳, רַבִּי יְהוּדָה. מַה טַּעֲמָא דְּרַבִּי יוּדָן? שֶׁלֹּא נִתְכַּוֵּן הַמּוֹכֵר לְזַכּוֹת אֶלָּא לַלּוֹקֵחַ. וְלָמָּה חוֹלֵק עִמּוֹ? שֶׁאָסוּר לֵהָנוֹת מֵחֲבֵרוֹ.

מֵעַתָּה, אֲפִלּוּ אָמַר לוֹ לִקַּח לוֹ חִטִּים, וְלָקַח לוֹ חִטִּים? ! אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן: בְּשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ לִיקַּח לוֹ בָּהֶן חִטִּים וְלָקַח לוֹ חִטִּים, לֹא נִתְכַּוֵּן הַמּוֹכֵר לְזַכּוֹת אֶלָּא לְבַעַל הַמָּעוֹת. וּבְשָׁעָה שֶׁאָמַר לוֹ לִקַּח חִטִּים וְלָקַח לוֹ חִטִּים, לֹא נִתְכַּוֵּן הַמּוֹכֵר לְזַכּוֹת אֶלָּא לַלּוֹקֵחַ. וְלָמָּה חוֹלֵק עִמּוֹ? אֲמַר: הוֹאִיל וּבָאת לוֹ הֲנָיָה מִתַּחַת יָדוֹ, אַף הוּא חוֹלֵק עִמּוֹ.

הָתִיב רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר בָּא קֳמֵי רַבִּי יוֹחָנָן: וְהָתְנִינַן: אֶחָד הַמַּקְדִּישׁ נְכָסָיו וְאֶחָד הַמַּעֲרִיךְ עַצְמוֹ, אֵין לוֹ בִּכְסוּת אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו! אֲמַר: לֹא

[מ.]

עָלַת עַל דַּעְתּוֹ לוֹמַר בִּכְסוּת אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו. וְהָתְנִינַן: ׳עֶרְכִּי עָלַי׳, כֵּיוָן שֶׁאָמַר ׳עֶרְכִּי עָלַי׳, לֹא קָבַע לְעַצְמוֹ אֶלָּא חֲמִשִּׁים סֶלַע. הָאוֹמֵר: ׳עֶרְכִּי עָלַי עַל מְנַת שֶׁלֹּא לְסַדֵּר מַה שֶּׁעַל אִשְׁתִּי וּבָנַי׳. רַבִּי נָסָא בְּשֵׁם רַבִּי בּוּן בַּר חִיָּה: הָאוֹמֵר ׳עֶרְכִּי עָלַי עַל מְנַת שֶׁלֹּא לְסַדֵּר מֵחֵפֶץ פְּלוֹנִי׳, אֵין מְסַדְּרִין לוֹ מֵאוֹתוֹ הַחֵפֶץ. רַב הוֹשַׁעְיָה בְּשֵׁם שְׁמוּאֵל בַּר אַבָּא: זֹאת אוֹמֶרֶת, שֶׁאֵין שָׁמִין עֲרָכִין מִן הַמְּטַלְטְלִין דִּבְרֵי תוֹרָה, אֶלָּא מִדִּבְרֵיהֶן.

הֲלָכָה ו: מַתְנִיתִין: הַגּוֹזֵל אֶת חֲבֵרוֹ שָׂוֶה פְּרוּטָה וְנִשְׁבַּע לוֹ, יוֹלִיכֶנּוּ אַחֲרָיו אֲפִלּוּ לְמָדַי. לֹא יִתֵּן לוֹ לִבְנוֹ וְלֹא לִשְׁלוּחוֹ, אֲבָל נוֹתֵן הוּא לִשְׁלִיחַ בֵּית דִּין. וְאִם מֵת, יַחְזִיר לְיוֹרְשָׁיו. נָתַן לוֹ אֶת הַקֶּרֶן וְלֹא נָתַן לוֹ אֶת הַחֹמֶשׁ, מָחַל לוֹ אֶת הַקֶּרֶן וְלֹא מָחַל לוֹ אֶת הַחֹמֶשׁ, מָחַל לוֹ עַל זֶה וְעַל זֶה חוּץ מִפְּחוֹת שָׂוֶה פְּרוּטָה בְּקֶרֶן - אֵינוֹ צָרִיךְ לֵילֵךְ אַחֲרָיו. נָתַן לוֹ אֶת הַחֹמֶשׁ וְלֹא נָתַן לוֹ אֶת הַקֶּרֶן, מָחַל לוֹ עַל הַחֹמֶשׁ וְלֹא מָחַל לוֹ עַל

הַקֶּרֶן, מָחַל לוֹ עַל זֶה וְעַל זֶה חוּץ מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה בְּקֶרֶן - הֲרֵי זֶה צָרִיךְ לֵילֵךְ אַחֲרָיו.

נָתַן לוֹ אֶת הַקֶּרֶן וְנִשְׁבָּע לוֹ עַל הַחֹמֶשׁ, הֲרֵי זֶה מְשַׁלֵּם חֹמֶשׁ עַל חֹמֶשׁ, עַד שֶׁיִּתְמַעֵט הַקֶּרֶן מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה. וְכֵן בְּפִקָּדוֹן, אוֹ בִּתְשׁוּמֶת יָד, אוֹ בְּגָזֵל, אוֹ עָשַׂק אֶת עֲמִיתוֹ, אוֹ מָצָא אֲבֵדָה וְכִחֵשׁ בָּהּ וְנִשְׁבָּע עַל שֶׁקֶר - הֲרֵי זֶה מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וְאָשָׁם.

[מ:]

גְּמָרָא: כְּנִי מַתְנִיתָא: עַד שֶׁיִּתְמַעֵט חֹמֶשׁ הָאַחֲרוֹן פָּחוֹת מִשָּׁוֶה פְּרוּטָה. אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן: בִּנְתִינַת הַחֹמֶשׁ, נַעֲשָׂה חֹמֶשׁ קֶרֶן. לָא אָתְיָא אֶלָּא: בִּשְׁעַת עֵדִים, וּבִשְׁעַת הַקֶּרְבָּן.

הֲלָכָה ז: מַתְנִיתִין: ״אֵיכָן פִּקְדוֹנִי? אָמַר לֵהּ: ״אָבַד״. ״מַשְׁבִּיעֶךָ אֲנִי״! וְאָמַר: ״אָמֵן״! וְהָעֵדִים מְעִידִין אוֹתוֹ שֶׁאָכְלוֹ - מְשַׁלֵּם אֶת הַקֶּרֶן. הוֹדָה מֵעַצְמוֹ - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וְאָשָׁם. ״אֵיכָן פִּקְדוֹנִי? אָמַר לוֹ: ״נִגְנַב״. ״מַשְׁבִּיעֶךָ אֲנִי״! וְאָמַר: ״אָמֵן״! וְהָעֵדִים מְעִידִין אוֹתוֹ שֶׁגְּנָבוֹ - מְשַׁלֵּם תַּשְׁלוּמֵי כֶּפֶל. הוֹדָה מֵעַצְמוֹ - מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ וְאָשָׁם. הַגּוֹזֵל אֶת אָבִיו, וְנִשְׁבָּע לוֹ, וּמֵת, הֲרֵי זֶה מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ לְבָנָיו אוֹ לְאֶחָיו. אִם אֵינוֹ רוֹצֶה אוֹ שֶׁאֵין לוֹ, לַוֶּה, וּבַעֲלֵי הַחוֹב בָּאִין וְנִפְרָעִין.

גְּמָרָא: תָּנֵי: אֵין מְקַבְּלִין פִּקָּדוֹן מִנָּשִׁים וַעֲבָדִים וּקְטַנִּים. קִבֵּל: מֵאִשָּׁה - יַחְזִיר לָהּ; מֵתָה - יַחְזִיר לְבַעְלָהּ; מֵעֶבֶד - יַחְזִיר לוֹ; וְאִם מֵת - יַחְזִיר לְרַבּוֹ; מִקָּטָן - יַחְזִיר לוֹ, וְעוֹשֶׂה לוֹ בָּהֶן סְגֻלָּה; מֵת - יַחְזִיר לְאָבִיו.

וְכֻלָּן שֶׁאָמְרוּ בִּשְׁעַת מוֹתָן: ״יִנָּתְנוּ לְפִלּוֹנִי, שֶׁהֵן שֶׁלּוֹ״, יַעֲשֶׂה פֵּרוּשׁ לְפֵרוּשׁוֹ. רַבִּי זְבִידָא בְּשֵׁם רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל: וּבְלְבַד בְּעֵדִים.

כַּהֲדָא: אִתַּת דְּרַבִּי בָּא בַּר חַנָּה מִי דָּמְכָא אָמְרָה: ״אֲהָן קְדוּשָׁא דִּבְרָתִי[יד]״, וְהוּא אָמַר: ״לֵית הוּא אֶלָּא דִּידִי״. אֲתָא עוּבְדָא קֳמֵי רַב, אָמַר: אֵין אָדָם מָצוּי לְשַׁקֵּר בִּשְׁעַת מִיתָה.

[מא.]

הֲלָכָה ח: מַתְנִיתִין: הָאוֹמֵר לִבְנוֹ ״קוֹנָם שֶׁאַתָּה נֶהֱנֶה לִי״, אִם מֵת יִירָשֶׁנּוּ. ״בְּחַיַּי וּבְמוֹתִי״, אִם מֵת לֹא יִירָשֶׁנּוּ, וְיִתֵּן לְבָנָיו אוֹ לְאֶחָיו. וְאִם אֵין לוֹ, לַוֶּה, וּבַעֲלֵי הַחוֹב בָּאִין וְנִפְרָעִין.

גְּמָרָא: אָמַר רַבִּי יִרְמְיָה: חֲמֵי הֵיךְ תְּנִינַן הָכָא: הָאוֹמֵר לִבְנוֹ: ״קוֹנָם שֶׁאַתְּ נֶהֱנֶה לִי״, אִם מֵת - יִירָשֶׁנּוּ; ״בְּחַיַּי וּבְמוֹתִי״, אִם מֵת - לֹא יִירָשֶׁנּוּ. וְהָתְנֵי: ״בְּחַיַּי״, אִם מֵת יִירָשֶׁנּוּ; ״בְּמוֹתִי״, אִם מֵת יִירָשֶׁנּוּ; ״בְּחַיַּי וּבְמוֹתִי״, אִם מֵת לֹא יִירָשֶׁנּוּ. מַה בֵּין אָהָן דְּמַר חָדָא חָדָא, לְהָן דְּמַר תַּרְתֵּי תַּרְתֵּי?

רַב יִרְמְיָה וְרַבִּי יוֹסֵי בֶּן חֲנִינָה תְּרֵיהוֹן אָמְרִין: ״קוֹנָם לְבַיִת זֶה שֶׁאֵינִי נִכְנָס בְּחַיַּי וּבְמוֹתִי״, כֵּיוָן שֶׁאָמַר ״לְבַיִת זֶה״, אֲסָרוֹ עָלָיו בֵּין בְּחַיִּים בֵּין לְאַחַר מִיתָה. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: תְּנִינַן בִּנְזִיקִין מַה דְּלָא תְּנִינַן בִּנְדָרִין: ״קוֹנָם הֲנַיָּת נְכָסַי אֵלּוּ עָלַי בְּחַיַּי וּבְמוֹתִי״, כֵּיוָן שֶׁאָמַר ״אֵלּוּ״ - אֲסָרָן עָלָיו, בֵּין בְּחַיִּים בֵּין לְאַחַר מִיתָה.

[יד] נֻזְמִים אֵלּוּ שֶׁל בִּתִּי

הֲלָכָה ט: מַתְנִיתִין: הַגּוֹזֵל אֶת הַגֵּר, וְנִשְׁבָּע לוֹ, וּמֵת, הֲרֵי זֶה מְשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ לַכֹּהֲנִים, וְאָשָׁם לַמִּזְבֵּחַ, שֶׁנֶּאֱמַר (בְּמִדְבַּר ה, ח): "וְאִם אֵין לָאִישׁ גֹּאֵל לְהָשִׁיב הָאָשָׁם" וְגוֹ'. הָיָה מַעֲלֶה אֶת הַכֶּסֶף וְאֶת הָאָשָׁם וּמֵת, הַכֶּסֶף יִנָּתֵן לְבָנָיו, וְהָאָשָׁם יִרְעֶה עַד שֶׁיִּסְתָּאֵב, וְיִמָּכֵר, וְיִפְּלוּ דָּמָיו לִנְדָבָה. נָתַן אֶת הַכֶּסֶף לְאַנְשֵׁי מִשְׁמָר וּמֵת, אֵין הַיּוֹרְשִׁין יְכוֹלִין לְהוֹצִיא מִיָּדָן, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם, י): "אֲשֶׁר יִתֵּן לַכֹּהֵן לוֹ יִהְיֶה".

גְּמָרָא: חִלְפַּי וְרַבִּי יוֹסֵי בַּר חֲנִינָה אָמְרִין: דְּרַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי הִיא, דְּדָרַשׁ רַבִּי יוֹסֵי הַגְּלִילִי: בַּמֶּה הַכָּתוּב מְדַבֵּר? בְּגוֹזֵל אֶת הַגֵּר וְנִשְׁבַּע לוֹ, וּמֵת, שֶׁמְּשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ לַכֹּהֲנִים וְאָשָׁם לַמִּזְבֵּחַ.

[מא:]

"וְאִם אֵין לָאִישׁ גֹּאֵל" - הַטָּעוּן כַּפָּרָה חַיָּב, יָצָא זֶה, שֶׁאֵין טָעוּן כַּפָּרָה. דָּרַשׁ רַבִּי עֲקִיבָה כְּשֶׁבָּא מִזּוּפְרִין: בַּמֶּה הַכָּתוּב מְדַבֵּר? בְּגוֹזֵל אֶת הַגֵּר וְנִשְׁבַּע לוֹ, וּמֵת, שֶׁמְּשַׁלֵּם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ לַכֹּהֲנִים וְאָשָׁם לַמִּזְבֵּחַ, שֶׁנֶּאֱמַר: "וְאִם אֵין לָאִישׁ גֹּאֵל" וְגוֹ', אֵין לְךָ אָדָם בְּיִשְׂרָאֵל שֶׁאֵין לוֹ גּוֹאֵל, אֶלָּא זֶה הַגֵּר.

רַב וְרֵישׁ לָקִישׁ אָמְרִי: רַבִּי עֲקִיבָה הִיא, דְּאָמַר: תּוּשַׁב אַשְׁמָה בְּכָל מָקוֹם.

הֲלָכָה ט: מַתְנִיתִין: נָתַן אֶת הַכֶּסֶף לִיהוֹיָרִיב, וְאָשָׁם לִידַעְיָה - יָצָא. אָשָׁם לִיהוֹיָרִיב, וְכֶסֶף לִידַעְיָה: אִם קַיָּם הָאָשָׁם - יַקְרִיבוּהוּ בְּנֵי יְדַעְיָה; וְאִם לָאו - יַחֲזֹר וְיָבִיא אָשָׁם אַחֵר, שֶׁהַמֵּבִיא גְּזֵלוֹ עַד שֶׁלֹּא הֵבִיא אֲשָׁמוֹ - יָצָא. אֲשָׁמוֹ עַד שֶׁלֹּא הֵבִיא גְּזֵלוֹ - לֹא יָצָא. נָתַן אֶת הַקֶּרֶן וְלֹא נָתַן אֶת הַחֹמֶשׁ - אֵין חֹמֶשׁ מְעַכֵּב.

גְּמָרָא: רַבִּי חִזְקִיָּה אָמַר: בִּשְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת פְּלִיגִין. רַבִּי יוֹסֵי אָמַר: בְּשַׁבָּת אַחַת. מַאן דְּמַר בִּשְׁתֵּי שַׁבָּתוֹת, נָתַן אֶת הַכֶּסֶף לִיהוֹיָרִיב בְּמִשְׁמַר יְדַעְיָה, וְאָשָׁם לִידַעְיָה בְּמִשְׁמַר יְהוֹיָרִיב - יָצָא. רַבִּי אוֹמֵר: אִם כְּדִבְרֵי רַבִּי יוּדָן, אִם הִקְרִיבוּ בְּנֵי יְהוֹיָרִיב אֶת הָאָשָׁם לֹא נִתְכַּפֵּר לָהֶן! אֶלָּא יוֹלִיךְ אֶת הַכֶּסֶף מִבְּנֵי יְדַעְיָה אֶל בְּנֵי יְהוֹיָרִיב, וְיַקְרִיבוּ בְּנֵי יְהוֹיָרִיב אֶת הָאָשָׁם, וְיִתְכַּפֵּר לָהֶן.

[מב.]

זֹאת אוֹמֶרֶת, אַנְשֵׁי מִשְׁמָר שֶׁזָּכוּ בְּקָרְבָּן שֶׁלֹּא בְשַׁבָּתָן - מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיָּדָן. מַאן דְּמַר בְּשַׁבָּת אַחַת פְּלִיגִין, נָתַן אֶת הַכֶּסֶף לִיהוֹיָרִיב בְּמִשְׁמַר יְדַעְיָה, אָשָׁם לִידַעְיָה בְּמִשְׁמַר יְהוֹיָרִיב לֹא יָצָא וְכוּ'. זֹאת אוֹמֶרֶת, אַנְשֵׁי מִשְׁמָר שֶׁזָּכוּ בְּקָרְבָּן בְּשַׁבַּתָּן - אֵין מוֹצִיאִין אוֹתָן מִיָּדָן.

וְאִם עִבֵּר מִשְׁמַר בְּנֵי יְהוֹיָרִיב. כְּנִי מַתְנִיתָא: וְאִם הָיָה, שֶׁעִבֵּר לְאַחַר יָמִים, זָכוּ בְּנֵי יְהוֹיָרִיב אֶת הָאָשָׁם, לֹא נִתְכַּפֵּר לָהֶן, אֶלָּא יוֹלִיךְ אֶת הַכֶּסֶף מִבְּנֵי יְדַעְיָה אֵצֶל בְּנֵי יְהוֹיָרִיב, וְיַקְרִיבוּ בְּנֵי יְהוֹיָרִיב אֶת הָאָשָׁם, וְיִתְכַּפֵּר לָהֶן. זֹאת אוֹמֶרֶת, אַנְשֵׁי מִשְׁמָר שֶׁזָּכוּ בְּקָרְבָּן בְּשַׁבַּתָּן נִתְעַצְּלוּ וְלֹא הִקְרִיבוּהוּ - מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיָּדָן.

הַדָּרָן עָלָךְ הַגּוֹזֵל עֵצִים

פֶּרֶק עֲשִׂירִי

הֲלָכָה א: מַתְנִיתִין: הַגּוֹזֵל וּמַאֲכִיל אֶת בָּנָיו, וּמַנִּיחַ לִפְנֵיהֶן, פְּטוּרִין מִלְּשַׁלֵּם. אִם הָיָה דָּבָר שֶׁיֵּשׁ בּוֹ אַחֲרָיוּת נְכָסִים, חַיָּבִין לְשַׁלֵּם. אֵין פּוֹרְטִין, לֹא מִתֵּבַת הַמּוֹכְסִין, וְלֹא מִכִּיס שֶׁל גַּבָּאִין, וְאֵין נוֹטְלִין מֵהֶן צְדָקָה, אֲבָל נוֹטֵל הוּא מִתּוֹךְ בֵּיתוֹ, אוֹ מִן הַשּׁוּק.

גְּמָרָא: תָּנֵי: יִשְׂרָאֵל שֶׁלָּוָה בְּרִבִּית וְעָשָׂה תְּשׁוּבָה, חַיָּב לְהַחְזִיר.

[מב:]

מֵת, וְהִנִּיחַ לִפְנֵי בָנָיו, עָלָיו הַכָּתוּב אוֹמֵר (אִיּוֹב כז, יז): "יָכִין וְצַדִּיק יִלְבָּשׁ". הִנִּיחַ לִפְנֵיהֶן פָּרָה אוֹ טַלִּית, חַיָּבִין לְהַחְזִיר. אָזַל תַּנֵּיהּ לִגְזֵילָיָא.

׳אִם הָיָה דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַחֲרָיוּת - חַיָּבִין לְהַחְזִיר׳. אֵיזֶהוּ דָּבָר שֶׁיֵּשׁ לוֹ אַחֲרָיוּת? רַבִּי יוֹנָתָן אוֹמֵר: בְּשֶׁהִנִּיחַ לִפְנֵיהֶן קַרְקַע. רֵישׁ לָקִישׁ אָמַר: בְּשֶׁהִנִּיחַ לִפְנֵיהֶן גּוּף הַגְּזֵלָה.

רַב אָמַר: יוֹרֵשׁ כְּמֻשְׁעָבָד: כְּשֵׁם שֶׁאֵין מִלְוֶה בְּעֵדִים גּוֹבָה מִמְּשֻׁעְבָּדִין, כָּךְ אֵינָהּ גּוֹבָה מִיּוֹרְשִׁין. שְׁמוּאֵל אָמַר: ׳דְּאָיְקֵנִי׳ - אֵינוֹ גּוֹבֶה מִמְּשֻׁעְבָּדִין, הָא מִבְּנֵי חָרֵי גּוֹבֶה. וְלֵית הִיא פְּלִיגָא עַל רַב, דְּרַב אָמַר: יוֹרֵשׁ כְּמֻשְׁעָבָד: כְּשֵׁם שֶׁאֵין מִלְוֶה בְּעֵדִים גּוֹבָה מִמְּשֻׁעְבָּדִין, כָּךְ אֵינָהּ גּוֹבָה מִיּוֹרְשִׁין. פְּתַר לַהּ בְּשֶׁהִנִּיחַ לִפְנֵיהֶן קַרְקַע. וַאֲפִלּוּ כְּשְׁמוּאֵל לֵית הִיא פְּלִיגָא? לָא כֵן אָמַר שְׁמוּאֵל: ׳דְּאָיְקֵנִי׳ - אֵינוֹ גּוֹבֶה מִמְּשֻׁעְבָּדִין. פְּתַר לַהּ בְּשֶׁהִנִּיחַ לִפְנֵיהֶן קַרְקַע.

גָּזַל טַלִּית וּנְתָנָהּ לְאַחֵר, רַבִּי לְעָזָר בְּשֵׁם רַבִּי חִיָּה אָמַר: מוֹצִיאִין מֵרֹאשׁוֹן וְלֹא מִשֵּׁנִי. רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר בְּשֵׁם רַבִּי יַנַּאי: מוֹצִיאִין אַף מִן הַשֵּׁנִי. רַבִּי בָּא בַּר מַמָּל אָמַר: אַף רַבִּי חִיָּה כְּדַעְתֵּיהּ; דְּרַבִּי חִיָּה אָמַר: מוֹצִיאִין אַף מִשֵּׁנִי.

תּוֹסֶפְתָּא

מַסֶּכֶת כְּתֻבּוֹת פֶּרֶק שִׁישִׁי

א. מִי שֶׁמֵּת, וְהִנִּיחַ בָּנִים וּבָנוֹת, בִּזְמַן שֶׁהַנְּכָסִים מְרֻבִּין – הַבָּנִים יִרְשׁוּ וְהַבָּנוֹת נִזּוֹנוֹת וּמִתְפַּרְנְסוֹת. כֵּיצַד הַבָּנִים יִרְשׁוּ? אֵין אוֹמְרִים: ״אִלּוּ הָיָה אֲבִיהֶם קַיָּם הָיָה נוֹתֵן לָהֶם כָּךְ וְכָךְ״; אֶלָּא רוֹאִים אֶת אֶחָד כְּאִלּוּ הוּא אֲבִיהֶם וְנוֹתְנִים לָהֶם. כֵּיצַד הַבָּנוֹת נִזּוֹנוֹת וּמִתְפַּרְנְסוֹת? אֵין אוֹמְרִים: ״אִלּוּ הָיָה אֲבִיהֶן קַיָּם הָיָה נוֹתֵן לָהֶן כָּךְ וְכָךְ״; אֶלָּא רוֹאִין שֶׁכְּנֶגְדָּן הֵיאַךְ מִתְפַּרְנְסוֹת, וְנוֹתְנִין לָהֶן. רַבִּי אוֹמֵר: כָּל אַחַת וְאַחַת נוֹטֶלֶת עִשָּׂרוֹר נְכָסִים. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הִשִּׂיא אֶת בַּת הָרִאשׁוֹנָה – יִתֵּן לַשְּׁנִיָּה, כְּדֶרֶךְ שֶׁנָּתַן לָרִאשׁוֹנָה. אָמְרוּ לוֹ: יֵשׁ שֶׁמַּשִּׂיא אֶת בִּתּוֹ וְנוֹטֵל מְעוֹתָיו, וְיֵשׁ שֶׁמַּשִּׂיא אֶת בִּתּוֹ, וְנוֹתֵן אַחֲרֶיהָ מָעוֹת. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: הַמַּשִּׂיא אֶת בִּתּוֹ סְתָם – לֹא יִפְחוֹת לָהּ מֵחֲמֵשׁ סְלָעִים, שֶׁבְּרִאשׁוֹנָה הָיָה לוֹקֵחַ לָהּ כָּל צָרְכָּהּ.

ב. פָּסְקָה לְהַכְנִיס לוֹ שְׁנֵי סְלָעִים, נַעֲשׂוּ שִׁשָּׁה דִינָרִים, מַה שֶּׁחָתָן פּוֹסֵק – פּוֹסֵק פָּחוֹת חֻמָּשׁ, חוּץ מִמָּאתַיִם לִבְתוּלָה וּמָנֶה לְאַלְמָנָה. פָּסְקָה לְהַכְנִיס לוֹ זָהָב – הֲרֵי הוּא כִּכְלִים. דִּינְרֵי זָהָב – הֲרֵי הֵן כִּכְסָפִים. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: וְכֵן הוּא הַדָּבָר, בְּמָקוֹם שֶׁלֹּא נָהֲגוּ שֶׁלֹּא לִפְרָטָן דִּינְרֵי זָהָב – שָׁמִין אוֹתָן וַהֲרֵי הֵן בְּשׁוָיֵיהֶן, וְהַזָּהָב – הֲרֵי הוּא כִּכְלִים.

ג. הִכְנִיסָהּ לוֹ, בֵּין שׁוּם בֵּין כְּסָפִים, וְנָתַן עֵינָיו לְגָרְשָׁהּ – הֵיא לֹא תֹאמַר לוֹ: ״תֵּן לִי שׁוּמִי״, וְהוּא לֹא יֹאמַר לָהּ: ״טְלִי כַּסְפֵּךְ״, אֶלָּא נוֹטֶלֶת מַה שֶּׁכָּתַב לָהּ בִּכְתֻבָּתָהּ.

ד. פָּסְקָה לְהַכְנִיס לוֹ כְּסָפִים, סְלָעָהּ נַעֲשָׂה שִׁשָּׁה דִינָרִים, חָתָן מְקַבֵּל עָלָיו עֲשָׂרָה דִינָרִים לְמָנֶה לְקֻפַּת בְּשָׂמִים. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וְכֵן כָּל מָקוֹם שֶׁנָּהֲגוּ שֶׁלֹּא לִפְחוֹת מִן הַשּׁוּם, וְשֶׁלֹּא לְהוֹסִיף עַל הַכְּסָפִים – אֵין מְשַׁנִּין מִמִּנְהַג הַמְּדִינָה.

הַשָּׁלֵם

ה. פָּסְקָה לְהַכְנִיס לוֹ חֲמֵשׁ מֵאוֹת דִּינָר שׁוּם, וְכָתַב לָהּ אֶלֶף דִּינָר בִּכְתֻבָּתָהּ, אִם עָשְׂתָה קִיצָתָהּ – נוֹטֶלֶת מַה שֶּׁכָּתוּב לָהּ. וְאִם לָאו – גּוֹרֵעַ כְּנֶגְדָּן שָׁלֹשׁ דִּינָרִין לְכָל סֶלַע וְסֶלַע. פָּסְקָה לְהַכְנִיס לוֹ חֲמֵשׁ מֵאוֹת דִּינְרֵי כְּסָפִים, וְכָתַב לָהּ אֶלֶף דִּינָר בִּכְתֻבָּתָהּ, אִם עָשְׂתָה קִיצָתָהּ – נוֹטֶלֶת מַה שֶּׁכָּתוּב לָהּ, וְאִם לָאו – גּוֹרַעַת כְּנֶגְדָּן חֲמִשָּׁה דִינָרִין לְכָל סֶלַע וְסֶלַע. הִכְנִיסָה לוֹ אֶלֶף דִּינָר בִּכְתֻבָּתָהּ, וְכָתַב לָהּ שׁוּם מֵאָה כִּיסִּים זָהָב שֶׁהֵן שְׁנֵים עָשָׂר מָנֶה, אִם עָשְׂתָה קִיצָתָהּ – נוֹטֶלֶת מַה שֶּׁכָּתוּב לָהּ. וְאִם לָאו – לֹא יִפְחוֹת לִבְתוּלָה מִמָּאתַיִם וְלִאַלְמָנָה מִמָּנֶה.

ו. הַמַּשִּׂיא אֶת בִּתּוֹ, וּפָסַק עִם חָתָנוֹ שֶׁיַּעֲמֹד עָרֹם וְיִכָּסֶנָּה, אֵין אוֹמְרִים: ״יַעֲמוֹד עָרֹם וְיִכָּסֶנָּה״, אֶלָּא מְכַסֶּה אֶת הָרָאוּי לָהּ. וְכֵן הַמַּשִּׂיאִין אֶת הַיְתוֹמָה – לֹא יִפְחֲתוּ לָהּ מֵחֲמִשִּׁים דִּינָר, וְאִם יֵשׁ בַּכִּיס – מְפַרְנְסִין אוֹתָהּ לְפִי כְּבוֹדָהּ.

ז. יְתוֹמָה שֶׁהִשִּׂיאָהּ אִמָּהּ אוֹ אֲחֶיהָ וְכָתְבוּ לָהּ מֵאָה אוֹ חֲמִשִּׁים זוּז אַף עַל פִּי שֶׁכָּתַב לָהֶן הַבַּעַל: ״דַּיִן וּדְבָרִים אֵין לִי עִמָּהֶם״, יְכוֹלָה הִיא כְּשֶׁתַּגְדִּיל לְהוֹצִיא מִיָּדָם מַה שֶּׁרָאוּי לְהִנָּתֵן לָהּ. הָאִישׁ פּוֹסֵק עַל יְדֵי בִּתּוֹ, וְאֵין הָאִשָּׁה פּוֹסֶקֶת עַל יְדֵי בִּתָּהּ.

ח. יָתוֹם וְיִתּוֹמָה שֶׁמְּבַקְּשִׁין לְהִתְפָּרְנֵס – מְפַרְנְסִין אֶת הַיְתוֹמָה וְאַחַר כָּךְ מְפַרְנְסִין אֶת הַיָּתוֹם, מִפְּנֵי שֶׁהָאִישׁ דַּרְכּוֹ לְחַזֵּר עַל הַפְּתָחִים וְאֵין הָאִשָּׁה דַּרְכָּהּ לְחַזֵּר.

ט. יָתוֹם וְיִתּוֹמָה שֶׁמְּבַקְּשִׁין לִינָּשֵׂא – מַשִּׂיאִין אֶת הַיְתוֹמָה תְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ מַשִּׂיאִין אֶת הַיָּתוֹם; מִפְּנֵי שֶׁבִּשְׁתָּהּ שֶׁל אִשָּׁה מְרֻבָּה מִשֶּׁל אִישׁ. יָתוֹם שֶׁמְּבַקֵּשׁ לִישָּׂא – שׁוֹכְרִין לוֹ בַּיִת, וּמַצִּיעִין לוֹ מִטָּה, וְאַחַר כָּךְ מַשִּׂיאִין לוֹ אִשָּׁה, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים טו, ח): ״דֵּי מַחְסוֹרוֹ אֲשֶׁר יֶחְסַר לוֹ״; דֵּי מַחְסוֹרוֹ – זֶה הַבַּיִת. אֲשֶׁר יֶחְסַר – זֶה הַמִּטָּה וְהַשֻּׁלְחָן. לוֹ – זוֹ אִשָּׁה; שֶׁנֶּאֱמַר לְהַלָּן (בְּרֵאשִׁית ב, יח): ״אֶעֱשֶׂה לוֹ עֵזֶר כְּנֶגְדּוֹ״, מַה ״לוֹ״ הָאָמוּר לְהַלָּן – ׳אִשָּׁה׳, אַף ״לוֹ״ הָאָמוּר כָּאן – ׳אִשָּׁה׳.

תּוֹסֶפְתָּא

י. הַמַּשְׁלִישׁ מָעוֹת לַחֲתָנוֹ לִקַּח בָּהֶן שָׂדֶה לְבִתּוֹ, וְהִיא אוֹמֶרֶת: ׳יִתְּנוּ לְבַעְלִי מִן הָאֲרוּסִין׳ – יַעֲשֶׂה הַשָּׁלִישׁ מַה שֶּׁהוּשְׁלָשׁ בְּיָדוֹ. ׳מִן הַנִּשּׂוּאִין׳ – הָרְשׁוּת בְּיָדָהּ; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אִם הָיְתָה קְטַנָּה, בֵּין מִן הָאֲרוּסִין בֵּין מִן הַנִּשּׂוּאִין – יַעֲשֶׂה שָׁלִישׁ מַה שֶּׁהוּשְׁלָשׁ בְּיָדוֹ. אִם הָיְתָה גְּדוֹלָה, בֵּין מִן הַנִּשּׂוּאִין בֵּין מִן הָאֲרוּסִין – הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ.

יא. הָאוֹמֵר: ׳תְּנוּ שֶׁקֶל מִנְכָסַי לִבְנִי בַּשַּׁבָּת׳, וּרְאוּיִן לִתֵּן לָהֶן סֶלַע – נוֹתְנִין לָהֶם סֶלַע. וְאִם אָמַר: ׳אַל תִּתְּנוּ לָהֶם אֶלָּא שֶׁקֶל׳ – אֵין נוֹתְנִין אֶלָּא שֶׁקֶל. אִם אָמַר: ׳אִם מַתִּי יִרְשׁוּ אֲחֵרִים תַּחְתֵּיהֶן׳, בֵּין שֶׁאָמַר ׳תְּנוּ׳ בֵּין שֶׁאָמַר ׳אַל תִּתְּנוּ׳ – אֵין נוֹתְנִין לָהֶם אֶלָּא שֶׁקֶל. ׳לְמִזּוֹן אִשָּׁה וּבָנוֹת׳ – בֵּין שֶׁאָמַר ׳תְּנוּ׳ בֵּין שֶׁאָמַר ׳אַל תִּתְּנוּ׳ – נוֹתְנִין לָהֶן סֶלַע. רַבָּן שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר – הָאוֹמֵר: ׳תְּנוּ שֶׁקֶל מִנְכָסַי לִבְנִי בַּשַּׁבָּת׳, וְהֵן רְאוּיִן לִטּוֹל סֶלַע – נוֹתְנִין לָהֶם שֶׁקֶל, וְהַשְּׁאָר – מִתְפַּרְנְסִין מִן הַצְּדָקָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: נִזּוֹנִין וְהוֹלְכִין עַד שֶׁיִּכְלוּ נְכָסָיו, וְהַשְּׁאָר מִתְפַּרְנְסִין מִן הַצְּדָקָה.

מַסֶּכֶת כְּתֻבּוֹת פֶּרֶק שְׁבִיעִי

א. עַד שְׁלֹשִׁים יוֹם יַעֲמִיד פַּרְנָס, וּבְכֹהֶנֶת שִׁלְשָׁה חֲדָשִׁים; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּיִשְׂרָאֵל, חֹדֶשׁ אֶחָד – יְקֵיִם. שְׁנַיִם – יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה. וּבְכֹהֵן, שְׁנַיִם – יְקֵיִם. שְׁלֹשָׁה – יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה.

ב. הַדִּירָה שֶׁלֹּא תִטְעֹם אֶחָד מִכָּל הַמִּינִין, בֵּין מַאֲכָל רַע בֵּין מַאֲכָל יָפֶה, אֲפִלּוּ לֹא טָעֲמָה אוֹתוֹ הַמִּין כָּל יָמֶיהָ – יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: רוֹצוֹת בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל שֶׁלֹּא לִטְעֹם תַּבְשִׁיל וּפֵרוֹת, וְאַל יֵצְאוּ יוֹם אֶחָד מִתַּחַת בַּעֲלֵיהֶן.

ג. הַדִּירָה שֶׁלֹּא תִתְקַשֵּׁט בְּאֶחָד מִכָּל הַמִּינִין, אֲפִלּוּ הִיא יַלְדָּה וְהַדִּירָה שֶׁלֹּא תִלְבַּשׁ בִּגְדֵי זְקֵנָה, אֲפִלּוּ הִיא זְקֵנָה וְהַדִּירָה שֶׁלֹּא תִלְבַּשׁ

הַשָּׁלֵם

בִּגְדֵי יַלְדָּה – יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: בַּעֲנִיּוּת שֶׁלֹּא נָתַן קְצָבָה, וּבַעֲשִׁירוּת שְׁלֹשִׁים יוֹם. הַדִּירָה שֶׁלֹּא לְהַשְׁאִיל נָפָה וּכְבָרָה רֵחַיִם וְתַנּוּר – יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה, מִפְּנֵי שֶׁמַּשִׁיאָה שֵׁם רָע בִּשְׁכֵנוֹתֶיהָ. וְכֵן הִיא שֶׁנִּדְרָה שֶׁלֹּא לְהַשְׁאִיל נָפָה וּכְבָרָה רֵחַיִם וְתַנּוּר – תֵּצֵא שֶׁלֹּא בִכְתֻבָּה, מִפְּנֵי שֶׁמַּשִׁיאָתוֹ שֵׁם רָע בִּשְׁכוּנָתוֹ.

ד. הַדִּירָה שֶׁלֹּא תֵלֵךְ לְבֵית הָאֵבֶל אוֹ לְבֵית הַמִּשְׁתֶּה – יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה; שֶׁלְּמָחָר תְּהֵא מֻטֶּלֶת וְאֵין כָּל בְּרִיָּה סוֹפְנָהּ. הָיָה רַבִּי מֵאִיר אוֹמֵר: מַה תַּלְמוּד לוֹמַר (קֹהֶלֶת ז, ב): ״וְהַחַי יִתֵּן אֶל לִבּוֹ״ – דְּבָרִים שֶׁל מִיתָה; עָבִיד – דַּיְעַבְדוּן לָךְ. לָוֵי – דַּיְלַוּוּן לָךְ. סְפוֹד – דַּיְסַפְּדוּנָךְ. קְבֹר – דַּיְקַבְּרוּנָךְ, שֶׁנֶּאֱמַר (שָׁם): ״טוֹב לָלֶכֶת אֶל בֵּית אָבֵל״.

ה. הַדִּירָה שֶׁתְּהֵא מַטְעֶמֶת תַּבְשִׁילָהּ לְכָל אָדָם, אוֹ שֶׁתְּהֵא מְמַלְּאָה וּמְעָרָה לָאַשְׁפָּה, וְשֶׁתֹּאמַר לְכָל אָדָם דְּבָרִים שֶׁבֵּינוֹ לְבֵינָהּ – יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה; מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נָהַג עַמָּהּ כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל. וְכֵן הִיא יוֹצְאָה וְרֹאשָׁהּ פָּרוּעַ, יוֹצְאָה וּבְגָדֶיהָ פְּרוּמִים, וְלִבָּהּ גַּס בַּעֲבָדֶיהָ וּבְשִׁפְחוֹתֶיהָ וּבִשְׁכֵנוֹתֶיהָ. יוֹצְאָה וְטוֹוָה בַּשּׁוּק, רוֹחֶצֶת וּמַרְחֶצֶת בַּמֶּרְחָץ עִם כָּל אָדָם – תֵּצֵא שֶׁלֹּא בִכְתֻבָּה מִפְּנֵי שֶׁלֹּא נָהֲגָה עִמּוֹ כְּדַת מֹשֶׁה וְיִשְׂרָאֵל. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיָה יוֹדֵעַ בָּהּ שֶׁמַּדִּירָה וְאֵינָהּ מְקַיֶּמֶת – אַל יְשַׁנֶּה וְיַדִּירָה. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אִם הָיָה יוֹדֵעַ בָּהּ שֶׁאֵינָהּ קוֹצָה לָהּ חַלָּה – יוֹצִיא וְיִתֵּן אַחֶרֶיהָ. אֵיזוֹ הִיא קוֹלָנִית? כָּל שֶׁמְּדַבֶּרֶת בְּבֵיתָהּ, וְחַבְרוֹתֶיהָ שׁוֹמְעִין אֶת קוֹלָהּ.

ו. כָּל אֵלּוּ נָשִׁים שֶׁעָבְרוּ עַל הַדָּת – צְרִיכוֹת הַתְרָאָה, וְיוֹצְאוֹת שֶׁלֹּא בִכְתֻבָּה. לֹא הִתְרָה בָּהֶן – יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה. כָּל אֵלּוּ שֶׁאָמְרוּ יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה – אֵין צָרִיךְ לוֹמַר מָאתַיִם לִבְתוּלָה וּמָנֶה לְאַלְמָנָה, אֶלָּא יֶתֶר עַל כֵּן, אֲפִלּוּ כְּתֻבָּתָהּ מֵאָה מָנֶה – אִבְּדָה אֶת הַכֹּל, וְנוֹטֶלֶת בְּלָאֵיוֹת שֶׁמּוֹצְאָה לְפָנֶיהָ.

תּוֹסֶפְתָּא

ז. הַמְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה עַל מְנָת שֶׁאֵין עָלֶיהָ נְדָרִים, וְנִמְצָא עָלֶיהָ נְדָרִים – אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. הָלְכָה אֵצֶל חָכָם וְהִתִּיר לָהּ אֶת נִדָּרָהּ – הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת. כְּנָסָהּ סְתָם וְנִמְצְאוּ עָלֶיהָ נְדָרִים – תֵּצֵא שֶׁלֹּא בִכְתֻבָּה. הָלְכָה אֵצֶל חָכָם וְהִתִּיר לָהּ אֶת נִדָּרָהּ – הֲרֵי זֶה יְקַיֵּם, עַל מְנָת שֶׁאֵין בָּהּ מוּמִין – אֵינָהּ מְקֻדֶּשֶׁת. הָלְכָה אֵצֶל רוֹפֵא וְרִפְּאָהּ – הֲרֵי זוֹ מְקֻדֶּשֶׁת. כְּנָסָהּ סְתָם וְנִמְצְאוּ בָהּ מוּמִין – תֵּצֵא שֶׁלֹּא בִכְתֻבָּה. בְּאֵלּוּ נְדָרִים אָמְרוּ? דְּבָרִים שֶׁיֵּשׁ בָּהֶם עִנּוּי נֶפֶשׁ, כְּגוֹן שֶׁנִּדְּרָה שֶׁלֹּא תֹּאכַל בָּשָׂר, וְשֶׁלֹּא תִשְׁתֶּה יַיִן, וְשֶׁלֹּא לְלְבֹּשׁ בִּגְדֵי צֶבַעוֹנִין.

ח. כָּל הַמּוּמִין הַפּוֹסְלִין בַּכֹּהֲנִים – פּוֹסְלִין בַּנָּשִׁים. יֶתֶר עֲלֵיהֶן הַנָּשִׁים – רֵיחַ הַפֶּה, וְרֵיחַ זֵעָה, וְשׁוּמָא שֶׁאֵין לָהּ שֵׂעָר.

ט. הָאוֹמֵר לַחֲבֵרוֹ: 'קַדֵּשׁ לִי בִּתְּךָ זוֹ עַל מְנָת שֶׁאֵין בָּהּ מוּמִין'. אָמַר לוֹ: 'בִּתִּי זוֹ, חוֹלָה הִיא, שׁוֹטָה הִיא, נִכְפִּית הִיא, מְשֻׁעֲמֶמֶת הִיא'; הָיָה בָהּ מוּם אֶחָד מֵהֶן, וּסְנָפָהּ בֵּין הַמּוּמִין – הֲרֵי זֶה מְקַח טָעוּת. מוּמִין הַלָּלוּ וּמוּם אַחֵר עִמָּהֶן – אֵין זֶה מֶקַח טָעוּת. מוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר בְּמוּמִין שֶׁדַּרְכָּן לְהִוָּלֵד עִמָּהּ, שֶׁאַף עַל פִּי שֶׁהִיא אֵצֶל בַּעְלָהּ, אָבִיהָ צָרִיךְ לְהָבִיא רְאָיָה. כְּנָסָהּ סְתָם וְנִמְצְאוּ בָהּ מוּמִין וּנְדָרִים – הֲרֵי זֶה יְקַיֵּם.

י. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: נִסְמֵית עֵינוֹ, נִקְטְעָה יָדוֹ, וְנִשְׁבְּרָה רַגְלוֹ, מוּמִין גְּדוֹלִין הֵן – יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה. אֵיזֶהוּ מְקַמֵּץ? זֶה בּוֹרְסִי. וְיֵשׁ אוֹמְרִים: זֶה הַמְקַמֵּץ צוֹאָה. מִצָּרֵף נְחֹשֶׁת – זֶה הַמְחַתֵּךְ נְחֹשֶׁת מֵעִקָּרוֹ. רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בַּעַל פּוֹלִיפּוֹס – זֶה רֵיחַ הַפֶּה.

יא. אֵימָתַי אָמְרוּ 'יוֹצִיא וְיִתֵּן כְּתֻבָּה'? בִּזְמַן שֶׁהוּא רוֹצֶה וְהִיא אֵינָהּ רוֹצָה, הִיא רוֹצָה וְהוּא אֵינוֹ רוֹצֶה. אִם הָיוּ שְׁנֵיהֶם רוֹצִים – יְקַיְּמוּ. מֻכֶּה שְׁחִין, וְאַף עַל פִּי שֶׁשְּׁנֵיהֶם רוֹצִים – לֹא יְקַיְּמוּ. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: מְצָאַנִי זָקֵן אֶחָד מֵאַנְשֵׁי יְרוּשָׁלַיִם סָמוּךְ לְצִפּוֹרִי, וְאָמַר לִי: עֶשְׂרִים וְאַרְבָּעָה מִכֵּי שְׁחִין הֵן, וְכֻלָּן אָמְרוּ חֲכָמִים: תַּשְׁמִישׁ קָשֶׁה לָהֶן, וּבַעֲלֵי רְהָטָן קָשֶׁה מִכֻּלָּן.

מַסֶּכֶת כְּתֻבּוֹת פֶּרֶק שְׁמִינִי

א. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: אָמְרוּ לְפָנַי רַבָּן גַּמְלִיאֵל – 'הוֹאִיל וַאֲרוּסָה אִשְׁתּוֹ, וּנְשׂוּאָה אִשְׁתּוֹ, מַה זּוֹ – מִכְרָהּ בָּטֵל, אַף זוֹ – מִכְרָהּ בָּטֵל'. אָמַר לָהֶם: 'עַל חֲדָשִׁים אָנוּ בוֹשִׁים אֶלָּא שֶׁאַתֶּם מְגַלְגְּלִין עֲלֵיהֶם אֶת הַיְשָׁנִים'? אָמַר רַבִּי חֲנַנְיָא בֶּן עֲקַבְיָא: לֹא כָךְ הֵשִׁיבָן רַבָּן גַּמְלִיאֵל לַחֲכָמִים, אֶלָּא כָךְ הֵשִׁיבָם: – 'לֹא אִם אֲמַרְתֶּם בִּנְשׂוּאָה, שֶׁכֵּן הוּא זַכַּאי בִּמְצִיאָתָהּ וּבְמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ וּבַהֲפָרַת נְדָרֶיהָ, תֹּאמְרוּ בַּאֲרוּסָה שֶׁאֵין זַכַּאי בִּמְצִיאָתָהּ וּבְמַעֲשֶׂה יָדֶיהָ וּבַהֲפָרַת נְדָרֶיהָ'?

ב. אָמְרוּ לוֹ: 'הֲרֵי שֶׁנָּפְלוּ לָהּ נְכָסִים עַד שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת, וְנִשֵּׂאת, מַהוּ'? אָמַר לָהֶם: 'אַף זוֹ לֹא תִמְכֹּר, וְאִם מָכְרָה וְנָתְנָה קַיָּם'. אָמְרוּ לוֹ: 'הוֹאִיל וְזָכָה בְּאִשָּׁה – לֹא יִזְכֶּה בַּנְּכָסִים'. אָמַר לָהֶם: 'עַל חֲדָשִׁים אָנוּ בוֹשִׁים, אֶלָּא שֶׁאַתֶּם מְגַלְגְּלִין לְהָבִיא עָלֵינוּ אֶת הַיְשָׁנִים'; רַבּוֹתֵינוּ חָזְרוּ וְנִמְנוּ בִּנְכָסִים שֶׁנָּפְלוּ לָהּ עַד שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת, וְנִשֵּׂאת, שֶׁאִם מָכְרָה וְנָתְנָה - בָּטֵל. וְרַבִּי שִׁמְעוֹן חוֹלֵק בֵּין נְכָסִין לִנְכָסִין. נְכָסִין הַיְדוּעִין לַבַּעַל – לֹא תִמְכֹּר, וְאִם מָכְרָה וְנָתְנָה – מִכְרָהּ בָּטֵל, שֶׁעַל מְנָת כֵּן נִשְׂאָהּ, וְשֶׁאֵין יְדוּעִין לַבַּעַל – לֹא תִמְכֹּר, וְאִם מָכְרָה וְנָתְנָה – מִכְרָהּ קַיָּם. אֵלּוּ הֵן שֶׁאֵינָם יְדוּעִים: כָּל שֶׁיּוֹשֶׁבֶת כָּאן, וְנָפְלוּ לָהּ נְכָסִים בִּמְדִינַת הַיָּם.

ג. הַיּוֹרֵד לִנְכְסֵי אִשְׁתּוֹ, וְנָתַן עֵינָיו לִגְרֹשָׁהּ, אִם קָדַם וְתָלַשׁ מִן הַקַּרְקַע כָּל שֶׁהוּא – הֲרֵי זֶה זָרִיז וְנִשְׂכָּר. הַיּוֹרֵד לִנְכְסֵי שָׁבוּי – אֵין מוֹצִיאִים אוֹתוֹ מִיָּדוֹ, וְלֹא עוֹד, אֶלָּא אֲפִלּוּ שָׁמַע שֶׁהֵן מְמַשְׁמְשִׁין וּבָאִין, וְקָדַם וְתָלַשׁ וְאָכַל – הֲרֵי זֶה זָרִיז וְנִשְׂכָּר. וְאֵלּוּ נִכְסֵי שְׁבוּיִן: כָּל שֶׁהָלַךְ אָבִיו אוֹ אָחִיו, אוֹ אֶחָד מִן הַמּוֹרִישִׁין לִמְדִינַת הַיָּם, וְשָׁמַע בָּהֶן שֶׁמֵּתוּ, וְיָרַד לְנַחֲלָה, הַיּוֹרֵד לִנְכְסֵי נְטוּשִׁין – מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיָּדוֹ. אֵלּוּ הֵן נִכְסֵי נְטוּשִׁין:

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

כָּל שֶׁלֹּא שָׁמְעוּ שֶׁמֵּתוּ, וְיָרַד לַנַּחֲלָה. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל: שָׁמַעְתִּי שֶׁהַנְּטוּשִׁים כִּשְׁבוּיִן. הַיּוֹרֵד לִנְכָסֵי רְטוּשִׁין - מוֹצִיאִין אוֹתוֹ מִיָּדוֹ. וְאֵלּוּ הֵן נִכְסֵי רְטוּשִׁין: כָּל שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ לְהֵיכָן הָלְכוּ, וְכֻלָּם שָׁמִין לָהֶם כְּאָרִיס.

ד. וְכֻלָּן שָׁמִין לָהֶם בְּעִידִית. אֵלּוּ הֵן רְטוּשִׁין: כָּל שֶׁאֵינוֹ יוֹדֵעַ מֵהֵיכָן הֵן.

ה. הַגַּנָּב שֶׁנִּטַּל מִזֶּה וְנָתַן לָזֶה, מַה שֶּׁנִּטַּל - נִטַּל, וּמַה שֶּׁנָּתַן - נָתַן. הַגַּזְלָן שֶׁנִּטַּל מִזֶּה וְנָתַן לָזֶה - מַה שֶּׁנִּטַּל - נִטַּל, וּמַה שֶּׁנָּתַן - נָתַן. הַיְרֵדֵן שֶׁנִּטַּל מִזֶּה וְנָתַן לָזֶה - מַה שֶּׁנִּטַּל - נִטַּל וּמַה שֶּׁנָּתַן - נָתַן. שָׁטַף נָהָר עֵצִים וַאֲבָנִים וְקוֹרוֹת, נִטַּל מִזֶּה וְנָתַן לָזֶה, אִם נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁלּוֹ. וְאִם הָיוּ בְּעָלִים מְרַדְּפִין אַחֲרֵיהֶן, אוֹ שֶׁהָיוּ בְּמָקוֹם אַחֵר - הֲרֵי אֵלּוּ שֶׁל בְּעָלִים.

ו. הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לִבְנוֹ - צָרִיךְ שֶׁיִּכְתֹּב מֵהַיּוֹם וּלְאַחַר מִיתָה; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: אֵינוֹ צָרִיךְ, מִפְּנֵי שֶׁזְּמַנּוֹ שֶׁל שְׁטָר מוֹכִיחַ עָלָיו. אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוּדָה: וַהֲלֹא אֵין זְמַנּוֹ שֶׁל שְׁטָר מוֹכִיחַ עָלָיו אֶלָּא מִשָּׁעָה שֶׁנִּכְתַּב, אַף הַכּוֹתֵב נְכָסָיו לִבְנוֹ, וְחָזַר וְקָנָה נְכָסִים אֲחֵרִים, כָּל שֶׁלֹּא הָיָה בִּכְלָל מַתָּנָה רִאשׁוֹנָה - הֲרֵי הוּא שֶׁל יוֹרְשִׁים.

ז. מָכַר הַבֵּן, אוֹ שֶׁמֵּת הָאָב, אִם יֵשׁ שָׁם נְכָסִים מְחֻבָּרִים בַּקַּרְקַע - שָׁמִין לוֹ. הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ, וְהִיא בֵּית הַשִּׁלְחִין, אוֹ בֵּית הָאִילָן. אִם יֵשׁ שָׁם מְחֻבָּרִים בַּקַּרְקַע - שָׁמִין לוֹ. הַמְקַבֵּל שָׂדֶה מֵחֲבֵרוֹ, וְהִגִּיעַ שְׁנַת הַשְּׁמִיטָה, אִם יֵשׁ שָׁם מְחֻבָּרִין בַּקַּרְקַע - שָׁמִין לוֹ. וְכֻלָּן שָׁמִין לוֹ כְּאָרִיס.

ח. הַיּוֹרֵד לְחוּרְבָתוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ, וּבְנָאָהּ שֶׁלֹּא בִּרְשׁוּת, כְּשֶׁהוּא יוֹצֵא אוֹמֵר: 'תֵּן לִי עֵצַי וַאֲבָנַי' - אֵין שׁוֹמְעִין לוֹ, וְיָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה. כֵּיצַד 'יָדוֹ עַל הַתַּחְתּוֹנָה'? אִם הַשֶּׁבַח יֶתֶר עַל הַהוֹצָאָה - נוֹתֵן לוֹ אֶת הַהוֹצָאָה, וְאִם הַהוֹצָאָה יֶתֶר עַל הַשֶּׁבַח - נוֹתֵן לוֹ אֶת הַשֶּׁבַח.

הַשָּׁלֵם

מַסֶּכֶת כְּתֻבּוֹת פֶּרֶק תְּשִׁיעִי

א. מִי שֶׁמֵּת, וְהִנִּיחַ אִשְׁתּוֹ שׁוֹמֶרֶת יָבָם, אֲפִלּוּ הִנִּיחַ נְכָסִים שֶׁל מֵאָה מָנֶה - אֵין הַיּוֹרְשִׁין יְכוֹלִין לְמַכּוֹר, מִפְּנֵי שֶׁכָּל נְכָסִים אַחֲרָאִין לִכְתֻבָּתָהּ. כֵּיצַד יַעֲשֶׂה? כּוֹנְסָהּ וּמְגָרְשָׁהּ, וְשׁוֹבֶרֶת לוֹ עַל כְּתֻבָּתָהּ. הִנִּיחַ אָחִיו מָעוֹת, אוֹ שֶׁהָיָה יָבָמָהּ חַיָּב לְבַעֲלָהּ מָעוֹת, לֹא יֹאמַר: 'הוֹאִיל שֶׁאֲנִי יוֹרֵשׁ הֶחֱזַקְתִּי'. אֶלָּא מוֹצִיאִין מִיָּדוֹ, וְיִלָּקַח בָּהֶן קַרְקַע וְהוּא אוֹכֵל פֵּרוֹת.

ב. הָרוֹצָה שֶׁתַּבְרִיחַ נְכָסִים מִבַּעְלָהּ - כּוֹתְבִין שְׁטַר פַּסִּים לַחֲבֵרוֹ; דִּבְרֵי רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: מְצַחֵק הוּא בָּהּ, אֶלָּא עַד שֶׁתִּכְתֹּב בְּמַתָּנָה מֵהַיּוֹם וּלְכְשֶׁאָרְצֶה.

ג. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: לְעוֹלָם הוּא אוֹכֵל פֵּירֵי פֵּרוֹת. הִכְנִיסָהּ לוֹ קַרְקַע, וְעָשְׂתָה פֵּרוֹת - הֲרֵי הוּא פֵּרוֹת. מָכַר פֵּרוֹת וְלָקַח מֵהֶן קַרְקַע וְעָשְׂתָה פֵּרוֹת - הֲרֵי הֵן פֵּרֵי פֵּרוֹת. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל וְרַבִּי יִשְׁמָעֵאל בֶּן רַבִּי יוֹחָנָן בֶּן בְּרוֹקָה אוֹמְרִים: אִם מֵתָה יִירָשֶׁנָּה, שֶׁהִתְנָה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה, וְכָל הַמַּתְנֶה עַל מַה שֶּׁכָּתוּב בַּתּוֹרָה - תְּנָאוֹ בָּטֵל.

ד. מִי שֶׁמֵּת וְהִנִּיחַ נְכָסִים וּמְטַלְטְלִין, עֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת וּשְׁטָרוֹת, וְיָצְתָה עָלָיו כְּתֻבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב, כָּל הַקֹּדֶם בָּהֶם - זָכָה, וְהוּא נִקְבָּר מִן הַצְּדָקָה.

ה. אֵלּוּ הֵן יוֹרְשִׁין הַבָּאִין בִּרְשׁוּתָהּ: כָּל שֶׁמִּכָּרָהּ לָהֶן, אוֹ שֶׁנִּתְּנָה לָהֶן בְּמַתָּנָה, כָּתַב לָהּ: 'נֶדֶר וּשְׁבוּעָה אֵין לִי עָלַיִךְ' - אֵין הַיּוֹרְשִׁין יְכוֹלִין לְהַשְׁבִּיעָהּ בִּדְבָרִים שֶׁנִּשְׁתַּמְּשָׁה בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהָלְכָה מִקֶּבֶר בַּעְלָהּ לְבֵית אָבִיהָ, אֲבָל אִם הָלְכָה מִקֶּבֶר בַּעְלָהּ לְבֵית חָמִיהָ, אֲפִלּוּ כָּתַב לָהּ: 'נֶדֶר וּשְׁבוּעָה אֵין לִי עָלַיִךְ' - הַיּוֹרְשִׁין יְכוֹלִין לְהַשְׁבִּיעָהּ בִּדְבָרִים שֶׁנִּשְׁתַּמְּשָׁה בָּהֶם לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ.

ו. אֵין הָאִישׁ מַשְׁבִּיעַ אֶת אִשְׁתּוֹ עַד שִׁיּוֹשִׁיבֶנָּה חֲנֻנִית, אוֹ עַד שֶׁיַּעֲשֶׂנָּה

תּוֹסֶפְתָּא

אַפּוֹטְרוֹפּוֹסָא. הָאִשָּׁה, כָּל זְמַן שֶׁתּוֹבַעַת כְּתֻבָּתָהּ – אֵין הַיּוֹרְשִׁין יְכוֹלִין לְהַשְׁבִּיעָהּ בִּדְבָרִים שֶׁנִּשְׁתַּמְּשָׁה בָּהֶן לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ; דִּבְרֵי רַבִּי רַבִּי שִׁמְעוֹן. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בֵּין כָּךְ וּבֵין כָּךְ – הַיּוֹרְשִׁין מַשְׁבִּיעִין אוֹתָהּ.

ז. אָרִיס, כָּל זְמַן שֶׁהוּא אָרִיס וְיָצָא מֵאֲרִיסוּתוֹ – הֲרֵי הוּא כְּאֶחָד מִכָּל אָדָם. שָׁתָף, כָּל זְמַן שֶׁהוּא שָׁתָף, יָצָא מִשֻּׁתָּפוּתוֹ – הֲרֵי הוּא כְּאֶחָד מִכָּל אָדָם. אַפּוֹטְרוֹפּוֹס, כָּל זְמַן שֶׁהוּא אַפּוֹטְרוֹפּוֹס – יָצָא מֵאַפּוֹטְרוֹפְּסוּתוֹ – הֲרֵי הוּא כְּאֶחָד מִכָּל אָדָם.

ח. ״בֶּן בַּיִת״ שֶׁאָמְרוּ, לֹא זֶה הוּא שֶׁנִּכְנַס וְיוֹצֵא, אֶלָּא מַכְנִיס פֵּרוֹת וּמוֹצִיא פֵּרוֹת. שׁוֹכֵר פּוֹעֲלִין וּפוֹטֵר פּוֹעֲלִין, לָוָה מִמֶּנּוּ בְּעֶרֶב שְׁבִיעִית וּמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, וּבַשְּׁבִיעִית נַעֲשָׂה לוֹ שָׁתָף, אוֹ אָרִיס – פָּטוּר. אֲבָל נַעֲשָׂה לוֹ שָׁתָף אוֹ אָרִיס בְּעֶרֶב שְׁבִיעִית, וְלַשְּׁבִיעִית וּלְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית, חָזַר וְלָוָה הֵימֶנּוּ – מְגַלְגְּלִין עָלָיו אֶת הַכֹּל.

ט. הַפּוֹחֶתֶת כְּתֻבָּה – נִפְרַעַת שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה. כֵּיצַד? הָיְתָה כְּתֻבָּתָהּ אֶלֶף זוּז, אָמַר לָהּ: ״הִתְקַבַּלְתְּ כְּתֻבָּתֵךְ״, וְהִיא אוֹמֶרֶת: ״לֹא הִתְקַבַּלְתִּי, וְאֵינָהּ אֶלָּא מָנֶה״ – נִפְרַעַת שֶׁלֹּא בִּשְׁבוּעָה. נְכָסִים מְשֻׁעְבָּדִין, אֵין צָרִיךְ לוֹמַר לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ, אֶלָּא אֲפִלּוּ בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ מִנְכְּסֵי יְתוֹמִים – אֵין צָרִיךְ לוֹמַר מִן הַגְּדוֹלִים, אֶלָּא אֲפִלּוּ מִן הַקְּטַנִּים.

י. הוֹצִיאָה גֵּט וְאֵין עִמָּהּ כְּתֻבָּה, בְּתוּלָה גּוֹבָה מָאתַיִם וְאַלְמָנָה מָנֶה. כְּתֻבָּה וְאֵין עִמָּהּ גֵּט – אֵין גּוֹבָה כְּלוּם, מִפְּנֵי שֶׁהִיא אוֹמֶרֶת: ״אָבַד גִּיטִּי״, וְהוּא אוֹמֵר: ״אָבַד שׁוֹבָרִי״; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: בָּרִאשׁוֹנָה הָיוּ אוֹמְרִים: ״הַמּוֹצִיא הַכְּתֻבָּה – צְרִיכָה שֶׁתּוֹצִיא עִמָּהּ גֵּט״. מִן הַסַּכָּנָה וָאֵילָךְ, הִתְקִינוּ: שֶׁתְּהֵא מְקֻרַעַתּוֹ בְּבֵית דִּין וְגוֹבָה בּוֹ.

הַשָּׁלֵם

יא. שְׁתֵּי כְתֻבּוֹת וְגֵט וּמִיתָה – גּוֹבֶה שְׁתֵּי כְתֻבּוֹת. גֵּט וּכְתֻבָּה וּמִיתָה, אִם הַגֵּט קָדַם אֶת הַמִּיתָה – גּוֹבֶה שְׁתֵּי כְתֻבּוֹת, אִם הַכְּתֻבָּה קָדְמָה אֶת הַגֵּט – אֵינוֹ גּוֹבֶה אֶלָּא כְּתֻבָּה אַחַת, שֶׁהַמְגָרֵשׁ אֶת הָאִשָּׁה וּמַחְזִירָהּ, עַל מְנָת כְּתֻבָּה הָרִאשׁוֹנָה הֻחֲזִירָהּ. אִם חִדֵּשׁ – נוֹטֵל מַה שֶּׁחִדֵּשׁ.

יב. קָטָן שֶׁהִשִּׂיאוֹ אָבִיו – כְּתֻבָּתוֹ קַיֶּמֶת. מֵת, נוֹטֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ מָנֶה. אִם חִדֵּשׁ – נוֹטֵל מַה שֶּׁחִדֵּשׁ. וְכֵן גֵּר שֶׁנִּתְגַּיְּרָה אִשְׁתּוֹ עִמּוֹ – כְּתֻבָּתָהּ קַיֶּמֶת, שֶׁעַל מְנָת כֵּן קִיְּמָהּ. וְאִם חִדֵּשׁ – נוֹטֵל מַה שֶּׁחִדֵּשׁ.

מַסֶּכֶת כְּתֻבּוֹת פֶּרֶק עֲשִׁירִי

א. מִי שֶׁהָיָה נָשׂוּי שְׁתֵּי נָשִׁים וָמֵת – הָרִאשׁוֹנָה קוֹדֶמֶת לַשְּׁנִיָּה, וְיוֹרְשֵׁי הָרִאשׁוֹנָה קוֹדְמִין לְיוֹרְשֵׁי הַשְּׁנִיָּה. גֵּרֵשׁ אֶת הָרִאשׁוֹנָה וְהֶחֱזִירָהּ אֵלָיו, וְחִדֵּשׁ לָהּ כְּתֻבָּה רִאשׁוֹנָה – שֶׁל רִאשׁוֹנָה קוֹדֶמֶת לְשֶׁנִּיָּה. וְיוֹרְשֶׁיהָ קוֹדְמִין לִכְתֻבָּה שְׁנִיָּה שֶׁל רִאשׁוֹנָה. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּכְתֻבָּה! אֲבָל בִּמְזוֹנוֹת – שְׁתֵּיהֶן שָׁוּוֹת. הָאִשָּׁה וְהַבָּנוֹת – שְׁתֵּיהֶן שָׁוּוֹת.

ב. נָשָׂא אֶת הָרִאשׁוֹנָה וָמֵתָה, נָשָׂא אֶת הַשְּׁנִיָּה וָמֵת הוּא, וְהָיָה שָׁם יֶתֶר דִּינָר – אֵלּוּ נוֹטְלִין כְּתֻבַּת אִמָּן, וְאֵלּוּ נוֹטְלִין כְּתֻבַּת אִמָּן, וּשְׁאָר – חוֹלְקִין. וְאִם אֵין שָׁם יֶתֶר דִּינָר – שְׁנִיָּה וְיוֹרְשֶׁיהָ נוֹטְלִין כְּתֻבַּת אִמָּן, וְהַשְּׁאָר – חוֹלְקִין בְּשָׁוֶה.

ג. כָּתַב לָזוּן אֶת בַּת אִשְׁתּוֹ, וְאֶת בֶּן אִשְׁתּוֹ – הֲרֵי הֵן כְּבַעַל חוֹב, וְקוֹדְמִין לַכֹּל. לֹא יֹאמַר לָהֶן: ״צְאוּ וַעֲשׂוּ מְלָאכָה וַאֲנִי אָזוֹן אֶתְכֶם״, אֶלָּא יוֹשְׁבִין וּמַעֲלָה לָהֶן מְזוֹנוֹת. כָּתַב לָזוּן אֶת בַּת אִשְׁתּוֹ, וְשָׁבְרָה לוֹ, לֹא כָּל הֵימֶנּוּ שֶׁזָּכִין לַקָּטָן וְאֵין חָבִין לוֹ.

ד. הָאִשָּׁה שֶׁאָמְרָה: ״מֵת בַּעְלִי״ – אוֹ נִזּוֹנֶת אוֹ נוֹטֶלֶת כְּתֻבָּתָהּ. ״גֵּרְשַׁנִי בַּעְלִי״ – נִזּוֹנֶת עַד כְּדֵי כְּתֻבָּתָהּ. מַה בֵּין מִיתָה לְגֵרוּשִׁין? בְּמִיתָה אֵין יְכוֹלָה לְהַכְחִישׁ, וּבְגֵרוּשִׁין יְכוֹלָה לְהַכְחִישׁ, וְשֶׁתֹּאמַר לוֹ ״גֵּרַשְׁתַּנִי״.

תּוֹסֶפְתָּא

י,ה שְׁלֹשָׁה שֶׁהִטִּילוּ לַכִּיס, וְנִגְנְבוּ מֵהֶן – מְבִיאִין הַשְּׁאָר לָאֶמְצַע, וְחוֹלְקִים. שְׁנַיִם שֶׁהִטִּילוּ לַכִּיס, זֶה מֵאָה וְזֶה מָאתַיִם, וְעָשׂוּ פְּרַקְמַטְיָא – שְׁכָרָן לָאֶמְצַע. לָקַח זֶה בְּשֶׁלּוֹ וְזֶה בְּשֶׁלּוֹ, וְנִתְעָרְבוּ – זֶה נוֹטֵל לְפִי שֶׁלּוֹ וְזֶה נוֹטֵל לְפִי שֶׁלּוֹ, יָצָא עֲלֵיהֶן שָׁלֹשׁ שְׁטָרוֹת כְּאֶחָד, הָרִאשׁוֹן נִשְׁבַּע לַשֵּׁנִי וְהַשֵּׁנִי נִשְׁבַּע לַשְּׁלִישִׁי. רָצָה שֵׁנִי שֶׁלֹּא לְהַשְׁבִּיעַ אֶת הָרִאשׁוֹן – הַשְּׁלִישִׁי יָכוֹל לִמְחוֹת בְּיָדוֹ. לָזֶה מֵאֶחָד וּמֵכַר שָׂדֵהוּ לַשֵּׁנִי, וְכָתַב בַּעַל חוֹב לַשֵּׁנִי: ׳דִּין וּדְבָרִים אֵין לִי עָלֶיךָ׳ – אֵין הַשֵּׁנִי יָכוֹל לִגְבוֹת מִן הָרִאשׁוֹן, מִפְּנֵי שֶׁהִנִּיחַ לוֹ מָקוֹם לִגְבוֹת מִמֶּנּוּ.

ו. גֵּר שֶׁמֵּת וּבִזְבְּזוּ יִשְׂרָאֵל אֶת נְכָסָיו, וְיָצְתָה עָלָיו כְּתֻבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב – גּוֹבִין מִן הָאַחֲרוֹן שֶׁבָּהֶן. אֵין לָהֶן – גּוֹבִין מִשֶּׁלְּפָנָיו. אֵין לָהֶן – גּוֹבִין מִשֶּׁלְּפָנֵי פָּנָיו.

מַסֶּכֶת כְּתֻבּוֹת פֶּרֶק אַחַד עָשָׂר

א. אַלְמָנָה שֶׁתּוֹבַעַת כְּתֻבָּתָהּ, וְהַיּוֹרְשִׁים אוֹמְרִים לָהּ: ׳הִתְקַבְּלִתְּ כְּתֻבָּתֵיךְ׳, עַד שֶׁלֹּא נִשֵּׂאת – הֵיא צְרִיכָה לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁלֹּא נִתְקַבְּלָה כְּתֻבָּתָהּ. מִשֶּׁנִּשֵּׂאת – הֵם צְרִיכִים לְהָבִיא רְאָיָה שֶׁנִּתְקַבְּלָה כְּתֻבָּתָהּ. מָכְרָה כְּתֻבָּתָהּ, מִשֶּׁכְּנָה כְּתֻבָּתָהּ, עָשְׂתָה כְּתֻבָּתָהּ אַפּוֹתִיקִי – אָבְדָה מְזוֹנוֹתֶיהָ. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אֲפִלּוּ מָכְרָה מִקְצָת, אֲפִלּוּ מִשֶּׁכְּנָה מִקְצָת, אֲפִלּוּ עָשְׂתָה מִקְצָת כְּתֻבָּתָהּ אַפּוֹתִיקִי – אָבְדָה מְזוֹנוֹתֶיהָ. וְאֵין צָרִיךְ לוֹמַר לְאַחַר מִיתַת בַּעְלָהּ, אֶלָּא אֲפִלּוּ בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ, וְכוֹתֶבֶת: ׳אֵלּוּ לִכְתֻבָּה מָכַרְתִּי, וְאֵלּוּ לְמְזוֹנוֹת מָכַרְתִּי׳; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר: מוֹכֶרֶת סְתָם, לְכָךְ כֹּחַךְ יָפֶה.

ב. כְּשֵׁם שֶׁאַלְמָנָה מוֹכֶרֶת שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין, כָּךְ יוֹרְשֶׁיהָ הַבָּאִין בִּרְשׁוּתָהּ מוֹכְרִין שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר: אַלְמָנָה מוֹכֶרֶת שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין, וְאֵין יוֹרְשֶׁיהָ הַבָּאִין בִּרְשׁוּתָהּ מוֹכְרִין שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מִפְּנֵי מָה אָמְרוּ אַלְמָנָה מוֹכֶרֶת שֶׁלֹּא בְּבֵית דִּין? לְיַפּוֹת כֹּחָן שֶׁל יְתוֹמִים שֶׁלֹּא תְּבַזְבְּזוּ אֶת נְכָסֵיהֶם. יָרְדָה לְשָׂדֶה הָעֲשׂוּיָה אַפּוֹתִיקִי, וְאָכְלָה וְהוֹצִיאָה הוֹצָאוֹת – שָׁמִין לָהּ מַה שֶּׁאָכְלָה, וְשָׁמִין לְזוֹ מַה שֶּׁהוֹצִיאָה. אִם שָׁמוּ לָהּ בֵּית דִּין – מַה שֶּׁשָּׁמוּ שָׁמוּ.

ג. שְׁלֹשָׁה שֶׁיָּרְדוּ לָשׁוּם, אֶחָד אוֹמֵר בְּמָנֶה וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים בְּמָאתַיִם, אֶחָד אוֹמֵר בְּמָאתַיִם וּשְׁנַיִם אוֹמְרִים בְּמָנֶה – בָּטֵל יָחִיד בְּמִעוּטוֹ. אֶחָד אוֹמֵר בְּמָנֶה, וְאֶחָד אוֹמֵר בְּעֶשְׂרִים, וְאֶחָד אוֹמֵר בִּשְׁלֹשִׁים – שָׁמִין אוֹתָהּ בְּמָנֶה. רַבִּי אֶלְעָזָר בְּרַבִּי צָדוֹק אוֹמֵר: שָׁמִין אוֹתוֹ תִּשְׁעִים דִּינָר. אֲחֵרִים אוֹמְרִים: עוֹשִׂין אוֹתוֹ שׁוּמָא בֵּינֵיהֶן, וְשָׁמִין אוֹתוֹ שְׁלִישׁ.

ד. אֵיזוֹ הִיא אִגֶּרֶת בְּקֻרֶת? שׁוּם הַיְתוֹמִים שְׁלֹשִׁים יוֹם וְשׁוּם הַהֶקְדֵּשׁ שִׁשִּׁים יוֹם, אֲפִלּוּ מָכְרָה שָׁוֶה מָנֶה בְּמָאתַיִם, אוֹ שָׁוֶה מָאתַיִם בְּמָנֶה – מִכְרָהּ קַיָּם. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: שׁוּם הַדַּיָּנִים שֶׁפִּחֲתוּ שְׁתוּת אוֹ הוֹתִירוּ שְׁתוּת – מִכְרָן קַיָּם.

ה. הִיא שֶׁמָּכְרָה שָׁוֶה מָנֶה וְדִינָר בְּמָנֶה, אֲפִלּוּ אוֹמֶרֶת: ׳אֲנִי אַחֲזִיר אֶת הַדִּינָר לַיְּורְשִׁין׳ – מִכְרָהּ בָּטֵל. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: מִכְרָהּ קַיָּם, וְתַחְזִיר אֶת הַדִּינָר לַיְּורְשִׁים, וּבִלְבַד שֶׁתִּשַּׂיֵּר מִקְצָת, לְפִיכָךְ אִם פָּחֲתָה אוֹ הוֹתִירָה – אֵין לָהּ כְּשִׁעוּר שֶׁמָּכְרָה. רַבִּי אֶלִיעֶזֶר אוֹמֵר: יְתוֹמָה יֵשׁ לָהּ פֵּרוֹת.

ו. בֶּן שֶׁמֵּת אָבִיו, וְאִמּוֹ אוֹמֶרֶת: ׳יִתְגַּדֵּל אֶצְלִי׳, הַיּוֹרְשִׁים אוֹמְרִים: ׳יִתְגַּדֵּל אֶצְלֵנוּ׳ – אֵין מַנִּיחִין אוֹתוֹ לְהִתְגַּדֵּל אֵצֶל מִי שֶׁרָאוּ לְיוֹרְשׁוֹ. מַעֲשֶׂה הָיָה בְּאֶחָד וּשְׁחָטוּהוּ בְּעֶרֶב הָרִאשׁוֹן.

ז. הָאִשָּׁה שֶׁמֵּת בַּעְלָהּ – יוֹשֶׁבֶת בַּבָּתִּים כְּדֶרֶךְ שֶׁיּוֹשְׁבָה בָּהֶן בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ, מִשְׁתַּמֶּשֶׁת בַּעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת, בִּכְלֵי כֶסֶף בִּכְלֵי זָהָב, כְּדֶרֶךְ שֶׁנִּשְׁתַּמְּשָׁה בָּהֶן בְּחַיֵּי בַּעְלָהּ, שֶׁכָּךְ

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

כּוֹתֵב לָהּ: ׳תְּהֵא יָתְבָא בְּבֵיתִי, וּמְתַזְנֵי מִנְּכָסַי, כָּל יוֹמֵי מִגָּר אַרְמְלוּתִיךְ בְּבֵיתִי׳[1].

ח. הָאוֹמֵר: ׳תְּנוּ בַּיִת אַרְמְלוּת לְבִתִּי׳ – ׳בַּיִת לְפָלוֹנִי לֵישֵׁב בּוֹ׳ וְנָפַל – הַיּוֹרְשִׁים חַיָּבִין לְבָנוֹתוֹ. ׳בַּיִת זֶה בַּיִת אַרְמְלוּת לְבִתִּי׳ – ׳בַּיִת זֶה לְפָלוֹנִי לֵישֵׁב בּוֹ׳ וְנָפַל – אֵין הַיּוֹרְשִׁים חַיָּבִין לְבָנוֹתוֹ. הָאוֹמֵר: ׳תְּנוּ בַּיִת אַרְמְלוּת לְבִתִּי׳ – אֵין נוֹתְנִין לָהּ אֶלָּא אִם כֵּן קִבְּלָה עָלֶיהָ לֵישֵׁב בְּתוֹכוֹ, וְיכוֹלִין הַיּוֹרְשִׁין לְעַכֵּב עַל יָדָהּ, שֶׁמָּא תַּשְׁכִּירֶנּוּ לְאַחֵר, לְפִיכָךְ אִם מֵתָה – הֵן יוֹרְשִׁין אוֹתָהּ.

ט. הַמַּלְוֶה אֶת חֲבֵרוֹ עַל גַּבֵּי חֲבִילָה, וְאָבְדָה חֲבִילָה – גּוֹבֶה מִשְּׁאָר נְכָסִים. אִם אָמַר לָהּ ׳עַל מְנָת׳, שֶׁאֵין לְךָ פֵּרָעוֹן אֶלָּא מִזֶּה, אֵין גּוֹבִין מִשְּׁאָר נְכָסִים. הָעוֹשֶׂה שָׂדֶה אַפּוֹתִיקִי לִכְתֻבַּת אִשָּׁה וּשְׁטָפָהּ נָהָר – גּוֹבֶה מִשְּׁאָר נְכָסִים, אִם אָמַר לָהּ ׳עַל מְנָת שֶׁאֵין לְךָ פֵּרָעוֹן אֶלָּא מִזֶּה׳ – אֵין גּוֹבֶה מִשְּׁאָר נְכָסִים.

מַסֶּכֶת כְּתֻבּוֹת פֶּרֶק שְׁנַיִם עָשָׂר

א. בְּרֵאשׁוֹנָה כְּשֶׁהָיְתָה כְּתֻבָּתָהּ אֵצֶל אָבִיהָ – הָיְתָה קָלָה בְּעֵינָיו לְהוֹצִיאָהּ, הִתְקִין שִׁמְעוֹן בֶּן שָׁטַח: שֶׁתְּהֵא כְּתֻבָּתָהּ אֵצֶל בַּעְלָהּ, וְכוֹתֵב לָהּ: ׳כָּל נְכָסִים דְּאִית לִי אַחֲרָאִין וְעַרְבָאִין לִכְתֻבָּתִיךְ דָּא׳[2]. אֵין עוֹשִׂין כְּתֻבַּת אִשָּׁה מִן הַמְּטַלְטְלִין, מִפְּנֵי תִּקּוּן הָעוֹלָם. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי: וְכִי מָה תִּקּוּן הָעוֹלָם יֵשׁ בָּזוֹ? אֶלָּא לְפִי שֶׁאֵין לָהּ קִצְבָּה.

ב. אָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן: מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ הַנִּזְקִין שָׁמִין לָהֶם בְּעִידִית? מִפְּנֵי הַגַּזְלָנִין וּמִפְּנֵי הַחַמְסָנִין, שֶׁיְּהֵא כָּל אֶחָד וְאֶחָד אוֹמֵר: מִפְּנֵי מַה אֲנִי גּוֹזֵל? מִפְּנֵי מַה אֲנִי חוֹמֵס? שֶׁלְּמָחָר הֲרֵי בֵּית דִּין שָׁמִין לוֹ שָׂדֶה יָפֶה שֶׁלִּי, וְסָמְכוּ עַל הַמִּקְרָא (שְׁמוֹת כב, ד): ״מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם״.

ג. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ ׳בַּעַל חוֹב בְּבֵינוֹנִית׳? מִפְּנֵי הָרַמָּאִין, שֶׁלֹּא יְהֵא כָּל אֶחָד וְאֶחָד נוֹתֵן עֵינוֹ בִּשְׂדֵה חֲבֵרוֹ הַיָּפָה, בְּתוֹךְ חֲצַר חֲבֵרוֹ הַיָּפָה, וּמַלְוֶה אוֹתוֹ עָלֶיהָ וְקוֹפֵץ וְנוֹטְלָהּ. אִם כֵּן יָשְׁמוּ לוֹ בְּזִבּוּרִית? שֶׁלֹּא לְגַדֵּר דֶּרֶךְ בִּפְנֵי לוֹיִן, שֶׁלֹּא יְהֵא אָדָם מְבַקֵּשׁ לְלְווֹת וְאֵין אָדָם מַלְוֵהוּ.

ד. כְּתֻבַּת אִשָּׁה בְּזִבּוּרִית; דִּבְרֵי רַבִּי יְהוּדָה שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן. מִפְּנֵי מַה אָמְרוּ: ׳כְּתֻבַּת אִשָּׁה בְּזִבּוּרִית׳? יֶתֶר מִמַּה שֶּׁהָאִישׁ רוֹצֶה לִישָּׂא אִשָּׁה רוֹצֶה לִינָּשֵׂא. וְעוֹד, בִּשְׁתָּהּ שֶׁל אִשָּׁה מְרֻבָּה יוֹתֵר מִן הָאִישׁ. אִם כֵּן לֹא תְּהֵא לָהּ כְּתֻבָּה? אֶלָּא שֶׁהָאִשָּׁה יוֹצֵאת לְרְצוֹנָהּ וְשֶׁלֹּא לְרְצוֹנָהּ, וְהָאִישׁ אֵין מוֹצִיא אֶלָּא לְרְצוֹנוֹ.

ה. אֵין שָׁם אֶלָּא עִידִית – כֻּלָּן גּוֹבִין מִן הָעִידִית. בֵּינוֹנִית – כֻּלָּן גּוֹבִין מִן הַבֵּינוֹנִית. זִבּוּרִית – כֻּלָּן גּוֹבִין מִן הַזִּבּוּרִית, עִידִית וּבֵינוֹנִית – הַנִּזְקִין שָׁמִין לָהֶן בְּעִידִית. בַּעַל חוֹב וּכְתֻבַּת אִשָּׁה בְּבֵינוֹנִית, עִידִית וְזִבּוּרִית – הַנִּזְקִין שָׁמִין לָהֶן בְּעִידִית וּבַעַל חוֹב וּכְתֻבַּת אִשָּׁה בְּזִבּוּרִית. בֵּינוֹנִית וְזִבּוּרִית – הַנִּזְקִין וּבַעַל חוֹב בְּבֵינוֹנִית וּכְתֻבַּת אִשָּׁה בְּזִבּוּרִית. מְכָרָן לְאֶחָד אוֹ לִשְׁלֹשָׁה כְּאֶחָד, נִכְנְסוּ תַּחַת הַבְּעָלִים. הַנִּזְקִין שָׁמִין לָהֶם בְּעִידִית, בַּעַל חוֹב בְּבֵינוֹנִית וּכְתֻבַּת אִשָּׁה בְּזִבּוּרִית. מְכָרָן לִשְׁלֹשָׁה, זֶה אַחַר זֶה, אֲפִלּוּ נִזְקִין מִזִּבּוּרִית, וּכְתֻבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב מִן הָעִידִית – גּוֹבִין מִן הָאַחֲרוֹן שֶׁבָּהֶן. אֵין בָּהֶן – גּוֹבִין מִשֶּׁלְּפָנָיו. אֵין בָּהֶן – גּוֹבִין מִשֶּׁלְּפָנֵי פָּנָיו.

ו. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: הָעוֹשֶׂה שָׂדֵהוּ אַפּוֹתִיקִי לִכְתֻבַּת כַּלָּתוֹ – יָדָהּ עַל הָעֶלְיוֹנָה. רוֹצֶה – גּוֹבֶה מִמֶּנּוּ. רוֹצֶה – גּוֹבֶה מִשְּׁאָר נְכָסִים.

ז. אַלְמָנָה שֶׁאָמְרָה: ׳אִי אֶפְשִׁי לָזוּז מִבֵּית בַּעְלִי׳ – אֵין הַיּוֹרְשִׁין יְכוֹלִין לְעַכֵּב עַל יָדָהּ,

---

[1] תְּהֵא יוֹשֶׁבֶת בְּבֵיתִי וְתִהְיֶה נִזּוֹנֵית מִנְּכָסַי, כָּל יְמֵי מִגּוּרֵי אַלְמְנוּתַיִךְ בְּבֵיתִי.

[2] כָּל הַנְּכָסִים שֶׁיֵּשׁ לִי אַחֲרָאִים וַעֲרֵבִים לַנְּכָסִים שֶׁל כְּתֻבָּתֵךְ זוֹ.

הַשָּׁלֵם

תּוֹסֶפְתָּא

שֶׁכָּךְ הוּא כְּבוֹדוֹ שֶׁל בַּעְלָהּ. אָמְרָה: ׳אִי אֶפְשִׁי לָזוּז מִבֵּית אַבָּא׳ – יְכוֹלִין הַיּוֹרְשִׁין לְעַכֵּב עַל יָדָהּ, שֶׁכָּךְ הִיא בִּרְכַּת הַבַּיִת מְרֻבָּה.

ח. כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית אָבִיהָ – גּוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ לְעוֹלָם, וְכָל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית בַּעְלָהּ – גּוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ עַד עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים, שֵׁשׁ בְּעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים שֶׁתַּעֲשֶׂה טוֹבָה כְּנֶגֶד כְּתֻבָּתָהּ; דִּבְרֵי רַבִּי מֵאִיר שֶׁאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל. רַבִּי יִשְׁמָעֵאל אוֹמֵר: שִׁלְשִׁים שָׁנָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים: כָּל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית בַּעְלָהּ – גּוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ לְעוֹלָם. וְכָל זְמַן שֶׁהִיא בְּבֵית אָבִיהָ – גּוֹבָה כְּתֻבָּתָהּ עַד עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים. וְכֵן יוֹרְשִׁים הַבָּאִים בִּרְשׁוּתָהּ – מוֹכְרִים כְּתֻבָּתָהּ עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנִים. בַּעֲלֵי חוֹב גּוֹבִין לְעוֹלָם, אַף עַל פִּי שֶׁאֵין מַשְׁכִּירִין.

ט. מִי שֶׁהָלַךְ לִמְדִינַת הַיָּם וּבָא, וְאִשְׁתּוֹ תּוֹבַעַת מְזוֹנוֹת, אִם אָמַר: ׳הוֹצִיא לָהּ מַעֲשֶׂה יָדֶיהָ לִמְזוֹנוֹתֶיהָ׳ – הָרְשׁוּת בְּיָדוֹ, וְאִם פָּסְקוּ לָהּ בֵּית דִּין, מַה שֶּׁפָּסְקוּ – פָּסְקוּ.

י. אָמַר רַבִּי יוֹסֵי בֶּן רַבִּי יְהוּדָה: לֹא נֶחְלְקוּ אַדְמוֹן וַחֲכָמִים, עַל מַה שֶּׁפָּסַק לָהּ אָבִיהָ, שֶׁהִיא יְכוֹלָה לוֹמַר: ׳אַבָּא פָּסַק עָלַי, מַה אֲנִי יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת? אוֹ כְּנֹס אוֹ פְּטוֹר׳. עַל מַה נֶּחְלְקוּ? עַל שֶׁפָּסְקָה הִיא לְעַצְמָהּ, שֶׁאַדְמוֹן אוֹמֵר: יְכוֹלָה הִיא שֶׁתֹּאמַר: ׳סְבוּרָה הָיִיתִי שֶׁאַבָּא נוֹתֵן לִי, עַכְשָׁו שֶׁאֵין אַבָּא נוֹתֵן לִי, מַה אֲנִי יְכוֹלָה לַעֲשׂוֹת? אוֹ כְּנֹס אוֹ פְּטוֹר׳. אָמַר רַבָּן גַּמְלִיאֵל: רוֹאֶה אֲנִי אֶת דִּבְרֵי אַדְמוֹן. הַפּוֹסֵק מָעוֹת לְבִתּוֹ הַקְּטַנָּה, וּפָשַׁט אֶת הָרֶגֶל – כּוֹפִין אוֹתוֹ לִתֵּן, שֶׁזָּכִין לְאָדָם שֶׁלֹּא בְּפָנָיו.

יא. שְׁלֹשׁ אֲרָצוֹת לַנִּשּׂוּאִין – יְהוּדָה וְעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וְהַגָּלִיל. בַּמֶּה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בִּזְמַן שֶׁהָיָה מִיהוּדָה וְאַרַס אִשָּׁה מִיהוּדָה, מִגָּלִיל וְאַרַס אִשָּׁה מִגָּלִיל אֲבָל אִם הָיָה מִיהוּדָה, וְאַרַס אִשָּׁה מִגָּלִיל – כּוֹפִין אוֹתָהּ לָצֵאת, שֶׁעַל מְנָת כֵּן נִשָּׂאָהּ. אִם אָמַר פְּלוֹנִי

הַשָּׁלֵם

מִיהוּדָה: ׳נְשָׂאתִי אִשָּׁה מִגָּלִיל׳ – אֵין כּוֹפִין אוֹתָהּ לָצֵאת. ׳בַּגָּלִיל׳ – כּוֹפִין אוֹתוֹ לָצֵאת.

יב. מוֹצִיאִין מֵעִיר שֶׁרֻּבָּהּ עוֹבְדֵי כוֹכָבִים לְעִיר שֶׁרֻּבָּהּ יִשְׂרָאֵל, וְאֵין מוֹצִיאִין מֵעִיר שֶׁרֻּבָּהּ יִשְׂרָאֵל לְעִיר שֶׁרֻּבָּהּ עוֹבְדֵי כוֹכָבִים. הוּא רוֹצֶה לָבֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהִיא אֵינָהּ רוֹצָה לָבֹא – כּוֹפִין אוֹתָהּ לָבֹא. הִיא רוֹצָה לָבוֹא לְאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְהוּא אֵינוֹ רוֹצֶה – כּוֹפִין אוֹתוֹ לָבֹא. הוּא רוֹצֶה לָצֵאת מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, וְהִיא אֵינָהּ רוֹצָה – אֵין כּוֹפִין אוֹתָהּ לָצֵאת. הִיא רוֹצָה וְהוּא אֵינוֹ רוֹצֶה – כּוֹפִין אוֹתוֹ לָצֵאת.

יג. הַמּוֹצִיא שֵׁטַר בָּבֶל – גּוֹבִין עָלָיו כֶּסֶף בָּבֶל. בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – גּוֹבִין עָלָיו כֶּסֶף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הָיָה כָּתוּב סְתָם, אִם מוֹצִיאוֹ בְּבָבֶל – גּוֹבֶה עָלָיו כֶּסֶף בָּבֶל, בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – גּוֹבֶה עָלָיו כֶּסֶף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. הָיָה כָּתוּב עָלָיו כֶּסֶף סְתָם – הֲרֵי זֶה גּוֹבֶה. כָּל זְמַן שֶׁיִּרְצֶה, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בִּכְתֻבַּת אִשָּׁה.

יד. נָשָׂא אִשָּׁה בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְגֵרְשָׁהּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – נוֹתֵן לָהּ כֶּסֶף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל וְגֵרְשָׁהּ בְּבָבֶל – נוֹתֵן לָהּ כֶּסֶף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. בְּבָבֶל וְגֵרְשָׁהּ בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל – נוֹתֵן לָהּ כֶּסֶף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. רַבִּי שִׁמְעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: כְּתֻבַּת אִשָּׁה וּבַעַל חוֹב כְּמִקּוֹם הַנִּשּׂוּאִין. חֲמִשָּׁה סְלָעִים שֶׁל בֶּן, שְׁלֹשִׁים שֶׁל עֶבֶד, חֲמִשִּׁים שֶׁל אוֹנֵס וְשֶׁל מְפַתֶּה, וּמֵאָה שֶׁל מוֹצִיא שֵׁם רָע – כֻּלָּם, אַף עַל פִּי שֶׁהֵן בְּבָבֶל – גּוֹבֶה עֲלֵיהֶן כֶּסֶף אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל. כֶּסֶף שֶׁדִּבְּרָה בּוֹ תּוֹרָה בְּכָל מָקוֹם – זֶה כֶּסֶף צוּרִי. אֵיזֶה כֶּסֶף צוּרִי? זֶה כֶּסֶף יְרוּשַׁלְמִי.

דברי הימים ב פרק כה

א בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מָלַךְ אֲמַצְיָהוּ וְעֶשְׂרִים
וָתֵשַׁע שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ יְהוֹעַדָּן
מִירוּשָׁלִָים: **ב** וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה רַ֫ק לֹא
בְּלֵבָב שָׁלֵם: **ג** וַיְהִי כַּאֲשֶׁר חָזְקָה הַמַּמְלָכָה עָלָיו
וַיַּהֲרֹג אֶת־עֲבָדָיו הַמַּכִּים אֶת־הַמֶּלֶךְ
אָבִיו: **ד** וְאֶת־בְּנֵיהֶם לֹא הֵמִית כִּי כַּכָּתוּב בַּתּוֹרָה
בְּסֵפֶר מֹשֶׁהֹ אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה לֵאמֹר לֹא־יָמֻותוּ
אָבוֹת עַל־בָּנִים וּבָנִים לֹא־יָמֻותוּ עַל־אָבוֹת כִּי
אִישׁ בְּחֶטְאֹו יָמֻותוּ: **ה** וַיִּקְבֹּץ אֲמַצְיָהוּ אֶת־
יְהוּדָה וַיַּעֲמִידֵם לְבֵית־אָבוֹת לְשָׂרֵי הָאֲלָפִים
וּלְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת לְכָל־יְהוּדָה וּבִנְיָמִן וַיִּפְקְדֵם לְמִבֶּן
עֶשְׂרִים שָׁנָה וָמַעְלָה וַיִּמְצָאֵם שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף
בָּחוּר יוֹצֵא צָבָא אֹחֵז רֹמַח וְצִנָּה: **ו** וַיִּשְׂכֹּר
מִיִּשְׂרָאֵל מֵאָה אֶלֶף גִּבּוֹר חָיִל בְּמֵאָה כִכַּר־
כָּסֶף: **ז** וְאִישׁ הָאֱלֹהִים בָּא אֵלָיו לֵאמֹר הַמֶּלֶךְ
אַל־יָבוֹא עִמְּךָ צְבָא יִשְׂרָאֵל כִּי אֵין יְהוָה עִם־
יִשְׂרָאֵל כָּל בְּנֵי אֶפְרָיִם: **ח** כֵּי אִם־בָּא אַתָּה עֲשֵׂה
חֲזַק לַמִּלְחָמָה יַכְשִׁילְךָ הָאֱלֹהִים לִפְנֵי אוֹיֵב כִּי
יֶשׁ־כֹּחַ בֵּאלֹהִים לַעְזֹור וּלְהַכְשִׁיל: **ט** וַיֹּאמֶר
אֲמַצְיָהוּ לְאִישׁ הָאֱלֹהִים וּמַה־לַּעֲשׂוֹת לְמֵאַת
הַכִּכָּר אֲשֶׁר נָתַתִּי לְגְדוּד יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אִישׁ
הָאֱלֹהִים יֵשׁ לַיהוָה לָתֶת לְךָ הַרְבֵּה
מִזֶּה: **י** וַיַּבְדִּילֵם אֲמַצְיָהוּ לְהַגְדוּד אֲשֶׁר־בָּא אֵלָיו
מֵאֶפְרַיִם לָלֶכֶת לִמְקוֹמָם וַיִּחַר אַפָּם מְאֹד
בִּיהוּדָה וַיָּשׁוּבוּ לִמְקוֹמָם בֶּחָרִי־אָף:
{ס} **יא** וַאֲמַצְיָהוּ הִתְחַזַּק וַיִּנְהַג אֶת־עַמּוֹ וַיֵּלֶךְ גֵּיא
הַמֶּלַח וַיַּךְ אֶת־בְּנֵי־שֵׂעִיר עֲשֶׂרֶת
אֲלָפִים: **יב** וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים חַיִּים שָׁבוּ בְּנֵי יְהוּדָה

וַיְבִיאוּם לְרֹאשׁ הַסֶּלַע וַיַּשְׁלִיכוּם מֵרֹאשׁ־הַסֶּלַע
וְכֻלָּם נִבְקָעוּ: **יג** וּבְנֵי הַגְּדוּד אֲשֶׁר הֵשִׁיב אֲמַצְיָהוּ
מִלֶּכֶת עִמּוֹ לַמִּלְחָמָה וַיִּפְשְׁטוּ בְּעָרֵי יְהוּדָה
מִשֹּׁמְרוֹן וְעַד־בֵּית חוֹרֹון וַיַּכּוּ מֵהֶם שְׁלֹשֶׁת
אֲלָפִים וַיָּבְזּוּ בִּזָּה רַבָּה: {פ}
יד וַיְהִי אַחֲרֵי בֹּוא אֲמַצְיָהוּ מֵהַכּוֹת אֶת־אֲדוֹמִים
וַיָּבֵא אֶת־אֱלֹהֵי בְּנֵי שֵׂעִיר וַיַּעֲמִידֵם לֹו לֵאלֹהִים
וְלִפְנֵיהֶם יִשְׁתַּחֲוֶה וְלָהֶם יְקַטֵּר: **טו** וַיִּחַר־אַף
יְהוָה בַּאֲמַצְיָהוּ וַיִּשְׁלַח אֵלָיו נָבִיא וַיֹּאמֶר לֹו לָמָּה
דָרַשְׁתָּ אֶת־אֱלֹהֵי הָעָם אֲשֶׁר לֹא־הִצִּילוּ אֶת־עַמָּם
מִיָּדֶךָ: **טז** וַיְהִי | בְּדַבְּרֹו אֵלָיו וַיֹּאמֶר לֹו הַלְיוֹעֵץ
לַמֶּלֶךְ נִתַּנּוּךָ חֲדַל־לְךָ לָמָּה יַכּוּךָ וַיֶּחְדַּל הַנָּבִיא
וַיֹּאמֶר יָדַעְתִּי כִּי־יָעַץ אֱלֹהִים לְהַשְׁחִיתֶךָ כִּי־
עָשִׂיתָ זֹּאת וְלֹא שָׁמַעְתָּ לַעֲצָתִי: {פ}
יז וַיִּוָּעַץ אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּשְׁלַח אֶל־יוֹאָשׁ
בֶּן־יְהוֹאָחָז בֶּן־יֵהוּא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר לְכָה
נִתְרָאֶה פָּנִים: **יח** וַיִּשְׁלַח יוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־
אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה לֵאמֹר הַחֹוחַ אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן
שָׁלַח אֶל־הָאֶרֶז אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן לֵאמֹר תְּנָה־אֶת־
בִּתְּךָ לִבְנִי לְאִשָּׁה וַתַּעֲבֹר חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר
בַּלְּבָנוֹן וַתִּרְמֹס אֶת־הַחֹוחַ: **יט** אָמַרְתָּ הִנֵּה הִכִּיתָ
אֶת־אֱדֹום וּנְשָׂאֲךָ לִבְּךָ לְהַכְבִּיד עַתָּה שְׁבָה
בְּבֵיתֶךָ לָמָּה תִתְגָּרֶה בְרָעָה וְנָפַלְתָּ אַתָּה וִיהוּדָה
עִמָּךְ: **כ** וְלֹא־שָׁמַע אֲמַצְיָהוּ כִּי מֵהָאֱלֹהִים הִיא
לְמַעַן תִּתָּם בְּיָד כִּי דָרְשׁוּ אֶת אֱלֹהֵי
אֱדֹום: **כא** וַיַּעַל יוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיִּתְרָאוּ פָּנִים
הוּא וַאֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בְּבֵית שֶׁמֶשׁ אֲשֶׁר
לִיהוּדָה: **כב** וַיִּנָּגֶף יְהוּדָה לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּנֻסוּ אִישׁ
לְאָהָלָיו: **כג** וְאֶת אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בֶּן־יוֹאָשׁ

בֶּן־יְהוֹאָחָז תָּפַשׂ יוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בְּבֵית שֶׁמֶשׁ
וַיְבִיאֵהוּ יְרוּשָׁלַ͏ִם וַיִּפְרֹץ בְּחוֹמַת יְרוּשָׁלַ͏ִם מִשַּׁעַר
אֶפְרַ֫יִם עַד־שַׁעַר הַפִּנָּה אַרְבַּע מֵאוֹת
אַמָּה: **כד** וְכָל־הַזָּהָב וְהַכֶּ֫סֶף וְאֵת כָּל־הַכֵּלִים
הַנִּמְצְאִים בְּבֵית־הָאֱלֹהִים עִם־עֹבֵד אֱדוֹם וְאֶת־
אוֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֶת בְּנֵי הַתַּעֲרֻבוֹת וַיָּשָׁב
שֹׁמְרוֹן: {פ}
כה וַיִּחִי אֲמַצְיָהוּ בֶן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יְהוּדָה אַחֲרֵי מוֹת
יוֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה
שָׁנָה: **כו** וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֲמַצְיָהוּ הָרִאשֹׁנִים
וְהָאַחֲרוֹנִים הֲלֹא הִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר מַלְכֵי־
יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל: **כז** וּמֵעֵת אֲשֶׁר־סָר אֲמַצְיָהוּ
מֵאַחֲרֵי יְהוָה וַיִּקְשְׁרוּ עָלָיו קֶשֶׁר בִּירוּשָׁלַ͏ִם וַיָּנָס
לָכִישָׁה וַיִּשְׁלְחוּ אַחֲרָיו לָכִישָׁה וַיְמִיתֻהוּ
שָׁם: **כח** וַיִּשָּׂאֻהוּ עַל־הַסּוּסִים וַיִּקָּבְרוּ אֹתוֹ עִם־
אֲבֹתָיו בְּעִיר יְהוּדָה:

דברי הימים ב פרק כו

א וַיִּקְחוּ כָּל־עַם יְהוּדָה אֶת־עֻזִּיָּהוּ וְהוּא בֶּן־שֵׁשׁ
עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיַּמְלִיכוּ אֹתוֹ תַּחַת אָבִיו
אֲמַצְיָהוּ: **ב** הוּא בָּנָה אֶת־אֵילוֹת וַיְשִׁיבֶ֫הָ לִיהוּדָה
אַחֲרֵי שְׁכַב־הַמֶּלֶךְ עִם־אֲבֹתָיו: {פ}
ג בֶּן־שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה עֻזִּיָּהוּ בְּמָלְכוֹ וַחֲמִשִּׁים
וּשְׁתַּ֫יִם שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלַ͏ִם וְשֵׁם אִמּוֹ
יכליה יְכָלְיָה מִן־יְרוּשָׁלַ͏ִם: **ד** וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי
יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה אֲמַצְיָהוּ אָבִיו: **ה** וַיְהִי
לִדְרֹשׁ אֱלֹהִים בִּימֵי זְכַרְיָהוּ הַמֵּבִין בִּרְאֹת
הָאֱלֹהִים וּבִימֵי דָּרְשׁוֹ אֶת־יְהוָה הִצְלִיחוֹ
הָאֱלֹהִים: **ו** וַיֵּצֵא וַיִּלָּחֶם בַּפְּלִשְׁתִּים וַיִּפְרֹץ אֶת־
חוֹמַת גַּת וְאֶת חוֹמַת יַבְנֶה וְאֶת חוֹמַת אַשְׁדּוֹד
וַיִּבֶן עָרִים בְּאַשְׁדּוֹד וּבַפְּלִשְׁתִּים: **ז** וַיַּעְזְרֵהוּ
הָאֱלֹהִים עַל־פְּלִשְׁתִּים וְעַל־
הערביים הָעַרְבִיִּים הַיֹּשְׁבִים בִּגּוּר־בָּעַל
וְהַמְעוּנִים: **ח** וַיִּתְּנוּ הָעַמּוֹנִים מִנְחָה לְעֻזִּיָּהוּ וַיֵּלֶךְ
שְׁמוֹ עַד־לְבוֹא מִצְרַ֫יִם כִּי הֶחֱזִיק עַד־
לְמַעְלָה: **ט** וַיִּבֶן עֻזִּיָּהוּ מִגְדָּלִים בִּירוּשָׁלַ͏ִם עַל־
שַׁעַר הַפִּנָּה וְעַל־שַׁעַר הַגַּיְא וְעַל־הַמִּקְצוֹעַ
וַיְחַזְּקֵם: **י** וַיִּבֶן מִגְדָּלִים בַּמִּדְבָּר וַיַּחְצֹב בֹּרוֹת
רַבִּים כִּי מִקְנֶה־רַב הָיָה לוֹ וּבַשְּׁפֵלָה וּבַמִּישׁוֹר
אִכָּרִים וְכֹרְמִים בֶּהָרִים וּבַכַּרְמֶל כִּי־אֹהֵב אֲדָמָה
הָיָה: {ס} **יא** וַיְהִי לְעֻזִּיָּהוּ חַיִל עֹשֶׂה מִלְחָמָה
יוֹצְאֵי צָבָא לִגְדוּד בְּמִסְפַּר פְּקֻדָּתָם בְּיַד
יעואל יְעִיאֵל הַסּוֹפֵר וּמַעֲשֵׂיָהוּ הַשּׁוֹטֵר עַל יַד־
חֲנַנְיָהוּ מִשָּׂרֵי הַמֶּלֶךְ: **יב** כֹּל מִסְפַּר רָאשֵׁי
הָאָבוֹת לִגְבוֹרֵי חָיִל אַלְפַּ֫יִם וְשֵׁשׁ מֵאוֹת: **יג** וְעַל־
יָדָם חֵיל צָבָא שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אֶ֫לֶף וְשִׁבְעַת אֲלָפִים
וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת עוֹשֵׂי מִלְחָמָה בְּכֹחַ חַיִל לַעְזֹר
לַמֶּלֶךְ עַל־הָאוֹיֵב: **יד** וַיָּכֶן לָהֶם עֻזִּיָּהוּ לְכָל־הַצָּבָא
מָגִנִּים וּרְמָחִים וְכוֹבָעִים וְשִׁרְיוֹנוֹת וּקְשָׁתוֹת
וּלְאַבְנֵי קְלָעִים: **טו** וַיַּעַשׂ | בִּירוּשָׁלַ͏ִם חִשְׁבֹּנוֹת
מַחֲשֶׁבֶת חוֹשֵׁב לִהְיוֹת עַל־הַמִּגְדָּלִים וְעַל־הַפִּנּוֹת
לִירוֹא בַּחִצִּים וּבָאֲבָנִים גְּדֹלוֹת וַיֵּצֵא שְׁמוֹ עַד־
לְמֶרְחוֹק כִּי־הִפְלִיא לְהֵעָזֵר עַד כִּי־
חָזָק: **טז** וּכְחֶזְקָתוֹ גָּבְהָה לִבּוֹ עַד־לְהַשְׁחִית וַיִּמְעַל
בַּיהוָה אֱלֹהָיו וַיָּבֹא אֶל־הֵיכַל יְהוָה לְהַקְטִיר עַל־
מִזְבַּח הַקְּטֹרֶת: **יז** וַיָּבֹא אַחֲרָיו עֲזַרְיָהוּ הַכֹּהֵן
וְעִמּוֹ כֹּהֲנִים | לַיהוָה שְׁמוֹנִים בְּנֵי־
חָיִל: **יח** וַיַּעַמְדוּ עַל־עֻזִּיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרוּ לוֹ לֹא־
לְךָ עֻזִּיָּהוּ לְהַקְטִיר לַיהוָה כִּי לַכֹּהֲנִים בְּנֵי־אַהֲרֹן

הַמְקַדְּשִׁים לְהַקְטִיר צֵא מִן־הַמִּקְדָּשׁ כִּי מָעַלְתָּ וְלֹא־לְךָ לְכָבוֹד מֵיְהוָה אֱלֹהִים: **יט** וַיִּזְעַף עֻזִּיָּהוּ וּבְיָדוֹ מִקְטֶרֶת לְהַקְטִיר וּבְזַעְפּוֹ עִם־הַכֹּהֲנִים וְהַצָּרַעַת זָרְחָה בְמִצְחוֹ לִפְנֵי הַכֹּהֲנִים בְּבֵית יְהוָה מֵעַל לְמִזְבַּח הַקְּטֹרֶת: **כ** וַיִּפֶן אֵלָיו עֲזַרְיָהוּ כֹהֵן הָרֹאשׁ וְכָל־הַכֹּהֲנִים וְהִנֵּה־הוּא מְצֹרָע בְּמִצְחוֹ וַיַּבְהִלוּהוּ מִשָּׁם וְגַם־הוּא נִדְחַף לָצֵאת כִּי נִגְּעוֹ יְהוָה: **כא** וַיְהִי עֻזִּיָּהוּ הַמֶּלֶךְ מְצֹרָע | עַד־יוֹם מוֹתוֹ וַיֵּשֶׁב בֵּית החפשות הַחָפְשִׁית מְצֹרָע כִּי נִגְזַר מִבֵּית יְהוָה וְיוֹתָם בְּנוֹ עַל־בֵּית הַמֶּלֶךְ שֹׁפֵט אֶת־עַם הָאָרֶץ: **כב** וְיֶתֶר דִּבְרֵי עֻזִּיָּהוּ הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרֹנִים כָּתַב יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ הַנָּבִיא: **כג** וַיִּשְׁכַּב עֻזִּיָּהוּ עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ עִם־אֲבֹתָיו בִּשְׂדֵה הַקְּבוּרָה אֲשֶׁר לַמְּלָכִים כִּי אָמְרוּ מְצֹרָע הוּא וַיִּמְלֹךְ יוֹתָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו: {פ}

דברי הימים ב פרק כז

א בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה יוֹתָם בְּמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ יְרוּשָׁה בַּת־צָדוֹק: **ב** וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה עֻזִּיָּהוּ אָבִיו רַק לֹא־בָא אֶל־הֵיכַל יְהוָה וְעוֹד הָעָם מַשְׁחִיתִים: **ג** הוּא בָּנָה אֶת־שַׁעַר בֵּית־יְהוָה הָעֶלְיוֹן וּבְחוֹמַת הָעֹפֶל בָּנָה לָרֹב: **ד** וְעָרִים בָּנָה בְּהַר־יְהוּדָה וּבֶחָרְשִׁים בָּנָה בִּירָנִיּוֹת וּמִגְדָּלִים: **ה** וְהוּא נִלְחַם עִם־מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן וַיֶּחֱזַק עֲלֵיהֶם וַיִּתְּנוּ־לוֹ בְּנֵי־עַמּוֹן בַּשָּׁנָה הַהִיא מֵאָה כִכַּר־כֶּסֶף וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים כֹּרִים חִטִּים וּשְׂעוֹרִים עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים זֹאת הֵשִׁיבוּ לוֹ בְּנֵי עַמּוֹן וּבַשָּׁנָה הַשֵּׁנִית וְהַשְּׁלִשִׁית: **ו** וַיִּתְחַזֵּק יוֹתָם כִּי הֵכִין דְּרָכָיו לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהָיו: **ז** וְיֶתֶר דִּבְרֵי יוֹתָם

וְכָל־מִלְחַמְתָּיו וּדְרָכָיו הִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר מַלְכֵי־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה: **ח** בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם: **ט** וַיִּשְׁכַּב יוֹתָם עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּעִיר דָּוִיד וַיִּמְלֹךְ אָחָז בְּנוֹ תַּחְתָּיו: {פ}

דברי הימים ב פרק כח

א בֶּן־עֶשְׂרִים שָׁנָה אָחָז בְּמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְלֹא־עָשָׂה הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּדָוִיד אָבִיו: **ב** וַיֵּלֶךְ בְּדַרְכֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וְגַם מַסֵּכוֹת עָשָׂה לַבְּעָלִים: **ג** וְהוּא הִקְטִיר בְּגֵיא בֶן־הִנֹּם וַיְבַעֵר אֶת־בָּנָיו בָּאֵשׁ כְּתֹעֲבוֹת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: **ד** וַיִּזְבַּח וַיְקַטֵּר בַּבָּמוֹת וְעַל־הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן: **ה** וַיִּתְּנֵהוּ יְהוָה אֱלֹהָיו בְּיַד מֶלֶךְ אֲרָם וַיַּכּוּ־בוֹ וַיִּשְׁבּוּ מִמֶּנּוּ שִׁבְיָה גְדוֹלָה וַיָּבִיאוּ דַּרְמֶשֶׂק וְגַם בְּיַד־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל נִתָּן וַיַּךְ־בּוֹ מַכָּה גְדוֹלָה: {ס} **ו** וַיַּהֲרֹג פֶּקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ בִּיהוּדָה מֵאָה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף בְּיוֹם אֶחָד הַכֹּל בְּנֵי־חַיִל בְּעָזְבָּם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתָם: **ז** וַיַּהֲרֹג זִכְרִי | גִּבּוֹר אֶפְרַיִם אֶת־מַעֲשֵׂיָהוּ בֶּן־הַמֶּלֶךְ וְאֶת־עַזְרִיקָם נְגִיד הַבַּיִת וְאֶת־אֶלְקָנָה מִשְׁנֵה הַמֶּלֶךְ: {ס} **ח** וַיִּשְׁבּוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֲחֵיהֶם מָאתַיִם אֶלֶף נָשִׁים בָּנִים וּבָנוֹת וְגַם־שָׁלָל רַב בָּזְזוּ מֵהֶם וַיָּבִיאוּ אֶת־הַשָּׁלָל לְשֹׁמְרוֹן: {ס} **ט** וְשָׁם הָיָה נָבִיא לַיהוָה עֹדֵד שְׁמוֹ וַיֵּצֵא לִפְנֵי הַצָּבָא הַבָּא לְשֹׁמְרוֹן וַיֹּאמֶר לָהֶם הִנֵּה בַּחֲמַת יְהוָה אֱלֹהֵי־אֲבוֹתֵיכֶם עַל־יְהוּדָה נְתָנָם בְּיֶדְכֶם וַתַּהַרְגוּ־בָם בְּזַעַף עַד לַשָּׁמַיִם הִגִּיעַ: **י** וְעַתָּה בְּנֵי־יְהוּדָה וִירוּשָׁלַ͏ִם אַתֶּם אֹמְרִים לְכְבֹּשׁ לַעֲבָדִים וְלִשְׁפָחוֹת לָכֶם הֲלֹא רַק־

אַתֶּם עִמָּכֶם אֲשָׁמוֹת לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם: **יא** וְעַתָּה
שִׁמְעוּנִי וְהָשִׁיבוּ הַשִּׁבְיָה אֲשֶׁר שְׁבִיתֶם מֵאֲחֵיכֶם
כִּי חֲרוֹן אַף־יְהוָה עֲלֵיכֶם: {ס} **יב** וַיָּקָמוּ אֲנָשִׁים
מֵרָאשֵׁי בְנֵי־אֶפְרַיִם עֲזַרְיָהוּ בֶן־יְהוֹחָנָן בֶּרֶכְיָהוּ
בֶן־מְשִׁלֵּמוֹת וִיחִזְקִיָּהוּ בֶן־שַׁלֻּם וַעֲמָשָׂא בֶּן־חַדְלָי
עַל־הַבָּאִים מִן־הַצָּבָא: **יג** וַיֹּאמְרוּ לָהֶם לֹא־
תָבִיאוּ אֶת־הַשִּׁבְיָה הֵנָּה כִּי לְאַשְׁמַת יְהוָה עָלֵינוּ
אַתֶּם אֹמְרִים לְהוֹסִיף עַל־חַטֹּאתֵנוּ וְעַל־אַשְׁמָתֵנוּ
כִּי־רַבָּה אַשְׁמָה לָּנוּ וְחָרוֹן אָף עַל־יִשְׂרָאֵל:
{ס} **יד** וַיַּעַזְבוּ הֶחָלוּץ אֶת־הַשִּׁבְיָה וְאֶת־הַבִּזָּה
לִפְנֵי הַשָּׂרִים וְכָל־הַקָּהָל: **טו** וַיָּקָמוּ הָאֲנָשִׁים
אֲשֶׁר־נִקְבוּ בְשֵׁמוֹת וַיַּחֲזִיקוּ בַּשִּׁבְיָה וְכָל־
מַעֲרֻמֵיהֶם הִלְבִּישׁוּ מִן־הַשָּׁלָל וַיַּלְבִּשֵׁם וַיַּנְעִלוּם
וַיַּאַכִלוּם וַיַּשְׁקוּם וַיְסֻכּוּם וַיְנַהֲלוּם בַּחֲמֹרִים לְכָל־
כוֹשֵׁל וַיְבִיאוּם יְרֵחוֹ עִיר־הַתְּמָרִים אֵצֶל אֲחֵיהֶם
וַיָּשׁוּבוּ שֹׁמְרוֹן: {פ}
טז בָּעֵת הַהִיא שָׁלַח הַמֶּלֶךְ אָחָז עַל־מַלְכֵי אַשּׁוּר
לַעְזֹר לוֹ: **יז** וְעוֹד אֲדוֹמִים בָּאוּ וַיַּכּוּ בִיהוּדָה
וַיִּשְׁבּוּ־שֶׁבִי: **יח** וּפְלִשְׁתִּים פָּשְׁטוּ בְּעָרֵי הַשְּׁפֵלָה
וְהַנֶּגֶב לִיהוּדָה וַיִּלְכְּדוּ אֶת־בֵּית־שֶׁמֶשׁ וְאֶת־אַיָּלוֹן
וְאֶת־הַגְּדֵרוֹת וְאֶת־שׂוֹכוֹ וּבְנוֹתֶיהָ וְאֶת־תִּמְנָה
וּבְנוֹתֶיהָ וְאֶת־גִּמְזוֹ וְאֶת־בְּנוֹתֶיהָ וַיֵּשְׁבוּ
שָׁם: **יט** כִּי־הִכְנִיעַ יְהוָה אֶת־יְהוּדָה בַּעֲבוּר אָחָז
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל כִּי הִפְרִיעַ בִּיהוּדָה וּמָעוֹל מַעַל
בַּיהוָה: **כ** וַיָּבֹא עָלָיו תִּלְגַּת פִּלְנְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר
וַיָּצַר לוֹ וְלֹא חִזָּקוֹ: **כא** כִּי־חָלַק אָחָז אֶת־בֵּית
יְהוָה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים וַיִּתֵּן לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר
וְלֹא לְעֶזְרָה לוֹ: **כב** וּבְעֵת הָצַר לוֹ וַיּוֹסֶף לִמְעוֹל
בַּיהוָה הוּא הַמֶּלֶךְ אָחָז: **כג** וַיִּזְבַּח לֵאלֹהֵי
דַרְמֶשֶׂק הַמַּכִּים בּוֹ וַיֹּאמֶר כִּי אֱלֹהֵי מַלְכֵי־אֲרָם
הֵם מַעְזְרִים אֹתָם לָהֶם אֲזַבֵּחַ וְיַעְזְרוּנִי וְהֵם הָיוּ־
לוֹ לְהַכְשִׁילוֹ וּלְכָל־יִשְׂרָאֵל: **כד** וַיֶּאֱסֹף אָחָז אֶת־
כְּלֵי בֵית־הָאֱלֹהִים וַיְקַצֵּץ אֶת־כְּלֵי בֵית־הָאֱלֹהִים
וַיְסַגֵּר אֶת־דַּלְתוֹת בֵּית־יְהוָה וַיַּעַשׂ לוֹ מִזְבְּחוֹת
בְּכָל־פִּנָּה בִּירוּשָׁלִָם: **כה** וּבְכָל־עִיר וָעִיר לִיהוּדָה
עָשָׂה בָמוֹת לְקַטֵּר לֵאלֹהִים אֲחֵרִים וַיַּכְעֵס אֶת־
יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָיו: **כו** וְיֶתֶר דְּבָרָיו וְכָל־דְּרָכָיו
הָרִאשֹׁנִים וְהָאַחֲרוֹנִים הִנָּם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר
מַלְכֵי־יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל: **כז** וַיִּשְׁכַּב אָחָז עִם־אֲבֹתָיו
וַיִּקְבְּרֵהוּ בָּעִיר בִּירוּשָׁלִַם כִּי לֹא הֵבִיאֻהוּ לְקִבְרֵי
מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ יְחִזְקִיָּהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו: {פ}

דברי הימים ב פרק כט

א יְחִזְקִיָּהוּ מָלַךְ בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה וְעֶשְׂרִים
וְתֵשַׁע שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וְשֵׁם אִמּוֹ אֲבִיָּה בַּת־
זְכַרְיָהוּ: **ב** וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־
עָשָׂה דָּוִיד אָבִיו: **ג** הוּא בַּשָּׁנָה הָרִאשׁוֹנָה לְמָלְכוֹ
בַּחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן פָּתַח אֶת־דַּלְתוֹת בֵּית־יְהוָה
וַיְחַזְּקֵם: **ד** וַיָּבֵא אֶת־הַכֹּהֲנִים וְאֶת־הַלְוִיִּם
וַיַּאַסְפֵם לִרְחוֹב הַמִּזְרָח: **ה** וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְעוּנִי
הַלְוִיִּם עַתָּה הִתְקַדְּשׁוּ וְקַדְּשׁוּ אֶת־בֵּית יְהוָה
אֱלֹהֵי אֲבֹתֵיכֶם וְהוֹצִיאוּ אֶת־הַנִּדָּה מִן־
הַקֹּדֶשׁ: **ו** כִּי־מָעֲלוּ אֲבֹתֵינוּ וְעָשׂוּ הָרַע בְּעֵינֵי
יְהוָה־אֱלֹהֵינוּ וַיַּעַזְבֻהוּ וַיַּסֵּבּוּ פְנֵיהֶם מִמִּשְׁכַּן יְהוָה
וַיִּתְּנוּ־עֹרֶף: **ז** גַּם סָגְרוּ דַּלְתוֹת הָאוּלָם וַיְכַבּוּ אֶת־
הַנֵּרוֹת וּקְטֹרֶת לֹא הִקְטִירוּ וְעֹלָה לֹא־הֶעֱלוּ
בַּקֹּדֶשׁ לֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל: **ח** וַיְהִי קֶצֶף יְהוָה עַל־
יְהוּדָה וִירוּשָׁלִַם וַיִּתְּנֵם לזועה לְזַעֲוָה לְשַׁמָּה
וְלִשְׁרֵקָה כַּאֲשֶׁר אַתֶּם רֹאִים בְּעֵינֵיכֶם: **ט** וְהִנֵּה

נָפְלוּ אֲבוֹתֵינוּ בֶּחָרֶב וּבָנֵינוּ וּבְנוֹתֵינוּ וְנָשֵׁינוּ
בַּשְּׁבִי עַל־זֹאת: **י** עַתָּה שִׁם־לְבָבִי לִכְרוֹת בְּרִית
לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְיָשֹׁב מִמֶּנּוּ חֲרוֹן
אַפּוֹ: **יא** בָּנַי עַתָּה אַל־תִּשָּׁלוּ כִּי־בָכֶם בָּחַר יְהוָה
לַעֲמֹד לְפָנָיו לְשָׁרְתוֹ וְלִהְיוֹת לוֹ מְשָׁרְתִים
וּמַקְטִרִים: {פ}
יב וַיָּקֻמוּ הַלְוִיִּם מַחַת בֶּן־עֲמָשַׂי וְיוֹאֵל בֶּן־עֲזַרְיָהוּ
מִן־בְּנֵי הַקְהָתִי וּמִן־בְּנֵי מְרָרִי קִישׁ בֶּן־עַבְדִּי
וַעֲזַרְיָהוּ בֶּן־יְהַלֶּלְאֵל {ס} וּמִן־הַגֵּרְשֻׁנִּי יוֹאָח בֶּן־
זִמָּה וְעֵדֶן בֶּן־יוֹאָח: **יג** וּמִן־בְּנֵי אֱלִיצָפָן שִׁמְרִי
ויעואל וְיעִיאֵל וּמִן־בְּנֵי אָסָף זְכַרְיָהוּ וּמַתַּנְיָהוּ:
{ס} **יד** וּמִן־בְּנֵי הֵימָן יחואל יְחִיאֵל וְשִׁמְעִי {ס}
וּמִן־בְּנֵי יְדוּתוּן שְׁמַעְיָה וְעֻזִּיאֵל: **טו** וַיַּאַסְפוּ אֶת־
אֲחֵיהֶם וַיִּתְקַדְּשׁוּ וַיָּבֹאוּ כְּמִצְוַת־הַמֶּלֶךְ בִּדְבְרֵי
יְהוָה לְטַהֵר בֵּית יְהוָה: **טז** וַיָּבֹאוּ הַכֹּהֲנִים
לִפְנִימָה בֵּית־יְהוָה לְטַהֵר וַיּוֹצִיאוּ אֶת כָּל־
הַטֻּמְאָה אֲשֶׁר מָצְאוּ בְּהֵיכַל יְהוָה לַחֲצַר בֵּית
יְהוָה וַיְקַבְּלוּ הַלְוִיִּם לְהוֹצִיא לְנַחַל־קִדְרוֹן
חוּצָה: **יז** וַיָּחֵלּוּ בְּאֶחָד לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן לְקַדֵּשׁ
וּבְיוֹם שְׁמוֹנָה לַחֹדֶשׁ בָּאוּ לְאוּלָם יְהוָה וַיְקַדְּשׁוּ
אֶת־בֵּית־יְהוָה לְיָמִים שְׁמוֹנָה וּבְיוֹם שִׁשָּׁה עָשָׂר
לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן כִּלּוּ: {ס} **יח** וַיָּבֹאוּ פְנִימָה אֶל־
חִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרוּ טִהַרְנוּ אֶת־כָּל־בֵּית יְהוָה
אֶת־מִזְבַּח הָעוֹלָה וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו וְאֶת־שֻׁלְחַן
הַמַּעֲרֶכֶת וְאֶת־כָּל־כֵּלָיו: **יט** וְאֵת כָּל־הַכֵּלִים
אֲשֶׁר הִזְנִיחַ הַמֶּלֶךְ אָחָז בְּמַלְכוּתוֹ בְּמַעֲלוֹ הֵכַנּוּ
וְהִקְדֵּשְׁנוּ וְהִנָּם לִפְנֵי מִזְבַּח יְהוָה: {ס} **כ** וַיַּשְׁכֵּם
יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וַיֶּאֱסֹף אֶת שָׂרֵי הָעִיר וַיַּעַל בֵּית
יְהוָה: **כא** וַיָּבִיאוּ פָרִים־שִׁבְעָה וְאֵילִים שִׁבְעָה
וּכְבָשִׂים שִׁבְעָה וּצְפִירֵי עִזִּים שִׁבְעָה לְחַטָּאת עַל־
הַמַּמְלָכָה וְעַל־הַמִּקְדָּשׁ וְעַל־יְהוּדָה וַיֹּאמֶר לִבְנֵי
אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים לְהַעֲלוֹת עַל־מִזְבַּח
יְהוָה: **כב** וַיִּשְׁחֲטוּ הַבָּקָר וַיְקַבְּלוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־
הַדָּם וַיִּזְרְקוּ הַמִּזְבֵּחָה וַיִּשְׁחֲטוּ הָאֵלִים וַיִּזְרְקוּ
הַדָּם הַמִּזְבֵּחָה וַיִּשְׁחֲטוּ הַכְּבָשִׂים וַיִּזְרְקוּ הַדָּם
הַמִּזְבֵּחָה: **כג** וַיַּגִּישׁוּ אֶת־שְׂעִירֵי הַחַטָּאת לִפְנֵי
הַמֶּלֶךְ וְהַקָּהָל וַיִּסְמְכוּ יְדֵיהֶם
עֲלֵיהֶם: **כד** וַיִּשְׁחָטוּם הַכֹּהֲנִים וַיְחַטְּאוּ אֶת־דָּמָם
הַמִּזְבֵּחָה לְכַפֵּר עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל כִּי לְכָל־יִשְׂרָאֵל
אָמַר הַמֶּלֶךְ הָעוֹלָה וְהַחַטָּאת: **כה** וַיַּעֲמֵד אֶת־
הַלְוִיִּם בֵּית יְהוָה בִּמְצִלְתַּיִם בִּנְבָלִים וּבְכִנֹּרוֹת
בְּמִצְוַת דָּוִיד וְגָד חוֹזֵה־הַמֶּלֶךְ וְנָתָן הַנָּבִיא כִּי בְיַד־
יְהוָה הַמִּצְוָה בְּיַד־נְבִיאָיו: **כו** וַיַּעַמְדוּ הַלְוִיִּם בִּכְלֵי
דָוִיד וְהַכֹּהֲנִים בַּחֲצֹצְרוֹת: {פ}
כז וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ לְהַעֲלוֹת הָעֹלָה לְהַמִּזְבֵּחַ וּבְעֵת
הֵחֵל הָעוֹלָה הֵחֵל שִׁיר־יְהוָה וְהַחֲצֹצְרוֹת וְעַל־יְדֵי
כְּלֵי דָוִיד מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל: **כח** וְכָל־הַקָּהָל
מְשִׁתַּחֲוִים וְהַשִּׁיר מְשׁוֹרֵר וְהַחֲצֹצְרוֹת
מחצצרים מַחְצְרִים הַכֹּל עַד לְכִלּוֹת
הָעֹלָה: **כט** וּכְכַלּוֹת לְהַעֲלוֹת בָּרְעוּ הַמֶּלֶךְ וְכָל־
הַנִּמְצָאִים אִתּוֹ וַיִּשְׁתַּחֲווּ: **ל** וַיֹּאמֶר יְחִזְקִיָּהוּ
הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים לַלְוִיִּם לְהַלֵּל לַיהוָה בְּדִבְרֵי דָוִיד
וְאָסָף הַחוֹזֶה וַיְהַלְלוּ עַד־לְשִׂמְחָה וַיִּקְדוּ וַיִּשְׁתַּחֲווּ:
{פ}
לא וַיַּעַן יְחִזְקִיָּהוּ וַיֹּאמֶר עַתָּה מִלֵּאתֶם יֶדְכֶם
לַיהוָה גְּשׁוּ וְהָבִיאוּ זְבָחִים וְתוֹדוֹת לְבֵית יְהוָה
וַיָּבִיאוּ הַקָּהָל זְבָחִים וְתוֹדוֹת וְכָל־נְדִיב לֵב
עֹלוֹת: **לב** וַיְהִי מִסְפַּר הָעֹלָה אֲשֶׁר הֵבִיאוּ הַקָּהָל

בָּקָר שִׁבְעִים אֵילִים מֵאָה כְּבָשִׂים מָאתָיִם לְעֹלָה
לַיהוָה כָּל־אֵלֶּה: **לג** וְהַקְּדָשִׁים בָּקָר שֵׁשׁ מֵאוֹת
וְצֹאן שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים: **לד** רַק הַכֹּהֲנִים הָיוּ לִמְעָט
וְלֹא יָכְלוּ לְהַפְשִׁיט אֶת־כָּל־הָעֹלוֹת וַיְחַזְּקוּם
אֲחֵיהֶם הַלְוִיִּם עַד־כְּלוֹת הַמְּלָאכָה וְעַד יִתְקַדְּשׁוּ
הַכֹּהֲנִים כִּי הַלְוִיִּם יִשְׁרֵי לֵבָב לְהִתְקַדֵּשׁ
מֵהַכֹּהֲנִים: **לה** וְגַם־עֹלָה לָרֹב בְּחֶלְבֵי הַשְּׁלָמִים
וּבַנְּסָכִים לָעֹלָה וַתִּכּוֹן עֲבוֹדַת בֵּית־
יְהוָה: **לו** וַיִּשְׂמַח יְחִזְקִיָּהוּ וְכָל־הָעָם עַל הַהֵכִין
הָאֱלֹהִים לָעָם כִּי בְּפִתְאֹם הָיָה הַדָּבָר: {פ}

דברי הימים ב פרק ל

א וַיִּשְׁלַח יְחִזְקִיָּהוּ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה וְגַם־
אִגְּרוֹת כָּתַב עַל־אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה לָבוֹא לְבֵית־
יְהוָה בִּירוּשָׁלִַם לַעֲשׂוֹת פֶּסַח לַיהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל: **ב** וַיִּוָּעַץ הַמֶּלֶךְ וְשָׂרָיו וְכָל־הַקָּהָל
בִּירוּשָׁלִַם לַעֲשׂוֹת הַפֶּסַח בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי: **ג** כִּי לֹא
יָכְלוּ לַעֲשֹׂתוֹ בָּעֵת הַהִיא כִּי הַכֹּהֲנִים לֹא־
הִתְקַדְּשׁוּ לְמַדַּי וְהָעָם לֹא־נֶאֶסְפוּ
לִירוּשָׁלִָם: **ד** וַיִּישַׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי הַמֶּלֶךְ וּבְעֵינֵי
כָּל־הַקָּהָל: **ה** וַיַּעֲמִידוּ דָבָר לְהַעֲבִיר קוֹל בְּכָל־
יִשְׂרָאֵל מִבְּאֵר־שֶׁבַע וְעַד־דָּן לָבוֹא לַעֲשׂוֹת פֶּסַח
לַיהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל בִּירוּשָׁלִַם כִּי לֹא לָרֹב עָשׂוּ
כַּכָּתוּב: **ו** וַיֵּלְכוּ הָרָצִים בָּאִגְּרוֹת מִיַּד הַמֶּלֶךְ
וְשָׂרָיו בְּכָל־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה וּכְמִצְוַת הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שׁוּבוּ אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק
וְיִשְׂרָאֵל וְיָשָׁב אֶל־הַפְּלֵיטָה הַנִּשְׁאֶרֶת לָכֶם מִכַּף
מַלְכֵי אַשּׁוּר: **ז** וְאַל־תִּהְיוּ כַּאֲבוֹתֵיכֶם וְכַאֲחֵיכֶם
אֲשֶׁר מָעֲלוּ בַּיהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם וַיִּתְּנֵם לְשַׁמָּה
כַּאֲשֶׁר אַתֶּם רֹאִים: **ח** עַתָּה אַל־תַּקְשׁוּ עָרְפְּכֶם
כַּאֲבוֹתֵיכֶם תְּנוּ־יָד לַיהוָה וּבֹאוּ לְמִקְדָּשׁוֹ אֲשֶׁר
הִקְדִּישׁ לְעוֹלָם וְעִבְדוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְיָשֹׁב
מִכֶּם חֲרוֹן אַפּוֹ: **ט** כִּי בְשׁוּבְכֶם עַל־יְהוָה אֲחֵיכֶם
וּבְנֵיכֶם לְרַחֲמִים לִפְנֵי שׁוֹבֵיהֶם וְלָשׁוּב לָאָרֶץ
הַזֹּאת כִּי־חַנּוּן וְרַחוּם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם וְלֹא־יָסִיר
פָּנִים מִכֶּם אִם־תָּשׁוּבוּ אֵלָיו: {ס} **י** וַיִּהְיוּ הָרָצִים
עֹבְרִים מֵעִיר | לָעִיר בְּאֶרֶץ־אֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה וְעַד־
זְבֻלוּן וַיִּהְיוּ מַשְׁחִיקִים עֲלֵיהֶם וּמַלְעִגִים
בָּם: **יא** אַךְ־אֲנָשִׁים מֵאָשֵׁר וּמְנַשֶּׁה וּמִזְּבֻלוּן
נִכְנְעוּ וַיָּבֹאוּ לִירוּשָׁלִָם: **יב** גַּם בִּיהוּדָה הָיְתָה יַד
הָאֱלֹהִים לָתֵת לָהֶם לֵב אֶחָד לַעֲשׂוֹת מִצְוַת
הַמֶּלֶךְ וְהַשָּׂרִים בִּדְבַר יְהוָה: **יג** וַיֵּאָסְפוּ יְרוּשָׁלַ͏ִם
עַם־רָב לַעֲשׂוֹת אֶת־חַג הַמַּצּוֹת בַּחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי
קָהָל לָרֹב מְאֹד: **יד** וַיָּקֻמוּ וַיָּסִירוּ אֶת־הַמִּזְבְּחוֹת
אֲשֶׁר בִּירוּשָׁלִַם וְאֵת כָּל־הַמְקַטְּרוֹת הֵסִירוּ
וַיַּשְׁלִיכוּ לְנַחַל קִדְרוֹן: **טו** וַיִּשְׁחֲטוּ הַפֶּסַח
בְּאַרְבָּעָה עָשָׂר לַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם
נִכְלְמוּ וַיִּתְקַדְּשׁוּ וַיָּבִיאוּ עֹלוֹת בֵּית
יְהוָה: **טז** וַיַּעַמְדוּ עַל־עָמְדָם כְּמִשְׁפָּטָם כְּתוֹרַת
מֹשֶׁה אִישׁ־הָאֱלֹהִים הַכֹּהֲנִים זֹרְקִים אֶת־הַדָּם
מִיַּד הַלְוִיִּם: **יז** כִּי־רַבַּת בַּקָּהָל אֲשֶׁר לֹא־
הִתְקַדְּשׁוּ וְהַלְוִיִּם עַל־שְׁחִיטַת הַפְּסָחִים לְכֹל לֹא
טָהוֹר לְהַקְדִּישׁ לַיהוָה: **יח** כִּי מַרְבִּית הָעָם רַבַּת
מֵאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה יִשָּׂשכָר וּזְבֻלוּן לֹא הִטֶּהָרוּ כִּי־
אָכְלוּ אֶת־הַפֶּסַח בְּלֹא כַּכָּתוּב כִּי֩ הִתְפַּלֵּל
יְחִזְקִיָּהוּ עֲלֵיהֶם לֵאמֹר יְהוָה הַטּוֹב יְכַפֵּר
בְּעַד: **יט** כָּל־לְבָבוֹ הֵכִין לִדְרוֹשׁ הָאֱלֹהִים | יְהוָה
אֱלֹהֵי אֲבוֹתָיו וְלֹא כְּטָהֳרַת הַקֹּדֶשׁ: {ס} **כ** וַיִּשְׁמַע
יְהוָה אֶל־יְחִזְקִיָּהוּ וַיִּרְפָּא אֶת־הָעָם:

{ס} **כא** וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הַנִּמְצְאִים בִּירוּשָׁלַם
אֶת־חַג הַמַּצּוֹת שִׁבְעַת יָמִים בְּשִׂמְחָה גְדוֹלָה
וּמְהַלְלִים לַיהוָה יוֹם | בְּיוֹם הַלְוִיִּם וְהַכֹּהֲנִים
בִּכְלֵי־עֹז לַיהוָה: {ס} **כב** וַיְדַבֵּר יְחִזְקָיָהוּ עַל־לֵב
כָּל־הַלְוִיִּם הַמַּשְׂכִּילִים שֵׂכֶל־טוֹב לַיהוָה וַיֹּאכְלוּ
אֶת־הַמּוֹעֵד שִׁבְעַת הַיָּמִים מְזַבְּחִים זִבְחֵי שְׁלָמִים
וּמִתְוַדִּים לַיהוָה אֱלֹהֵי אֲבוֹתֵיהֶם: {ס} **כג** וַיִּוָּעֲצוּ
כָּל־הַקָּהָל לַעֲשׂוֹת שִׁבְעַת יָמִים אֲחֵרִים וַיַּעֲשׂוּ
שִׁבְעַת־יָמִים שִׂמְחָה: **כד** כִּי חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה
הֵרִים לַקָּהָל אֶלֶף פָּרִים וְשִׁבְעַת אֲלָפִים צֹאן {ס}
וְהַשָּׂרִים הֵרִימוּ לַקָּהָל פָּרִים אֶלֶף וְצֹאן עֶשֶׂרֶת
אֲלָפִים וַיִּתְקַדְּשׁוּ כֹהֲנִים לָרֹב: **כה** וַיִּשְׂמְחוּ | כָּל־
קְהַל יְהוּדָה וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם וְכָל־הַקָּהָל הַבָּאִים
מִיִּשְׂרָאֵל וְהַגֵּרִים הַבָּאִים מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
וְהַיּוֹשְׁבִים בִּיהוּדָה: **כו** וַתְּהִי שִׂמְחָה־גְדוֹלָה
בִּירוּשָׁלִָם כִּי מִימֵי שְׁלֹמֹה בֶּן־דָּוִיד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
לֹא כָזֹאת בִּירוּשָׁלִָם: {ס} **כז** וַיָּקֻמוּ הַכֹּהֲנִים
הַלְוִיִּם וַיְבָרְכוּ אֶת־הָעָם וַיִּשָּׁמַע בְּקוֹלָם וַתָּבוֹא
תְפִלָּתָם לִמְעוֹן קָדְשׁוֹ לַשָּׁמָיִם: {פ}

דברי הימים ב פרק לא

א וּכְכַלּוֹת כָּל־זֹאת יָצְאוּ כָל־יִשְׂרָאֵל הַנִּמְצְאִים
לְעָרֵי יְהוּדָה וַיְשַׁבְּרוּ הַמַּצֵּבוֹת וַיְגַדְּעוּ הָאֲשֵׁרִים
וַיְנַתְּצוּ אֶת־הַבָּמוֹת וְאֶת־הַמִּזְבְּחוֹת מִכָּל־יְהוּדָה
וּבִנְיָמִן וּבְאֶפְרַיִם וּמְנַשֶּׁה עַד־לְכַלֵּה וַיָּשׁוּבוּ כָּל־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ לַאֲחֻזָּתוֹ לְעָרֵיהֶם: {פ}
ב וַיַּעֲמֵד יְחִזְקִיָּהוּ אֶת־מַחְלְקוֹת הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם
עַל־מַחְלְקוֹתָם אִישׁ | כְּפִי עֲבֻדָּתוֹ לַכֹּהֲנִים וְלַלְוִיִּם
לְעֹלָה וְלִשְׁלָמִים לְשָׁרֵת וּלְהֹדוֹת וּלְהַלֵּל בְּשַׁעֲרֵי
מַחֲנוֹת יְהוָה: {ס} **ג** וּמָנָת הַמֶּלֶךְ מִן־רְכוּשׁוֹ
לָעֹלוֹת לְעֹלוֹת הַבֹּקֶר וְהָעֶרֶב וְהָעֹלוֹת לַשַּׁבָּתוֹת
וְלֶחֳדָשִׁים וְלַמּוֹעֲדִים כַּכָּתוּב בְּתוֹרַת
יְהוָה: **ד** וַיֹּאמֶר לָעָם לְיוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם לָתֵת מְנָת
הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם לְמַעַן יֶחֶזְקוּ בְּתוֹרַת
יְהוָה: **ה** וְכִפְרַץ הַדָּבָר הִרְבּוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל רֵאשִׁית
דָּגָן תִּירוֹשׁ וְיִצְהָר וּדְבַשׁ וְכֹל תְּבוּאַת שָׂדֶה
וּמַעְשַׂר הַכֹּל לָרֹב הֵבִיאוּ: **ו** וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה
הַיּוֹשְׁבִים בְּעָרֵי יְהוּדָה גַּם־הֵם מַעְשַׂר בָּקָר וָצֹאן
וּמַעְשַׂר קָדָשִׁים הַמְקֻדָּשִׁים לַיהוָה אֱלֹהֵיהֶם
הֵבִיאוּ וַיִּתְּנוּ עֲרֵמוֹת עֲרֵמוֹת: {ס} **ז** בַּחֹדֶשׁ
הַשְּׁלִשִׁי הֵחֵלּוּ הָעֲרֵמוֹת לְיִסּוֹד וּבַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי
כִּלּוּ: {ס} **ח** וַיָּבֹאוּ יְחִזְקִיָּהוּ וְהַשָּׂרִים וַיִּרְאוּ אֶת־
הָעֲרֵמוֹת וַיְבָרְכוּ אֶת־יְהוָה וְאֶת עַמּוֹ יִשְׂרָאֵל: {פ}
ט וַיִּדְרֹשׁ יְחִזְקִיָּהוּ עַל־הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם עַל־
הָעֲרֵמוֹת: **י** וַיֹּאמֶר אֵלָיו עֲזַרְיָהוּ הַכֹּהֵן הָרֹאשׁ
לְבֵית צָדוֹק וַיֹּאמֶר מֵהָחֵל הַתְּרוּמָה לָבִיא בֵּית־
יְהוָה אָכוֹל וְשָׂבוֹעַ וְהוֹתֵר עַד־לָרֹוב כִּי יְהוָה בֵּרַךְ
אֶת־עַמּוֹ וְהַנּוֹתָר אֶת־הֲמוֹן הַזֶּה: {ס} **יא** וַיֹּאמֶר
יְחִזְקִיָּהוּ לְהָכִין לְשָׁכוֹת בְּבֵית יְהוָה
וַיָּכִינוּ: **יב** וַיָּבִיאוּ אֶת־הַתְּרוּמָה וְהַמַּעֲשֵׂר
וְהַקָּדָשִׁים בֶּאֱמוּנָה וַעֲלֵיהֶם נָגִיד
כונניהו בֶּנֱנָיֵהוּ הַלֵּוִי וְשִׁמְעִי אָחִיהוּ
מִשְׁנֶה: **יג** וִיחִיאֵל וַעֲזַזְיָהוּ וְנַחַת וַעֲשָׂהאֵל
וִירִימוֹת וְיוֹזָבָד וֶאֱלִיאֵל וְיִסְמַכְיָהוּ וּמַחַת וּבְנָיָהוּ
פְּקִידִים מִיַּד כונניהו בֶּנֱנָיֵהוּ וְשִׁמְעִי אָחִיו
בְּמִפְקַד יְחִזְקִיָּהוּ הַמֶּלֶךְ וַעֲזַרְיָהוּ נְגִיד בֵּית־
הָאֱלֹהִים: **יד** וְקוֹרֵא בֶן־יִמְנָה הַלֵּוִי הַשּׁוֹעֵר
לַמִּזְרָחָה עַל נִדְבוֹת הָאֱלֹהִים לָתֵת תְּרוּמַת יְהוָה
וְקָדְשֵׁי הַקָּדָשִׁים: **טו** וְעַל־יָדוֹ עֵדֶן וּמִנְיָמִן וְיֵשׁוּעַ

וְשִׁמְעָהוּ אֲמַרְיָהוּ וּשְׁכַנְיָהוּ בְּעָרֵי הַכְּהֲנִים בֶּאֱמוּנָה לָתֵת לַאֲחֵיהֶם בְּמַחְלְקוֹת כַּגָּדוֹל כַּקָּטָן: **טז** מִלְּבַד הִתְיַחֲשָׂם לִזְכָרִים מִבֶּן שָׁלֹשׁ שָׁנִים וּלְמַעְלָה לְכָל־הַבָּא לְבֵית־יְהוָה לִדְבַר־יוֹם בְּיוֹמוֹ לַעֲבֹדָתָם בְּמִשְׁמְרוֹתָם כְּמַחְלְקוֹתֵיהֶם: **יז** וְאֶת הִתְיַחֵשׂ הַכְּהֲנִים לְבֵית אֲבוֹתֵיהֶם וְהַלְוִיִּם מִבֶּן עֶשְׂרִים שָׁנָה וּלְמָעְלָה בְּמִשְׁמְרוֹתֵיהֶם בְּמַחְלְקוֹתֵיהֶם: **יח** וּלְהִתְיַחֵשׂ בְּכָל־טַפָּם נְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם לְכָל־קָהָל כִּי בֶאֱמוּנָתָם יִתְקַדְּשׁוּ־קֹדֶשׁ: **יט** וְלִבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים בִּשְׂדֵי מִגְרַשׁ עָרֵיהֶם בְּכָל־עִיר וָעִיר אֲנָשִׁים אֲשֶׁר נִקְבוּ בְּשֵׁמוֹת לָתֵת מָנוֹת לְכָל־זָכָר בַּכֹּהֲנִים וּלְכָל־הִתְיַחֵשׂ בַּלְוִיִּם: **כ** וַיַּעַשׂ כְּזֹאת יְחִזְקִיָּהוּ בְּכָל־יְהוּדָה וַיַּעַשׂ הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר וְהָאֱמֶת לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהָיו: **כא** וּבְכָל־מַעֲשֶׂה אֲשֶׁר־הֵחֵל | בַּעֲבוֹדַת בֵּית־הָאֱלֹהִים וּבַתּוֹרָה וּבַמִּצְוָה לִדְרֹשׁ לֵאלֹהָיו בְּכָל־לְבָבוֹ עָשָׂה וְהִצְלִיחַ: {פ}

הודפס
לעילוי נשמת
עומר רחמים בן
סלימה ומנחם ז"ל
נלב"ע
כ"ה שבט תשפ"ו
ת.נ.צ.ב.ה.

הודפס
לעילוי נשמת
ספיר בת
נורית ז"ל
עמוס בן
גמילה ז"ל

ת.נ.צ.ב.ה.

הודפס לזכות

ליאל ז׳אן בן אהובה
וחנה בת לאה מרים הי״ו

אור בן חנה ותהילה בת
אזמרלדה הי״ו

וכל נשמות ישראל הזקוקים להפקד
בדבר ישועה ורחמים שיפקדו בזרע
של קיימא בקרוב, אמן כן יהי רצון!

ולהבדיל לעילוי נשמת:

יהודה ליאון בן יעקב
וקוטה ז״ל

נפ׳ ח״י ניסן תשפ״ו

ת.נ.צ.ב.ה.

לוח מוהרא"ש

לפי אופק יבנאל עיר ברסלב
עיר שומרי הלשון עיר השמחה

פרשת קרח

כב	יום ראשון	עלות השחר (72 דק') ... 4:18 נץ החמה ..... 5:30 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:07 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:03	סו"ז תפילה ..... 10:15 חצות היום ..... 12:37 שקיעה ..... 7:43 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:56	**לימוד יומי:** **בבלי:** חולין לח **ירושלמי:** בבא קמא לו **תוספתא:** כתובות ו **נ"ך:** דברי הימים ב כה **משניות:** נזיר ח **זהר:** שמות א עמ' ריז-ריח	7
כג	יום שני	עלות השחר (72 דק') ... 4:18 נץ החמה ..... 5:30 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:07 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:03	סו"ז תפילה ..... 10:15 חצות היום ..... 12:37 שקיעה ..... 7:44 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:57	**לימוד יומי:** **בבלי:** חולין לט **ירושלמי:** בבא קמא לז **תוספתא:** כתובות ז **נ"ך:** דברי הימים ב כו **משניות:** נזיר ט **זהר:** שמות א עמ' ריט-רכ	8
כד	יום שלישי	עלות השחר (72 דק') ... 4:18 נץ החמה ..... 5:30 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:07 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:03	סו"ז תפילה ..... 10:15 חצות היום ..... 12:37 שקיעה ..... 7:44 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:57	**לימוד יומי:** **בבלי:** חולין מ **ירושלמי:** בבא קמא לח **תוספתא:** כתובות ח **נ"ך:** דברי הימים ב כז **משניות:** סוטה א **זהר:** שמות א עמ' רכא-רכב	9
כה	יום רביעי	עלות השחר (72 דק') ... 4:18 נץ החמה ..... 5:30 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:07 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:04	סו"ז תפילה ..... 10:15 חצות היום ..... 12:37 שקיעה ..... 7:44 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:57	**לימוד יומי:** **בבלי:** חולין מא **ירושלמי:** בבא קמא לט **תוספתא:** כתובות ט **נ"ך:** דברי הימים ב כח **משניות:** סוטה ב **זהר:** שמות א עמ' רכג-רכד	10
כו	יום חמישי	עלות השחר (72 דק') ... 4:18 נץ החמה ..... 5:30 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:07 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:04	סו"ז תפילה ..... 10:15 חצות היום ..... 12:38 שקיעה ..... 7:45 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:58	**לימוד יומי:** **בבלי:** חולין מב **ירושלמי:** בבא קמא מ **תוספתא:** כתובות י **נ"ך:** דברי הימים ב כט **משניות:** סוטה ג **זהר:** שמות א עמ' רכה-רכו	11
כז	יום שישי	עלות השחר (72 דק') ... 4:18 נץ החמה ..... 5:30 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:07 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:04	סו"ז תפילה ..... 10:15 חצות היום ..... 12:38 שקיעה ..... 7:45 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:58	**לימוד יומי:** **בבלי:** חולין מג **ירושלמי:** בבא קמא מא **תוספתא:** כתובות יא **נ"ך:** דברי הימים ב ל **משניות:** סוטה ד **זהר:** שמות א עמ' רכז-רכח	12
		הדלקת נרות (40 דק'): 7:05 (20 דק'): 7:25			
כח	שב"ק	שבת קודש פרשת קרח, מברכין חודש תמוז עלות השחר (72 דק') ... 4:18 נץ החמה ..... 5:30 סו"ז קר"ש - מג"א ... 8:07 סו"ז קר"ש - גר"א ... 9:04	סו"ז תפילה ..... 10:15 חצות היום ..... 12:38 שקיעה ..... 7:46 צה"כ לשיטת ר"ת ... 8:59	**לימוד יומי:** **בבלי:** חולין מד **ירושלמי:** בבא קמא מב **תוספתא:** כתובות יב **נ"ך:** דברי הימים ב לא **משניות:** סוטה ה **זהר:** שמות א עמ' רכט- רל	13
		מוצש"ק לשיטת ר"ת: 8:59			

המולד יהיה ביום שני בשעה 6, 46 דקות ו-16 חלקים

עַל שְׁלֹשֶׁת הַתְּפִלּוֹת – שַׁחֲרִית, מִנְחָה וְעַרְבִית בְּמִנְיָן –
צְרִיכִים לִהְיוֹת חֲזָקִים עַד כְּדֵי מְסִירוּת נֶפֶשׁ !
(משיחותיו של מו"ר הרה"צ שליט"א)